Î N Ş I R ' T E M Ă R G Ă R I T E

Literatură - Folclor - Artă - Ştiinţă - Critică

Boletim Trimestral Rumeno

Redactor: I.G. DIMITRIU

Anul III No. 9 Rio de Janeiro Ianuarie-Martie 1953

C U P R I N S U L :

x x x Un nou mormânt în pribegie

x x x Omagiu lui Zicu A. Araia ..... pag. 1

CLAUDIU ISOPESCU: Despre latinitatea noastră în Germania. pag. 2

VASILE POSTEUCĂ: Poezii ..... pag. 9

VINTILĂ HORIA: Anno Domini ... 87 sau Pedeapsa Sfântului Martin (nuvelă) ..... pag. 11

ION ŢOLESCU: Poezii ..... pag. 17

N. S. GOVORA: Crăciunuri în exil (amintiri) ..... pag. 18

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

x x TREI ANI DELA MOARTEA POETULUI ION SÂN GIORGIU ..... pag. 22 x x

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

MIŞU DEMETRESCU: Din Moldova copilăriei mele (amintiri).. pag. 24

VICTOR BUESCU: Din "Florilegiul Brazilian" ..... pag. 31

x x x Poezii antologice braziliene ..... pag. 32

NICOLAE NOVACOVSCHI: Spovedania (fragment de roman) ..... pag. 35

MIC. IANCU-PĂLTINIŞANU: Gedichte ..... pag. 40

D. EM. POPA: Bechie (schiţă) ..... pag. 41

AL. PETRU-SILISTREANU: Poezii ..... pag. 42

RADU DRUMARU: D.P. (versuri) ..... pag. 43

I.G.DIMITRIU: Zidirea cetăţii Scutari (traducere) ..... pag. 43

IDEI, OAMENI, FAPTE ..... pag. 48

Unirea Principatelor - Sfânta tinereţe - Un abecedar al pribegiei - Melodiile lui N. Manzatti - A murit Mihail Popescu -

CRONICA LITERARĂ ..... pag. 51

I. G. DIMITRIU: Amintiri în uniformă de M. NICULESCU - La seconde chance, par C. V. GHEORGHIU - Ciel rouge sur la Roumanie, par D. G. R. STRBANESCO - Citind Biblia de E. MIHĂESCU - Opere alese din I. L. CARAGIALE, ingrijite de J. MATEIKA - A FOST ODATĂ, culegere de V. BUESCU.

CRONICA MĂRUNTĂ ..... pag. 53

Note, cărţi, reviste

Redacţia: Rua Pres. Backer 240 (fundo), Niteroí-Icaraí (Est. do Rio) BRASIL.

UN NOU MORMÂNT ÎN PRIBEGIE ...

O veste cutremurătoare ne-a împietrit.

Iarăş destinele noastre de pribegi nefericiţi sunt mângâiate de aripile negre şi fâlfâinde ale îngerului Morţii.

A căzut fulgerată în plină vieaţă sufletească scriitoarea Virginia Cotruş, soţia de până acum a marelui poet Aron Cotruş.

Ilustrul soţ fusese nu demult sărbătorit pentru plinirea celor 60 de ani, închinaţi Neamului Românesc. O lume întreagă se bucurase de acest mare eveniment, şi nu mai puţin şi scumpa soţie, alături de nenumăraţii scriitori, artişti, filosofi, oameni politici, diplomaţi, militari, etc.

Cine oare n'ar fi crezut că există fericire deplină şi că, în anumite momente ale vieţii, părem noi înşine zei atotputernici, încălcând cu vrere oarba Fatalitate?

Şi totuş fulgerul cerului ne luminează creştetul o clipă şi ne afundă apoi în bezna de necuprins.

"Vieaţa omului ca floarea câmpului" spune undeva Ecclesiastul şi poezia populară ... Şi 'ntr'adevăr vieaţa noastră nu înseamnă nimic în faţa nesfârşirii, imensităţii, Dumnezeirii ... Nu mai putem spune nimic. Nu mai zicem o vorbă măcar. Nu mai blestemăm, nu ne mai bucurăm, nu mai sperăm, nu ne mai tocmim cu Moartea ...

Lăsăm totul în urma noastră. Ce ne-a fost drag, îl pierdem din ochii stinşi; ce ne-a fost în mare preţuire, nici o căutare nu mai are acum; ce ne-a desfătat, trece în uitare...

Înfricoşaţi foarte de marele mistăr ne afundăm în taina de nedesluşit şi pornim fără popas spre zările sumbre ale necunoscutului.

Buna Doamnă Cotruş a părăsit totul şi toate, lăsând în urmă un gol imens în sufletul marelui său soţ, nemângâiat de nimic în lumea asta.

A plecat, ca să trezească în lumea umbrelor, acolo unde nu-i "nici durere, nici întristare, nici suspin, ci vieaţă fără de sfârşit" ...

O lume întreagă românească, îndurerată, cu inima cernită, alăturea de nobilul soţ, gtât de greu încercat, îngenunchiază la mormântul proaspăt deschis, şi se roagă lui Dumnezeu, pentru odihna veşnică a sufletului neprihănit al aceleia care a fost Virginia Cotruş.

Dumnezeu s'o ierte!

REDACŢIA

COMEMORAREA LUI ZICU A. ARAIA, BARDUL ARMÂNILOR.

Născut în 1877, marele poet armân, traducătorul în dialect al câtorva poezii din Coşbuc şi al poemului celebru "Enoch Arden" de englezul A. Tennyson, şi-a consacrat toată vieaţa luptei naţionaliste.

Ca dascăl, a crescut în spiritul demnităţii şi jertfei, mii de copilaşi, cari în cursul anilor şi-au dat sângele pentru cauza armână şi Patria-mumă, România.

Astăzi zace în închisoare pentru dragostea de neam, întemniţat de fraţi naţionalişti de alt sânge, care-i chinuesc pe paiele umede, poate ultimul lui popas în vieaţă pământească.

La împlinirea celor 75 de ani de veşnică luptă pentru neam, ne plecăm frunţile pioşi înaintea suferinţelor unui om, poet şi luptător.

Ca omagiu redăm în transpunere literară poate cea mai frumoasă poezie descriptivă a lui, versuri ce amintesc pe marele Coşbuc.

TOAMNĂ'N PIND

Pârjolit de vară-i locul,
Nu vezi iarbă, doar scăieri,
Pică frunza de pe meri,
Bruma peste ei s'aşterne
În lungi seri.

Dimineaţa suflă vântul,
Nu zăreşti un om pe-afară,
Nici o pasăre nu sboară,
Fumegă când dă fântâna
Apă vioară.

Negura prin munţi colindă,
Cerul-i frământat de nori,
Pe biet soare-l trec sudori,
Pân'desghiaţă sticla tare
Dela mori.

Vine toamna! Nu stă nimeni.
Fug Armânii la iernat,
Muntele stă'nsingurat,
Prin zăpadă vrăbii caută
De mâncat.

Şi ne-ajunge aşa zăpada,
Fiica brumii, prinsă'n vânt,
Ea îngroapă bietul Pind,
Ca pe-un mort la sân să-l aibă
În mormânt.

DESPRE LATINITATEA NOASTRĂ ÎN GERMANIA

de
CLAUDIU ISOPESCU

Orientul Europei atragea mereu atentia Germaniei, care descoperea in vasta mare slava o insula compacta latina. Si era natural sa cunoasca si publicatiile rusesti. Nu mi-a fost dat inca sa gasesc dari de seama germane despre publicatii cari tindeau sa ridice deodata pe Slavi si mai ales pe Rusi pe o inalta treapta de civilizatie, lucru ce poarta doar ridicolul in sine. Iatale titlul: Observations sur la ressemblance frappante que l'on découvre entre la langue des Russes et celle des Romains (Milano, 1817); Gregor Dankovsky, Die Griechen als Stamm- und Sprachverwandte der Slawen (Pressburg, 1828); Konst. Oikonomos a publicat in greceste la Petersburg tot la 1828 o carte despre marea inrudire a limbei slavoruse cu cea greceasca. Nu s'adăpat oare "genialul" Stalin la izvoarele unor asemenea fantasmagorii lingvistice pentru teoria lui, dupa care se si lucreaza in tara la o gramatica comparata a limbii noastre cu cea ruseasca? Afara de problemele de lingustica indoeuropeana, relevate inca de intemeetorul lingusticei Franz Bopp, in ce ar putea consta mare inrudire sau "ressemblance frappante" a limbii ruse cu cea greaca sau latina?

In revista Das Ausland din München (1844, no. 344 si 345) se da traducerea germana a unui lung articol: Ueber den gegenwärtigen Zustand der walachischen Literatur ce a aparut probabil tot la 1844 in foaia ruseasca: Albina nordică (no. 253-4 si 256). Era dorinta revistei germane sa deie si ea informatii despre literatura, mai ales ca in 1842 daduse articolele lui A. Schott, Walachische Märchen si Aberglaube der Walachen si poate ca sa nu fie mai pe jos de Magazin für die Literatur des Auslandes, care publicase la 1843 despre Die neueste Literatur in der Moldau, iar la 1844 (Ian. si Noem.) Wallachische Poesie si Moldauische Poesie? Sau a tradus din ruseste acest articol in care se neaga latinitatea noastra ca apoi sa puna lucrurile la punct? Nu e usor sa se poata da azi un raspuns la aceste intrebari.

Articolul rusesc incepe prin reprosul ca nu se culesesera inca cantece si legende, "cari formează cea mai veche bogăţie naţională a tuturor literaturilor" si dintre cari unele, după teoria romantica, "poartă pecetea adevărului istoric". Scrie ca mai ales lautarii sunt autorii cantecelor si ca "die Atamanen der Heiduken" a cantecelor haiducesti si ne da traducerea cantecului lui Jianú, aminteste pe acela al lui Tunsu[1] - in "Almanachul Odesei" (1840) aparuse o nuvela Tundza sau Tunsul a lui Radu Cumărăescu care a fost tradusa de A. Donici in Propăşirea (Oct. 1844) lui Kogălniceanu - afirmand ca acestea sunt foarte populare mai ales in regiunile Mehedinţi si Câmpulung. E adevarat ca nu se publicasera inca poeziile populare adunate de Al. Russo si V. Alecsandri, dar inca la 1768 au aparut Cântece câmpeneşti cu glasuri rumâneşti, iar la 1831 Anton Pann a publicat Poezii deosebite sau cântece de lume, unde se gaseau si Jianu si Tunsu si C. Negruzzi a scris cu atata vioiciune articolul despre cantecul popular din Moldova. Stia autorul ca in revista ruseasca Vestniki Europi (1830) a tradus Al. Hasdeu "Două cântece moldoveneşti", iar in Telescop (1833) alte poezii populare? Azi inca nu se poate spune ca e vorba de poezii populare autentice, B. P. Hasdeu (cfr. Julie Hasdeu, Oeuvres posthumes, Paris, 1890, p. 239) afirma ca tatal sau ar fi autorul acestor poezii de cari s'a ocupat apoi d-na E. Dvoicenco.

Ni se vorbeste apoi de Ienăchiţă Văcărescu, "der ausgezeichnete Dichter der Rumunen", care a lăsat multe poezii, mai ales de iubire, ce au devenit foarte populare si ca i se atribue Turturica (Die Turteltaube) prezentandu-i continutul. Se ocupa apoi

1) Despre Tunsu cfr. Stanislas Bellanger, Le (sic) Keroutza, Paris, 1846, p. 144-73.

de Simion Marcovici, traducator din Young - traducerea e "ein Muster von fliessender Harmonie" - si din Marmontel, apoi de Florian Aaron, de primul tom al istorici sale - aparusera insa toata trei la 1838 - poate intentionat ca sa poate afirma ca "Răcecala Românilor pentru istoria patriei lor e atât de mare încât autorul a trebuit sa întrerupă opera sa într'adevăr frumoasă şi indispensabilă şi e slabă speranţă că va putea-o termina". Auzise autorul ca exista si'n Principate cenzura la ordinele rusesti? Nu aflase ca i se votase lui Aaron in Camera cumpararea unui numar de 500 exemplare din istorie si ca la interventia ruseasca voevodul muntean n'a sanctionat votul Camerei?

Dupa binevoitorul nostru Rus sau boer, membru al partidului rusesc, publicatiile stiintifice se reduceau doar la "Curs de retorică" al lui S. Marcovici, la introducerea la istoria Tarii Rom. a lui Aaron si la traducerea Geometriei dupa Legendre. Mai aminteste si "Oglinda înţelepciunii" a d-rului Episcopescul, dar o critica aspru: "in dieser Sammlung findet man sehr vieles, nur keine Weisheit. Dieser Spiegel ist eine Sammlung von unzusammenhängenden fremdartigen Dingen, Anthropologie, Kosmologie, Anatomie u. s. w. und alles das mit grossem Anspruch auf Gelehrsamkeit". D-rul Ştefan Episcopescul-Manega (1777-1842) si-a facut studiile de medicina la Viena, a fost unul dintre primii Doctori români: medicul spitalului si al orasului Bucureşti. A publicat: Mijloace şi leacuri de ocrotirea ciumii (1824); Oglinda sănătăţii şi a frumuseţii omeneşti (1829); Apele Metalice ale Romaniei mari (1837); Practica doctorului de casă (1842). Victor Gomoiu îi laudă lucrarile de medicina populara si-i atribue meritul de creator al terminologiei medicale romanesti.

Mai bogate sunt pentru Rusul nostru productiile lirice si se ocupa de volumul "Ceasuri de mulţumire" al lui C. A. Rosetti, unde lauda traducerea lui Manfred al lui Byron, mai ales partea finala: die Uebersetzung verdient durch den Ausdruck und die Annäherung ans Original alle Aufmerksamkeit", iar dintre poezii le analizeaza romanta: "A cui e vina?"[2] Nu-l uita nici pe Cesar Boliac - "seine Verse stehen aber in Fluss und Harmonie denen Rosetti's weit nach" - si-i analizeaza balada "Maria de Bezdau"[3] despre care scrie tot la 1844 in vol. III din La Romanie marele filoromân J. A. Vaillant ca "la gracieuse naïveté fait le charme de la ballade" (p. 201). Despre celelalte poezii ale lui Boliac spune ca sunt "ţesute" cu prea multa eruditie si-l acuza ca trateaza teme filosofice. "Das bunte Gewand taugt nicht in der Dichtkunst und die schwülstigen Dissertationen sind in Versen nur lächerlich".

Lauda talentul lui Aristia in traducerea lui Alfieri si al Iliadei, unde spune ca "crează cuvinte ce-ţi asurzesc urechile". Se stie inca prea putin cat de mult a laudat Vaillant in La Romanie (p. 216-18) traducerea Iliadei: "il se montre si vigoureux de style, si fidèle de traduction, si artiste et si poëte, que Pope n'est plus le meilleur traducteur de ce poëme immortel". Traducerea "est un livre de grand prix". Rusul se ocupa de Prinţul român, stanţe epice (relativ la inscaunarea lui Bibescu), opera pe care exilatii dela 1848 nu i-au putut-o ierta lui Aristia, exilat si el la Paris, cu toate ca Aristia luptase la 1821 la Drăgăşani, cu toate ca lucrase cu atata zel la Societatea filarmonică si ca la '48 fusese comandant al garzii nationale. Rusul scrie ca "afară de uşurinţa versului în unele locuri nu conţine nimic poetic", dar revine asupra acestei pareri amintind plecarea Voevodului la biserica, "unde a depus jurământul conform Regulamentului organic" si afirma: "Hier ist Poesie!" Se ocupa apoi de talentul lui ca actor si povesteste ca la Atena, jucand într'o tragedie clasica, a facut-o cu atata adevar incat unii spectatori ar fi lesinat.

2) Traducerea franceză în A. De Gerando, La Transylvanie et ses habitants, Paris, 1845, p. 343-44.

3) Traducerea în versuri franceze în Vaillant, Poésies de la langue d'or, Paris, 1851.

Ocupandu-se de teatrul din Bucureşti, scrie ca multi Romani i-au dedicat toata energia si entuziasmul tineretii traducand din Corneille, Voltaire, Racine, Molière, Schiller, Kotzebue: "es war eine wahre Ueberschwemmung in der Dramaturgie, jetzt ist aber alles stille geworden". Care sa fi fost motivul? Rusul ne spune ca Romanii ar fi fost mai pasionati pentru ariile lui Bellini si Donizetti decat pentru "versurile de neinteles, pe jumatate italienesti" ale lui Eliade care a publicat si o revista de teatru si ca imitand pe Asachi, "eines moldauischen Dichters und Gelehrten", a tradus Norma, dar astfel ca "niciun Român n'o înţelegge" si ca Bibescu i-ar fi exprimat multumirea cu cuvintele: "Mulţumesc pentru Norma tradusă din italieneşte în italieneşte". Daca Eliade ar fi tradus-o in versuri pe jumatate rusesti, si Rusul nostru si Bibescu l-ar fi laudat! Poate voia sa i se raspunda lui Felix Colson, care in De l'état présent et de l'avenir des principautés de Moldavie et de Valachie (1839) scrisese ca ziua reprezentarii lui Mahomet a fost o zi de sarbatoare, dar ca piesa a fost oprita, de oare-ce era scrisa romaneste si jucata de Romani: "plus de 80 pièces de théâtre furent soudain en état d'être représentées". Colson ne spune ca la Soc. filarmonica[4] s'au citit si 2 piese originale, Mihai Viteazul si Cei 12 boeri. Dar cum aceste progrese înfricosara guvernul, acesta lua teatrul pe seama lui si-l încredinta conducerea unor oameni cumparati. "Pour faire un coup d'éclat, il commença sa gestion par la première représentation du Saül d'Alfieri, traduit par M. Aristias; le concours fut immense, la recette fut bonne; mais le lendemain le théâtre était fermé, les directeurs avaient fait faillite". Sistemul bolsevic de azi cuprinde in sine metodele perfectionate ale tarismului, pe care simuleaza ca le-ar detesta. Nu auzise mimic autorul de intervenţia consulului rus pentru desfiintarea teatrului?

Despre publicatiunile periodice scrie ca se reduc la unele ziare, pe cari "fast niemand liest". De ce? "Hr. Eliade steht auch hier an der Spitze, denn er ist Hauptheilnehmer oder Redacteur aller Zeitungen". Despre Buletin - stim ca aparea din 1832 - spune ca publica stiri si dispozitii administrative, Curier de Ambe-Sexele n'ar fi fost citit de nimeni, iar ca sa apara obiectiv scrie ca'n Curierul Românesc au aparut in cursul anului "gar nicht schlechte Verse junger rumänischer Dichter". Karkaloki, canaiv", in foaia lui "cel puţin fără pretenţii", se publica si un foileton, reprodus din ziare din Moldova. Despre Foae sătească a Prinţipatului Moldovii (care fusese redactată din 1839 de Asachi, iar din 1840 de Kogălniceanu) ne spune ca era foaia "cea mai bună", dar se intreaba daca ajunge in manile taranilor. Nu aminteste insa pe Dascăl-ul săteanului ce-l redacta Kogălniceanu. Se lauda drept "eine wahrhaft erfreuliche Erscheinung in der öden Literatur der Rumunen" publicarea la Iaşi a revistei Foaie ştiinţifică şi literară - a uitat sa ne spună ca titlul Propăşirea a fost oprit de cenzura -, se aminteste indemnul catre toti scriitorii sa dee contributii originale si se afirma ca partea poetica si literara e foarte bogata, foarte interesanta povestirea lui Alecsandri "Paraua şi ducatul"; Donici, traducatorul fabulelor lui Crâlov si a Ţiganilor lui Puşchin, traducea Satirele lui Antioch Cantemir, Negruzzi scria nuvela "Toderică", iar Laurian facea cercetari despre limba. "Mit einem Wort, es ist die beste Zeitung". Se vede insa ca nu aparusera nici nuvela lui Negruzzi, nici "Sadeschidere despre istoria noastra a lui Kogălniceanu. N'ar mai fi fost "die beste Zeitung".

Am lasat la sfarsit partea privitoare la limba, unde se dovedeste si mai mult lipsa de obiectivitate si rea credinta a autorului si care e atat de actuala azi. Incepe prin a afirma ca "fanaticii înoitori de azi au stâlcit limba lor prin forma care-i este cu totul străină, şi au introdus, fără nici o nevoe, atâtea

4) Cfr. I. Xenofon, Filarmonica dela 1833, Bucureşti, 1934.

cuvinte străine încât un Român autentic nu poate înţelege şi nici cititorii scrierile compatrioţilor săi". In fruntea acestor înoitori e in Muntenia Eliade, "un om de talent", dar autorul înnebunit de ideea ca Romanii ar fi urmasii vechilor Romani si deci ca limba romana ar fi fiica nemijlocita, daca nu chiar cea dintai a celei latine". Prima casta, care n'ar fi numeroasa si ar fi luata in ras, e condusa de Eliade, care sustine ca un Roman nu-si poate intelege bine limba daca nu cunoaste toate particularitatile limbii italiene si ca Italianul n'ar fi in stare sa invete vechea limba italiana, daca nu intelege romaneste. A doua casta e mai moderata in aspiratii, ea crede ca limba noastra e o ramura a celei latine, dar nu respinge elementul slav, ce s'a pastrat in scrierile religioase si bisericesti afirmand ca in limba obicinuita cuvintele de prima necesitate sunt de origine latina, dar nu sufla un cuvant de influenta greceasca, turceasca si in parte ungureasca. Si se intreaba: se poate dovedi cu toate increderea un element de baza al limbii? Si adaoga ca clasa mai inalta intelege mai bine limba greceasca, iar carele traducatorul german pune nota ca in Rusia nu numai clasa de sus, dar si multe sute de Rusi cunosc mai temeinic limba franceza decat cea ruseasca. Asa explica autorul indiferenta pentru tot ce-i patriotic in Principate si scrie ca masa poporului a pastrat sub toate apasarile, nenorocirile si turburarile elementul originar al limbii, care insa "e tot atât de îndepărtată de cea latina ca şi de cea slavă". Pare-ca-i un bolsevic autorul! Daca nu-i nici latin, nici slav acel element originar, care ar putea fi? Spune apoi ca Laurian dovedeste in "Tentamen criticum in linguam romanicam" ca limba romana deriva din cea latina. "Das Buch ist mit der Gewissenhaftigkeit eines Gelehrten geschrieben, welcher alle Eigentümlichkeiten und Formen der Sprache gründlich kennt". Dupa aceasta afirmatie ii gaseste o mare slabiciune, care ar fi a operelor invatatilor germani, si anume o multime de citate si de trimiteri la izvoare, apoi ca nu arare ori etimologia il face sa devieze dela drumul drept. Se vede ca cele mai multe etimologii nu erau slave! Totusi "sein Werk ist sehr werthvoll, und ob ich gleich mit dem Grundsatz, nämlich der unbestreitbaren Abkunft der walachischen Sprache von der lateinischen, nicht übereinstimme, so billige ich doch seine Erklärung mancher grammatischen Formen völlig. Besonders merkwürdig sind seine Vergleichungen der aus der lateinischen Wurzel hervorgegangenen Mundarten". Oricine va putea usor constata ca autorul se contrazice: Laurian dovedeste latinitatea limbii, si tot autorul spune ca nu e de acord cu teza Latinitatii. Si iata de ce: Geţii sau Dacii despre cari scrie Strabo ca locuiau acolo, erau, dupa marturia multor scriitori - daca il citeaza pe Strabo, de ce nu citeaza nici macar pe unul dintre acesti multi scriitori? - un neam slav. "Dacia a fi fost ţara de exil pentru Romani şi astfel s'au stabilit în Dacia întregi familii romane, iar stăpânitorii romani trebuiau să exercite fără îndoială o influenţă asupra Dacilor pprimaţi înainte de toate în limbă, în care la prima vedere elementul latin pare să fie cel de bază. Dacă însă se ţau în considerare formele limbii, jocul literelor, ne convingem că elementul slav e precumpenitor". Aceasta teorie se pare ca e aceea care s'ar dori si azi ca temeiu pentru slavizarea limbii noastre.

De fapt Contemporanul (20 Iunie 1952) publica proectul de reforma a ortografiei care era etimologic si necesita cunoasterea limbilor latine si franceze si va fi fonetic, asa cum a fost alcatuit de Sectia de Limba si Literatura a Academiei reperiste. Se suprima â si ramane numai î; ă la inceputul cuvintelor se va scrie ie: (iepure), iar in mijlocul si la sfarsitul cuvintelor ă, deci nu bec, ci băc, nu bine, ci bină, nu elegant, ci ielăgant. Se stalceste limba ca sa aiba o pronuntare mai apropiata de cea slava! Si ca dovada a elementului precumpenitor slav aduce alfabetul cirilic, pe care înoitorii il doresc înlocuit cu cel latin si autorul e extrem de îngrijorat de faptul ca alfabetul latin n'are somne pentru sibilante! Traducatorul german se intreaba intr'o nota daca nu s'a scris romaneste cu litere latine inainte de secolul al 15-lea si daca aceste litere latine nu se întrebuinteaza

in scrisul romanesc din Ardeal ajungand la concluzia ca decizia pentru alfabetul slav sau latin sta in faptul de a fi in favoarea sau in contra Rusici, care vrea sa stie pe Romani in cercul scrierii si literaturii lor avand caracterul Europei rasaritene, pe cand prin literele latine Romanii inteleg sa se apropie de Apus.

Autorul declara ca nu indrazneste sa decida daca una din cele doua teorii despre limba noastra e lipsita de erori si ca se va ocupa de literatura din Muntenia fara sa aminteasca pe locuitorii din Ardeal si Moldova, "welche nicht mit gleichem Enthusiasmus für den Ruhm der rumänischen Sprache streiten". E de necrezut! Dar Laurian ardelean nu e considerat de autor drept acela ce a dovedit originea latina a limbii noastre?

Dar atacul trebuia indreptat mai ales in contra lui Eliade, la care se prezentase un ofiter rus ce urma sa scrie o carte despre Romani cerandu-i informatii relativ la originea si limba noastra. Ofiterul rus a venit mai tarziu ca sa-i citeasca ce scrisese din ordin: "că Românii nu sunt Latini, ci Slavi" De aceea a scris apoi Eliade Repede aruncătură de ochiu asupra limbei şi începutului Românilor, unde da mărturii de latinitatea limbii prin cuvinte caracteristice cari se intrebuinteaza in viata de toate zilele si unde ironiseaza pe cei cari se multumesc cu cuvinte "de obşte" pentru idei noua; in cazul acesta, daca pentru persoană spunem obraz, pentru personalitate ar trebui sa se spuna obrăznicie[5].

Incercarea autorului din revista ruseasca de a combate pe Eliade, care tot la 1844 zadarnicise acaparearea bogatiilor tarii de catre Rusi (Trandafilov) prin poezia Măceşul şi florile, care a aparut in traducere franceza in Revue de l'Orient (1844, III, p. 342-44) sub titlul: Fable valaque (unde se dadea explicatia alegoriei: "le jardinier est l'hospodar, la ronce, la politique russe, la traînaise ses agents et les fleurs les Valaques"), pe Laurian si pe cei ce revindicau latinitatea limbii noastre, n'a putut convinge pe redactorul revistei Das Ausland, care la 26 Febr. 1845 (p. 225-26) publica articolul: Ueber moldowlachische Literatur si referindu-se la cel precedent scrie ca un articol din Revue de l'Orient (Noem. 1844) nu admite originea slava a limbii, ci afirma ca Moldo-Valachii sunt un popor romanic precizand ca straduintele de a-i atribui limbii daco-romane, "wie J. Alexi in seiner Grammatik sie nennt" - deci autorul german a voit sa se convinga si a consultat gramatica lui Alexi - o origine slava, n'are nici o perspectiva de reusita, ori cat de mare ar putea fi numarul de cuvinte slave ce le-a putut primi poporul nostru, impresurat cum e de popoare slave. In ce priveste alfabetul cirilic, autorul german afirma ca aceasta nu poate dovedi nimic si scrie ca limba persana, o limba indogermanica, se scrie cu litere arabe si ca a treia parte din tezaurul ei lexical e araba, cum limba engleza n'a perdut caracterul ei germanic din cauza atator elemente normane si franceze ce le poseda. Dar autorul german declara ca nu intelege sa ieie apararea exagerărilor acelora ce vor s'o romanizeze in totalitatea ei.

Dar pentru autorul nostru articolul francez e numai un prilej pentru a combate teoria slavizanta si cum articolul din Revue de l'Orient (1844, V, p. 212-21) scris de Vaillant sub titlul: Les tendances politiques des Moldo-Valaques manifestées par leur littérature 6) n'a fost inca examinat, vom reproduce un lung pasaj din aceasta comunicare ce a facut-o la Société Orientale din Paris la 2 Aug. 1844 ca sa se stie macar azi cat de cald era prezentat poporul nostru in strainatate:

"Entre tous les peuples chrétiens liés à l'empire de Constantinople par des noeuds plus ou moins fortement serrés, les Moldo-Vallaques m'ont toujours semblé un de ceux qui méritaient le plus

5) Cfr. O. Densuşianu, Literatura română modernă, II, p. 145 si 189-90.

6) A fost mentionat doar titlul in Oltea Cudalbu-Slusanschi, Contributions à la biographie et à l'oeuvre de J. A. Vaillant (1804-1886) in Mélanges de l'Ecole Roumaine en France, XIV, (1937-38), p. 59.

les sympathies de la France par la grandeur de leur pensé et l'espoir de leur avenir. Ils ont lutté plus de trois cents ans pour l'indépendance, ils ont été les derniers vaincus, et s'ils sont aujourd'hui incorporés et tributaires, ils ne sont cependant ni subjugués, ni asservis. Leur pays est bien à eux; par leurs traités avec les Sultans ils n'ont jamais cessé d'être autonomes, de se gouverner par leurs propres lois. Leur terre est fertile et féconde, leur esprit actif et intelligent; leur population couvre toute la Dacie trajane, ils s'appellent tous frères; ils disent à l'Italie: "Ma mère!", à la France et à l'Espange: "Mes soeurs!" Ils parlent tous une même langue, et cette langue d'origine latine est dans cette contrée de l'Orient le germe d'une nationalité déjà forte de 6 mil. d'hommes fatigués de dormir, et qui se reveillent aujourd'hui.

Profondément peiné, pour eux et pour nous, de l'indifférence qui les frappe, et convaincu que cette indifférence de notre part n'a d'autre source que notre ignorance de leurs désirs et de leurs efforts, je vais essayer, par un rapide coup d'oeil sur leur littérature, de les faire sortir, malgré la censure russe, de l'étroit horizon où, comme l'a dit leur fabuliste Alexandresco:

Par ruse et par supercherie,
Maître renard Blondin les retint prisonniers.

Heureux si je parviens à vous convaincre que là aussi il est certains hommes d'élite dont la tête et le coeur sont tout à leur patrie, et dont la parole lumineuse et habile sait percer les ténèbres de l'ignorance, et sinon briser, du moins délier et fondre les anneaux de la chaine qui leur pèse au coeur ...

Nous répétons, à la gloire des Polonais, qu'ils ont été de tous temps l'avant-garde de la chrétienté; permettez-moi, avant tout, de vous dire, à la gloire des Moldo-Vallaques, qu'ils ont été de tous temps l'avant-garde des Hongrois et des Polonais, et vous concevrez que, chez un peuple si essentiellement guerrier qui n'avait d'autre école que les champs, d'autre concours académique que les champs de bataille, la littérature dut être négligée et demeurer tout au plus l'apanage des prêtres et des moines ... Ce n'est pas à dire cependant que les Romans de la Dacie soient restés pour cela sans aucune espèce de littérature. Ils avaient au moins celle des peuples chevaleresques, la poésie guerrière et le loi d'amour ..."

Azi in exil e o mare mangaere sa poti citi astfel de randuri chiar daca au fost scrise despre tara noastra acum 108 ani. Dar ele ne dovedesc ca autorul german citeaza acest articol ca sa arateasca si aiurea, in Franta, sa afirmase latinitatea limbii si ca-si implinea datoria de a examina obiectiv aceasta problema. El porneste acum din punct de vedere al antichitatii, care e cel mai important pentru cercetarea acestei limbi si scrie ca nu e nevoe de o adanca cunoastere a verbului romanesc pentru a recunoaste ca temeiul limbii e romanic si ca aceasta pecete a ei va dainui chiar daca tezaurul lexical ar fi si mai mult amestecat, ceea ce nu e cazul, cu elemente straine: in limba turca, care si-a pastrat forma morfologica, exista mai mult de jumatate elemente straine. Mai importanta e problema: care element a inriurit asupra transformarii limbii si autorul spune ca importanta etnografica a problemei e aceeasi pe care o examinase pentru Franta Günther in Ueber die alten Völker Galliens und die neuen Dialekte (Das Ausland, 1845, no. 44). Dar pentru aceasta e nevoe de o cunoastere adanca a limbii romane si a dialectelor ei si din Ardeal si Ungaria si din Macedonia si Tessalia, caci comparatia ar fi cu atat mai interesanta cu cat din sec. 12 si 13 s'au intrerupt legaturile dintre Romanii dela stanga si din dreapta Dunarii, cari insa trebue sa fie considerati avand aceeasi obarsie. Romanizarea aceasta e cu atat mai demna de atentie ca n'a durat atata timp ca in Gallia si Spania. Insa nimeni nu va putea sustine ca Dacii si Geţii ar fi fost Slavi. Autorul propune studiul elementului neroman din limba noastra, lucru de mare importanta pentru vechea etnografie a ta-

rii si care in mare parte s'a facut de atunci.

Interesanta e observatia ca facand abstractie de antichitate ramane faptul ca "actuala generatie a Moldo-Valachilor isi recunoaste si simte originea si ca acest sentiment isi gaseste temeiul in istorie". Acest lucru trebuia sa-l afirme mai tarziu si marele filolog din Graz, H. Schuchardt. Autorul scrie apoi ca nici o alta tara din lume n'a fost intr'asa masura teatrul celor mai salbatice razboaie, caci mereu s'au napustit asupra Principatelor popoare straine. "Înconjurați de popoare slave având cultul grecesc ei aparțin în majoritate acestuia și numai în număr mic la biserica unită. Limba bisericească e veche slavona și clerul e din acest motiv aplecat spre slavism[7]. De aceea și literatura a îmbobocit atât de târziu". Aminteste apoi, urmand pe Vaillant, Psaltirea lui Dosofteiu si Hronicul lui Cantemir si scrie ca un indemn mai recent catre cunoasterea Apusului a largit orizontul si ca astfel s'a avut traducerea Fabulelor lui Lafontaine, care insa a gasit o piedeca in raspandirea ei la cler cu toate invataturile morale ce se cuprind. Nu uita persecutia rusceasca prin cenzura si prin neaprobarea de catre voevod al votului Adunarii obstesti relativ la premiul prin cumpararea de 500 exemplare din istoria lui Aaron, Iliada lui Aristia si Vocabularul romanesc-frantuzesc si frantuzesc-romanesc al lui Vaillant. Afirma ca promovarea unei literaturi profane prin naturala ei aplecare catre literaturile romanice din Apus e in contrast cu influentele rusesti si cu clerul avand cultura slava si aceasta da straduintelor literare o importanta deosebita! Dar interesul ce-l arata tanara generatie pentru o desvoltare nationala "dacică" merita ca aceasta sa fie urmarita cu oare-care atentie". Chiar daca se nota atunci o stagnare, ea nu poate sa fie un zagaz pentru redesteptarea constiintii nationale si da in traducere un pasaj din Vaillant care afirma ca: "la tendance politique des Molde-Vallaques est l'union, que les hommes d'étude et d'inspiration n'ont d'autre but que de réunir leurs concitoyens par le souvenir d'une même origine, et que leur espoir est de relier à l'aide du temps les diverses provinces qui constituaient jadis la Dacie trajane". Aceasta miscare culturala, spune autorul german, n'a patruns inca la personalele conducatoare, ca o posibila printr'o desfasurare mai mare a culturii maselor, dar nu mai poate fi sufocata si cu cat va intampina greutati din cauza Rusiei, cu atat mai puternica si sigura va fi evolutia sentimentului national in Principate. Asa a fost, dar nu putem sa nu relevam aceasta intuitie exprimata de autorul nostru german.

Nu cred ca e mai nevoe sa subliniez importanta rectificarilor date de autorul german la cele afirmate in publicatia rusceasca si argumentarea atat de judicioase a latinitatii noastre precum si provestirea cu atata certitudine a desfasurarii noastre nationale. Dar merita sa fie relevat faptul ca frumosul articol al lui Vaillant, necunoscut inca la noi, a constituit un indemn si un temeiu pentru afirmarea latinitatii noastre in Germania.

Articolul german e anonim, dar avem impresia ca A. Schott care mai publicase in Das Ausland, articole despre noi nu trebue sa fi fost strain de acest articol, caci in introducerea lui la volumul Walachische Märchen (Stuttgart und Tübingen, 1845) se intalnesc idei relative la limba noastra cari se regasesc si in articol. Dar se poate ca autorul sa nu fie Schott, ci a adoptat pentru articol idei si afirmatii din cartea lui Schott.

Ajungand la sfarsitul acestui modest articol, nu putem sa nu constatam ca in trecut au existat legaturi culturale atat de strans si rodnice intre poporul german si cel roman. Ne exprimam via dorinta ca aceste legaturi sa fie studiate ca un indemn puternic pentru viitorul raporturilor culturale romano-germane.

(Sfarsitul)

---

[7] Carlos de Douville, Le catholicisme en Orient in Revue de l'Orient, 1845, t. VIII, p. 222 scria: "Or, comme le catholicisme est bien accueilli en Turquie où il est un point d'appui contre la Russie, autant que le schisme grec lui est favorable".

P O E Z I I

de

VASILE POSTEUCĂ

R O M A

Tristețea toată'n vânt o aruncai.
Mi-ajunge'n rai sfiala unui scai...

Ia-ți murgii, stelele și anii: stol.
Mi-ajunge inima fără ocol ...

Iar țepile luminii, negre, ciunte,
Să-mi-le scrii, să-mi sângere pe frunte...

Cum mi-ai strivit albastrul tot sub șea,
Eu nu voi cere altă zi, a mea.

Purtat pe coama veacului 'napoi,
Visez de mersul nostru amândoi ...

De vrei spre undeva să coborîm,
Tăcerea tămâiază-mi-e'n tărâm ...

La Roma'n piața mare, lângă dom.
- Acolo am avut un ceas de om ...

PE ÎNTUNEREC

Tu să te'ntorci adesea la fântână
Și pietre să slobozi spre fund, amar.
Ți-s'o usca de teamă semnu'n mână
Și'n cumpăna cu nopțile de jar
Mă va boci o cucuvea bătrână ...

De-or întreba de tată, zi că-i mort.
Nici chipul mamei nu-l mai am în minte.
Sunt ca un țintirim care mă port
Sub cerul inimii, de dor ferbinte.
Aruncă pietre, nu rosti cuvinte ...

Să-i pui să îngenunche și s'asculte,
Pe toți câți vor veni și-or întreba.
Adună tot: elogii și insulte,
Și leagă-le de piatra cea mai grea,
Să meargă spre adânc în cercuri multe.

La urmă spune-le ca despre nime ...
O, trecătorule, doce nu treci?
Destinul meu fugar cu două rime,
Între acum și ceasul cel de veci,
Ți-o scrie'n cale țipete de stime.

Tu să te'ntorci adesea să mă strigi.
Cu gâlgâitul pietrelor în fund,
Viitorul să mă 'nconjoare cu verigi,
În somnul pietrelor din lut: rotund,
Strigoii când vor trece 'n cataligi.

P O E Z I I

de

VASILE POSTEUCĂ

R O M A

Tristeţea toată'n vânt o aruncai.
Mi-ajunge'n rai sfiala unui scai...

Ia-ţi murgii, stelele şi anii: stol.
Mi-ajunge inima fără ocol ...

Iar ţepile luminii, negre, ciunte,
Să-mi-le scrii, să-mi sângere pe frunte...

Cum mi-ai strivit albastrul tot sub şea,
Eu nu voi cere altă zi, a mea.

Purtat pe coama veacului 'napoi,
Visez de mersul nostru amândoi ...

De vrei spre undeva să coborîm,
Tăcerea tămâiază-mi-o'n tărâm ...

La Roma'n piaţa mare, lângă dom.
- Acolo am avut un ceas de om ...

PE ÎNTUNEREC

Tu să te'ntorci adesea la fântână
Şi pietre să slobozi spre fund, amar.
Ţi-s'o usca de teamă somnu'n mână
Şi'n cumpăna cu nopţile de jar
Mă va boci o cucuvea bătrână ...

De-or întreba de tată, zi că-i mort.
Nici chipul mamei nu-l mai am în minte.
Sunt ca un ţintirim care mă port
Sub cerul inimii, de dor ferbinte.
Aruncă pietre, nu rosti cuvinte ...

Să-i pui să îngenunche şi s'asculte,
Pe toţi câţi vor veni şi-or întreba.
Adună tot: elogii şi insulte,
Şi leagă-le de piatra cea mai grea,
Să meargă spre adânc în cercuri multe.

La urmă spune-le ca despre nime ...
O, trecătorule, dece nu treci?
Destinul meu fugar cu două rime,
Între acum şi ceasul cel de veci,
Ţi-o scrie'n cale ţipete de stime.

Tu să te'ntorci adesea să mă strigi.
Cu gâlgâitul pietrelor în fund,
Gâtuirea să mă 'nconjoare cu verigi,
În somnul pietrelor din lut: rotund,
Strigoii când vor trece 'n cataligi.

Oprit în crucea nopţii lângă piatră,
Să vii şi tu tăcut să privegheam,
Cum câinele pământului mă latră
Cu limba'n gură răsucită ghem.
E ceasul cel mai negru şi mă tem ...

În ceasul meu cu rânjetul huidumii,
Că m'au uitat şi oamenii şi cerul,
Eu scriu cu lacrimi destrămarea humii
Şi'nfrunt dispreţul stelelor şi gerul.
Strigoi pe piatra de hotar a lumii ...

INTERIOR

Deschid caetul inimii şi-l scriu
Cu semne mici de dor, cu bucurii.
Nu vreau să-ţi spun nimic, şi nici să ştiu.
Mi-ajunge că mă rog şi c'ai să vii:
Luceafăr peste ceasul meu târziu ...

Ascund sub faldul unui vers, vioara
Cu care-am plâns pe vremuri că nu eşti,
În catedrale, când sfioasă seara
Îngenunchia cu sfinţii sub fereşti,
Şi-albastră-mi flutura pe frunte teara.

Am fost odată prigonit ca fiara
Când se deschide pentru toţi mânatul,
Şi-i răcnet de potire toată ţara ...
De-atâta cruci s'a 'nspaimântat veleatul.
Şi-am învăţat ce-i moartea şi ocara.

Acuma par'că-am deslegat misterul:
În inimă cu îngerii-s acasă.
Nu-mi pasă că se'ncruntă temnicerul
Şi lumânarea zilei mi-i mai joasă.
Cu desnădejdea ne deschidem cerul ...

Îmi scriu caetu'n rugi. Îi pun chenare ...
Mic evanghelier de Voroneţ, -
Cu albastreala smirnică de zare,
Gândind ca tot creştinul la judeţ,
La sufletul ce, bându-te, nu moare.

Te scriu aşa, şi cum mă pierd ararc,
De nu mai ştiu că te doresc şi sânt,
Simt ca un vânt venind din depărtare,
Cu dulci miresme dintr'un alt pământ,
Cum mă preschimbă'n ctitor de altare ...

Oprit în crucea nopţii lângă piatră,
Să vii şi tu tăcut să privegheam,
Cum cânele pământului mă latră
Cu limba'n gură răsucită ghem.
E ceasul cel mai negru şi mă tem ...

În ceasul meu cu rânjetul huidumii,
Că m'au uitat şi oamenii şi cerul,
Eu scriu cu lacrimi destrămarea humii
Şi'nfrunt dispreţul stelelor şi gerul.
Strigoi pe piatra de hotar a lumii ...

INTERIOR

Deschid caetul inimii şi-l scriu
Cu semne mici de dor, cu bucurii.
Nu vreau să-ţi spun nimic, şi nici să ştiu.
Mi-ajunge că mă rog şi c'ai să vii:
Luceafăr peste ceasul meu târziu ...

Ascund sub faldul unui vers, vioara
Cu care-am plâns pe vremuri că nu eşti,
În catedrale, când sfioasă seara
Îngenunchia cu sfinţii sub fereşti,
Şi-albastră-mi flutura pe frunte teara.

Am fost odată prigonit ca fiara
Când se deschide pentru toţi mânatul,
Şi-i răcnet de potire toată ţara ...
De-atâta cruci s'a 'nspaimântat veleatul.
Şi-am învăţat ce-i moartea şi ocara.

Acuma par'că-am deslegat misterul:
În inimă cu îngerii-s acasă.
Nu-mi pasă că se'ncruntă temnicerul
Şi lumânarea zilei mi-i mai joasă.
Cu desnădejdea ne deschidem cerul ...

Îmi scriu caetu'n rugi. Îi pun chenare ...
Mic evanghelier de Voroneţ, -
Cu albastreala smirnică de zare,
Gândind ca tot creştinul la judeţ,
La sufletul ce, bându-te, nu moare.

Te scriu aşa, şi cum mă pierd ararc,
De nu mai ştiu că te doresc şi sânt,
Simt ca un vânt venind din depărtare,
Cu dulci miresme dintr'un alt pământ,
Cum mă preschimbă'n ctitor de altare ...

ANNO DOMINI ... 87

sau

PEDEAPSA SFÂNTULUI MARTIN

de

VINTILĂ HORIA

"Mais nul n'effacera de nos livres de peine
La trace d'un Pater ni celle d'un Ave.
Car nul n'effacera de l'écorce du chêne
La trace du tourment qui nous fut réservé."
Charles Péguy

In anul Domnului ... 87 dintr'un veac al Evului de mijloc, o mare spaima cuprinsese orasele si satele de pe valea Loirei. Femei, batrani si copii se scurgeau in susul apei, impingand de la spate cate o carucioara plina cu ce apucasera sa incarce in graba. Familiile instarite isi suisera avutul in carute inalte, cocotate pe doua roate de lemn, trase la deal de boii albi care-si opinteau fruntile late in juguri. Copiii tipau, femeile plangeau, batranii tristi schiopatau anevoie prin praful incins. Si caravana inainta incet, subt arsita molesitoare a acelei zile de Iulie care cocea granele pe campuri si facea sa sece izvoarele pana in inima padurilor. Barbatii in stare sa poarte arme ramasesera in urma, se inchisesera dupa portile grele ale cetatilor sau asteptau, ascunsi in trestiile si in ierburile de pe maluri, sa apara dupa cotul apei prima corabie normanda. Si orele treceau, una dupa alta, ca niste matanii numarate de o mana nevazuta, sub soarele nemilos al zilei de vara.

Un calaret plin de praf, purtand pe scut insignele regale, adusese vestea ca paganii debarcasera undeva, mai la Nord, aproape de gurile Senei, pradasera orasul Rouen, dadusera foc satelor si lanurilor de semanaturi. O armata a regelui fusese imprastiata si taiata in sabii si alte corabii coborau catre miaza-zi, ca sa prade cetatile de pe coasta si sa intre pe gurile riurilor pana in fundurile Frantei. Cand sosise vestea soarele abia se ridicase de-asupra catedralei. Episcopul de Tours, si cu oamenii lui de arme scosesera racla Sfantului Martin din mormantul ei, o urcasera intr'o caruta si iesisera in goana pe poarta dela rasarit, urmat dupa scurt timp de convoiul acela nesfarsit care cauta adapost catre munti, dupa moastele Sfantului facator de minuni.

Cei doi Genovezi se oprisera uimiti in fata portilor care cazusera cu zgomot, huruind din lanturi. Catva timp schiopatasera prin pulberea fierbinte, incercand sa se tina in pasul fugarilor, apoi se asezasera pe marginea drumului, in umbra unui stejar, ca sa-si odihneasca trupurile ostenite de atata umblet. Pornisera din Genova anul trecut, in Septembrie, trecusera Alpii incununati de zapada, urcasera de-alungul Ronului pana la Lion, coborisera valea Loirei, zacusera de friguri mai bine de doua luni intr'un ospiciu calugaresc de langa Orleans si cand zarisera din varful unui deal turnul gotic sub care dormeau somnul cel vesnic oasele Sfantului Martin din Tours, plansesera de bucurie, caci stiau ca mai e putin si durerile lor aveau sa fie tamaduite. Pornisera iar, tarandu-si picioarele inteperite, se oprisera atata cat sa-si traga sufletul langa un izvor si ochii lor se luminau si se umpleau de lacrimi pe masura ce zidurile cetatii se vedeau tot mai aproape. Un copil rautacios le aratase o cale gresita, se infundasera intr'o padure din care nu mai stiau cum sa iasa. Ii apucase noaptea, orbecaind printre copaci, insa umblasera inainte, fara odihna, pana ce un cioban le aratase drumul cel adevarat. Si cand ajunsesera, gasisera portile ferecate iar catre rasarit vazusera ultima caruta a fugarilor disparand dupa cotitura. Un soldat le strigase din turn: - Vin Normanzii! Insa Pietro nu-si pierduse curajul si strigase si el catre cel din turn: - Am venit sa ne inchinam Sfantului Martin. Deschide-ne poarta. Cum vrei sa fugim cu picioarele astea oloage? -

- A plecat si Sfantul, de azi dimineata, raspunse soldatul si le intoarse spatele, caci avea altceva de facut decat sa stea de vorba cu doi vagabonzi. Si cei doi schiopi, Pietro si Andrea, porniseră pe urmele Sfantului, sperand sa-l poata ajunge din urma si sa se tamaduiasca. Insa Sfantul mergea in caruta, tras de caii sprinteni ai episcopului de Tours si n'avea timp sa se opreasca pentru doi necajiti care cazusera acolo intr'un moment atat de nepotrivit.

Stateau tacuti, unul langa altul, coplesiti de disperare mai mult decat de oboseala si caldura. Stateau asa de cateva ceasuri, fara sa stie ce sa faca si ce sa-si spuie. Pentru ei viata se terminase odata cu speranta. Catre seara coborira spre malul apei, isi spalara intai piciorul cel beteag, apoi pe cel sanatos si se intinsera pe iarba moale. Se auzea apa curgand pe langa mal si zborul pasarilor prin aerul plin de ganganiile amurgului. Si uneori se mai auzea ceva, un sunet apropiat, un fel de geamat prelung si bolborosit, cu care urechea lor era demult obisnuita. Isi astransera franghia peste burta, sunetul inceta o clipa, apoi porni din nou din mijlocul maruntaelor chinuite de foame, ca un tipat de animal zugrumat. Andrea spuse:

- Trebue sa fie mult peste in apa asta.

- Si in padure e vanat cat in arca lui Noe, raspunse Pietro cu o ironie amara in glas.

Andrea se ridicase in capul oaselor si privea catre riu. In spatele lor, dincolo de padure, soarele cadea spre asfintit si liniile rotunde ale apei se facusera galbene, ca o coaja de portocala. Berze calme innotau cu gesturi mari prin vazduhul limpede si culorile lor se reflectau o clipa in oglinda de dedesubt.

- Uite colo! facu Andrea, aratand cu degetul. Un peste cat un purcel, tasnise din apa, descrisese un arc scurt in aer si plonjase greoiu, vrrrup, in apa lenesa.

- Ai vazut? intreba, cu ochii holbati de pofta. Pietro nu-i raspunse. Facu numai un gest cu mana, ca si cum ar fi vrut sa spuna: - Nu te mai osteni privind. Tot de foame o sa murim. - Insa lui Andrea, fiindmai tanar, ideea mortii ii era inca antipatica. Ramase catva timp atent la zborul lastunilor care sageta atmosfera, muindu-si cate o aripa in undele turburi. Isi aminti de serile copilariei, cand astepta pe tarmul Liguriei intoarcerea corabiilor cu panze albe, care aduceau mirodenii din Indiile indepartate. Daca inchidea ochii le avea dinainte, ca pe niste lucruri vii. Cand ajungeau in apropiere portului se oprea vantul uneori si panzele cadeau pe catarguri ca niste maini din care fugise viata. Si ramaneau acolo, leganandu-se incet, fara sa mai poata inainta, ceasuri sau zile intregi, reflectandu-si burtile rotunde in apa albastra. Pana cand se ridica iaras un fir de vant care umfla panzele si facea sa fluture stindardul alb cu cruce rosie al republicii. Statea pe mal, ca acuma si se gandea la oamenii cu amandoua picioarele sanatoase, care cutreerau marile straine si se intorceau acasa cu punga plina de bani de aur. Se uita cu ciuda la piciorul lui stramb si umflat, care nu-i era de niciun folos si pe care-l tara dupa el ca pe o greutate neinaufletita. Cand calugarul acela ii povestise de minunile Sfantului Martin din Tours, aprinsese o lumanare la San Benedetto si pornise la drum inseninat, impacat cu destinul care incepea sa-i surada. Cateva luni calatorise singur. Abia dincolo de munti il ajunsese din urma pe Pietro. Unul se incurca de piciorul stang, celalalt de cel drept. Asa ii insemnase Dumnezeu din nastere si numai El ii putea deslega de suferinta.

Pietro adormise, cu o mana sub cap, cu barba alba imprastiata pe pieptul gol pe care coastele stateau scrise ca niste trunchiuri de iedera pe suprafata unui zid. Ofta greu prin somn, se scarpina pe sub zdrente cu mana cealalta si dormea mai departe, ca intr'un fel de duel cu moartea apropiata. - Trebue sa gasesc ceva de mancare, isi zise Andrea. Nu vreau sa mor. - Burta canta sub franghie si o simtea cum se strange in el ca un melc, cum trage dupa ea organele vecine, intinzandu-le pana la durere. Veni langa apa si se apleca sa bea, insa ramase cu mana langa gura deschisa, impietrit

de uimire. Razele soarelui inrosisera turnurile cetatii indepartate, care se desprindea pe cer ca o aratare de basm. Printre creneluri vazu stralucind coifurile ostasilor. Insa nu asta il facuse sa-si uite foamea. Un zgomot ciudat venea dintr'acolo, un zgomot de fierarie care se ciocneste si de voci omenesti care se incrucisau maniate in aerul cald al serii de vara. Trase atent cu urechea. Era zgomot de batalie care se apropie. Nu mai putea fi nicio indoiala. Reveni langa Pietro, il zgudui si cand vazu ca se trezeste ii sopti langa ureche, de teama parca sa nu-l auda cineva: - Vin Normanzii! - Batranul facu ochii mari. Spaima ii accelera miscarile si colora trasaturile amortite. Se ridica de jos, isi culese toiagul de langa el ca pe o arma si se indreptа catre un palc de trestii care fosneau in briza ceva mai la vale. - Vino, Andrea. Daca dau paganii peste noi, ne taie in bucati. - Isi facura cruce si se furisara printre trestii. Uitasera de foame.

Se asezara pe pamantul umed asa ca sa vada catre cetate. Zgomotul se apropia. Se auzea distinct clinchetul armelor si racnetele luptatorilor. Uneori, un urlet prelung, ca de fiara injunghiata, sfasia ascutit amurgul si cadea undeva, dincolo de cotul riului, in linistea de peste moarte. O clipa, tipatul lastunilor, innebuniti de culorile serii, acoperea zgomotul bataliei si parca totul nu fusese decat o inselare a auzului.

Vazura mai intai o barca neagra, subtire si lunga ca o sulita, care alerga pe de-asupra apei, manata de incordarea vaslelor sprintene. Apoi alta si alta, vreo douazeci, incarcate cu oameni inalti, cu parul galben si cu mustati mari, cu coifuri ascutite asezate pe varful capului si cu piepturile late acoperite cu armuri de otel pe care valurile jucau reflexe vinete. Isi incetinira goana, se apropiara de mal, cautand parca un loc unde sa debarce. Una din barci porni inapoi si oamenii din celelalte sarira pe tarm, zguduind pamantul cu picioarele lor grele si auzul celor doi cu sunetul aspru al limbii lor neintelese care semana cu vantul si cu frigul. Apoi, patru corabii mari, cu panzele rosii umflate de briza, iesira de dupa cotitura si inaintara in susul apei, conduse de barca cea subtire care le arata drumul. Si in urma lor alte trei corabii. Parca ieseau din sangele asfintitului, atat de rosii le erau panzele. Malul se umplu de soldati care se grupau in graba si dispareau sub padure. - Vor sa cuprinda cetatea pe uscat, sopti Pietro. Cuvintele nimereau cu greu calea spre buze, printre dintii care se ciocneau unii de altii, ca niste pietre luate de un torent. Soldatii din corabiile cele mari sareau in apa, unii dupa altii, se clatinau o clipa in curentul care-i tragea la vale, apoi se miscau catre mal, tinandu-si sabiile deasupra capului, ca sa nu le ude. Soarele asfintise si in umbra blanda a serii oamenii aceia inalti si veseli pareau ca venisera din Nordul lor infrigurat ca sa se scalde in apele calde ale Loirei. Nu se mai auzea zgomot de batalie. Trupele franceze se retrasesera in cetate, iar Normanzii se adunau prin desisuri pentru asaltul din timpul noptii.

Cand prima sageata aprinsa strabatu intunerecul si veni sa dea foc corabiei celei mai apropiate, cei doi Genovezi se aplecara cu capete la pamant si-si facura cruce tremurand. - A cazut o stea, vru sa spuna Andrea, insa glasul i se opri in gat, ca intr'un fum, caci aerul se umpluse de stele cazatoare care plouau peste corabiile Normanzilor. Cand privira inapoi, vazura venind din susul apei barcile Francezilor. Erau atat de multe incat pareau una singura, atat de dese incat formau un singur trup miscator care inainta la vale, improscand foc ca o gura de monstru apocaliptic. O barca trecu atat de aproape de ei, incat ii ajunse caldura din cazanul cu rasina incinsa in care arcasii isi muiau sagetile inainte de a le pune in arc. Auzeau zbarnaitul nervos al corzilor si suieratul sagetii, insotit de palpaitul sec al flacarilor. In lumina incendiului care cuprinsese flota normanda, zarira chipurile negricioase ale Francezilor ascutite de manie si de dorul razbunarii. De caldura si de incordare le curgea sudoarea pe fetele nebarbierite si apoi picura sfaraind pe rasina incinsa. Noaptea se umplu de urletele

paganilor care alergau in nestire pe malul luminat ca ziua. Catargurile se prabuseau peste trupul corabiilor, bucati de panza se ridicau in vazduh si cadeau falfaind peste cele vecine. Mirosea a fum si a carne arsa si apa era rosie ca un amurg de furtuna. Si abia atunci incepu batalia. Pietro si Andrea zarira o parte din barci lopatând in graba catre cotitura, ca sa taie calea corăbiilor care nu ardeau inca, iar cealalta parte apropiindu-se de mal. Nobili in armuri stralucitoare si tarani din Turena, cu piepturile goale si cu pantalonii de panza alba lipiti de pulpe, sarira pe uscat si noaptea fu plina iaras de zgomotul sabiilor care se ciocneau si de racnetele ranitilor care se rostogoleau pe nisip. Se auzeau trupurile goale de suflet cazand sub lovituri, zdum, ca niste gutui uriase desprinse de pe creanga. Batalia nu tinu mult, ci se prefacu intr'o fuga nebuneasca printre copacii padurii. Corabiile ardeau inca pe oglinda miscatoare a riului, când larma se pierduse catre apus. Un patrar de luna isi scoase sabia turceasca de-asupra stejarilor, insa oamenii nu mai aveau nevoe de ajutorul ei.

Sprijiniti in toiaguri, mai mult tirandu-se decat umbland, Pietro si Andrea iesira dintre trestii. Le era foame si frica in acelas timp, mai mult foame decat frica, probabil, caci altfel nu si-ar fi parasit ascunzatoarea. Lumina lunii le brazda chipurile osoase cu umbre ciudate si facea sa luceasca in ochii holbati de osteneala si de groaza scanteia ireala din pragul nebuniei. Canta o bufnita, apoi un glas de om ii raspunse de undeva, un geamat lung care facea sa tremure frunzele copacilor ca respiratia unui vant. Se oprira si ascultara. Glasul tacu, apoi sparse iaras linistea si cei doi schiopi grabira pasul, impinsi parca de acelas gand. In lumina lunii trupurile zaceau risipite, intepenite in pozitiile fantastice ale mortii. Un cap despartit de trunchiu ii privea cu un singur ochiu, cu coiful dat pe spate, ca dupa o munca obositoare. Mustata roscata parea de aur. Altii parca dormeau, imbratisati, cu muschii inca incordati de efortul mortii. Riuri negre, subtiri ca niste fire de sfoara, curgeau catre apa peste nisipul rascolit. La inceput nu indraznira, apoi foamea ii curăţă de prejudecati, ca o doctorie. Se aplecau de-asupra cadavrelor, cautau cu ochii silueta unui sac cu de-ale mancarii. Insa mortii aceia erau numai zdrente si sange. Zaceau acolo, aproape goi, incremeniti in dansul lor macabru, gata parca sa se ridice la un semn si sa reia ritualul zgomotos al luptei.

Chiar langa mal, ranitul continua sa geama. Statea cu capul aplecat de-asupra riului, cu o mana atarnand in apa, ca o creanga, insa nu izbutea sa o duca la gura. Spunea, din cand in cand: -Aaapa, apoi gemea de atata sforţare si-si lasa capul pe nisip. La soldul stang, jumatate acoperita de trupul urias care tragea sa moara, o desaga alba, taraneasca, atrase privirile celor doi. Se apropiara, saltandu-si piciorul beteag peste piraele de sange. Andrea incerca sa traga desaga, dar soldatul isi lasa toata greutatea corpului de-asupra, ca si cand ar fi vrut sa o apere. - Aaapa, gemu din nou si izbi de cateva ori cu barbia in nisip. Parca nu mai stia alt cuvant. Andrea duse din nou mana la desaga. Simtea prin lana aspra conturul painii dinnauntru si altceva, mai moale si mai mic, un carnat sau o bucata de carne fripta. Insa soldatul racni atat de tare, incat Andrea isi trase mana, speriat. - Aaapa! - Vrea apa, spuse Andrea, inghitind in sec. - Dece nu-i dai? intreba Pietro, ranjindu-si dintii galbeni sub sabia lunii. Celalalt intelese, se apleca peste Francezul ranit si-l apuca de umeri ca sa-l traga in spre riu. Omul se zbatu usor, impotrivindu-se. - Apa, spuse Andrea, iti dau apa. Ranitul inchise ochii si zambi prosteste din colturile gurii. Cand capul ii ajunse de-asupra curentului, Andrea il apuca de ceafa, ca pe un caine si-l impinse in jos, scufundandu-l. Francezul tresari si azvarli din picioare, atat de brusc si de violent, incat Andrea isi pierdu echilibrul si se rostogoli in apa, peste capul celuilalt. Cand se desmetici si se ridica in picioare il vazu pe Pietro ducand la gura o paine mare si alba ca o luna plina. Se trase pe mal, siroind. Francezul nu mai

misca. - Ce s'a intamplat? intreba Andrea, storcandu-si parul ud care-i dadea peste ochi. - L'am lovit cu toiagul peste mijloc, raspunse Pietro intre doua inghitituri. Ia si mananca.

O corabie normanda, ultima, se scufunda sfaraind. Catargul intirzie cateva clipe deasupra, arzand ca o torta, apoi se rupse din mijloc si nu mai ramase pe ape decat lumina palida a lunii. In noapte se auzea cantecul unei bufnite si mestecatul celor doi flamanzi, care ispraveau merindele mortului.

A doua zi o barca ii purta pe amandoi pana la Orléans. Batalia continua sub zidurile cetatii dela Tours, in josul riului, insa forţele navalitorilor, surprinse de vigoarea contraatacului, incepusera sa se retraga, lasand in urma morti si raniti pe care apele ii varsa in mare ca pe niste butuci putrezi. Cateva luni lumea nu indrazni totus sa se intoarca la caminurile parasite, caci corabiile cu panze rosii incrucisau inca in larg, neindurandu-se sa paraseasca locurile acelea pe care altadata le pradasera in voe. Pana cand, intr'o seara de toamna, vestea cea mare ajunse la Orléans, adusa de acelas calaret plin de praf, cu insignele regale inflorind pe scutul ascutit. Normanzii se pierdusera catre Nord si panzele rosii, umflate de vant, trecusera, una dupa alta, dincolo de marginea marii. In fata focurilor care ardeau in colibele lor pline de copii blonzi si de miros de peste, cei scapati cu viata aveau sa povesteasca in lungile lor nopti de iarna bataliile acelea in care semnul crucii fusese mai tare.

Era o limpede dimineata de Octombrie, cu soarele galben tremurand prin rugina frunzelor de vita. Ciorchinii copti, ca niste pantece de femee, vorbeau in soapta despre gustul vinului viitor si prunele acoperite de bruma cadeau in iarba si ramaneau nemiscate, razand catre cer cu gura umeda crapata pana la urechi. Atatea fructe se ingramadisera in anul acela pe crengi, incat nu se gaseau destule cosuri sa le incapa si destule maini sa le culeaga la timp. In fata catedralei din Orléans un negutator strain, cu o frumoasa fata de Maur, cu un inel de aur prins in urechea stanga, desfasura cu gesturi abile culorile rapitoare ale stofelor lucrate sub soarele Mediteranei. Multimea il privea fermecata, exclama de cateori negutatorul le fluturа pe dinaintea ochilor culorile stralucitoare si nemaivazute. Oooh! canta multimea si se dadea cu un pas indarat, ca sa vada mai bine. Brocat florentin, matase venetiana, saluri orientale, galbene, rosii, negre, albe ca zapada si scanteietoare ca spumele unei cascade. Cu gesturi de scamator, negutatorul desfasura, infasura, umfla in briza falduriile fastuoase, ca pe niste stindarde si striga preturile in limba lui stricata cu miros de Sud Oooh! facea multimea si se dadea doi pasi indarat, inspaimantata de cifre ca de niste bice care se ridicau asupra lor din mainile negricioase si subtiri ale Maurului.

- Da-mi sa vad, spuse Andrea si ramase cu buzele intredeschise cu ochii cascati de admiratie. Intorcea moneda de aur pe o parte si pe alta, ii musca marginile cu dinti de cunoscator, o lipea de frunte ca sa-i simta racoarea miraculoasa. Apoi i-o intinse lui Pietro, care o innoda intr'o carpa si o strecura in san ca pe o pasare furata.

- Spune-mi, cum ti-a dat-o? Dece ne-a dat-o? - Nu erai acolo, prostule? N'ai auzit? raspunse Pietro, insa se bucura sa repete scena, ca sa traiasca incaodata senzatia aceea fara pereche. M'am dus langa el si i-am spus: Buon giorno, padrone! M'a privit ca pe nimenea. A ras la mine cu dintii albi si m'a batut pe umeri.-De unde esti, villano? - Din Genova.

- Din Genova, repeta Andrea cu glasul stins de admiratie.

- Din Genova, ii zic. La Genova, zice, am casa si nevasta care ma asteapta. Tine aici, villano! Si-mi intinse piesa de aur.

Intrara intr'o carciuma si comandara cu voce tare o cana cu vin negru. Baura in tacere, plescaind din limba dupa fiecare inghititura. - Stii, spuse Pietro care era mai batran si gasea mai repede cuvinte pentru gandurile lui, mie imi place in orasul asta.

- Si mie, ingana Andrea, stergandu-si mustatile cu maneca zdrentuita.

- Am avut noroc atunci, cu plecarea Sfantului.

- Hi, hi, rase Andrea, privindu-l cu ochi turburi.

Pietro ridica un deget spre tavan si rosti sententios:

- Fericirea de a fi beteag intr'o tara bogata ...

Din piata ajungea pana la ei uimirea multimii: Oooh! ca valurile marii si glasul negutatorului, ca un strigat de pasare. Apoi se facu liniste, dintr'odata si alt glas strabatu prin dimineata de toamna. Carciumarul iesi in pragul pravaliei, stergandu-si pe sort mainile ude.

- Ce s'a intamplat? intreba Pietro.

- Se intoarce Sfantul Martin. A sosit un crainic in piata. Zice ca episcopul e in drum spre Tours si ca la amiaza va fi aici.

Cei doi se privira cu groaza.

- Daca s'au dus paganii, continua carciumarul, lucrurile se intorc cum au fost. Oamenii isi vad de treburile lor si sfintii la fel, ca mai'nainte.

- Imda ...

Platira in graba si se indreptara spre cealalta poarta a cetatii. Vestea se imprastiase ca fulgerul. Grupuri de curiosi coborau spre piata, ca sa stepte sosirea Sfantului. Bolnavi purtati pe targa sau schiopatand in carji, nebuni furiosi tinuti in lanturi ca niste fiare, leprosi cu fetele acoperite, sunandu-si clopotul ca sa nu-i atinga trecatorii, ieseau de dupa fiecare colt in intampinarea osemintelor facatoare de minuni. Bateau clopotele la toate bisericile si om cu om nu se putea auzi de atata galagie. Cei doi Genovezi strabateau gloata aceasta de nefericiti care-i impiedeca sa inainteze, ii tinea pe loc, ii silea sa-si faca drum, ca intr'o turma de oi insetate care au auzit venind din departare apele salvatoare ale unei inundatii.

Cand iesira pe poarta soarele urca spre amiaza. Se auzeau pe coline cantecele culegatorilor si vantul le aducea in nari mirosul mustului care curgea din teascuri. Frunze de arama cadeau in stoluri din nucii cu crengile netede si albe ca oasele Sfantului. Insa ochii lor erau intorsi inauntru, catre gandurile pe care le mestecau fara incetare, ca pe niste mere acre. Pana acum le mersese bine. Agonisisera din cersit un inceput de bogatie si picioarele lor bolnave se dovedisera mai de folos decat cele sanatoase. Imbatraneau si nu invatasera nicio meserie. La ce buna vindecarea, daca banii veneau la ei asa de usor si de simplu? De ajuns sa intinda mana si sa-si tarasca pe strazi piciorul cel rosu si umflat. Nu era si asta o meserie dela Dumnezeu? Omul ucis pe marginea riului, asta vara, il uitasera demult.

In varful unui deal se oprira si se asezara in umbra unui stejar.

- Cati sunt cu totii? intreba Andrea.

- Cinci, raspunse Pietro. Baga mana in san, scoase carpa cu noduri, o desfacu si juca in palma cele cinci monede de aur, rodul muncii lor de o vara intreaga. Tropotul cailor se auzi intai indepartat, apoi o aripa de vant il facu sa para apropape, inspaimantator de aproape. - Sfantul! Sarira in tufisuri, alergara printre copaci, incurcandu-si picioarele schioape in lastarii tineri. Cand nu mai avura putere se oprira si trasera cu urechea. Tropotul cailor si scrasnetul rotilor grele pe soseaua pietroasa erau langa ei, dincolo de copaci. Se trantira la pamant. Andrea isi ascunse capul sub frunzele cazute. Cand il ridica, intr'un tarziu, nu se mai auzea nimic. Sfantul trecuse. Il vazu pe Pietro umband printre copaci, inalt si drept, fara toiag, ca un strain sanatos. Se scula de jos, isi scutura frunzele din par si merse dupa vechiul prieten, in scolas pas fara durere. Lacrimi mari ii picurau pe obraji la vale, sapand doua dare albe pe fata murdara. Era sanatos si disperat sub povara pedepsei care-l ajunsese din urma.

Assisi 1946.

P O E Z I I

de

ION TOLESCU

I O A N A

Unu, doi ...
Pas la stânga, pas înapoi ...
Fluierul ca un isvor curgea prin zăvoi,
Iară soarele de trei sulițe ridicat peste munte
Ți se coborîse pe frunte
Ca să-ți împodoabe coșițele
Cu toți mugurii și cu toate mlădițele ...
Ei, că tot plaiul ți se scutura din veșminte
Când te'ndemnau flăcăii la joc înainte!
Unde ți-s ochii ce-ți licăreau în poiană,
Sora noastră, soră bună, Ioană?! ...
Că iată-mă-s cu mâinile prinse'n cătușe
De când te-am zărit odată cerșind la o ușe!
Ai! Vârtejul acela de inimi în joc
De s'ar fi prefăcut în iureș de foc! ...
Să nu mai fi rămas nici soarele soare
Ci doar o grindină albă, un fulger mare...
Și din el ca argintul topit
Un nou răsărit, un sfânt răsărit
Să se fi revărsat peste dealuri și văi
Pentru tine, pentru ai tăi
Ioană,
Și pentru toate neamurile voastre fără prihană.

I S V O R U L

De malul tău eu astăzi mă apropii
Să ți prind în mâini talazul liniștit,
Isvor tăcut care șoptești cu plopii
Din adâncimea stâncii de granit ...

Retras te ții de piscuri și de soare
Și'n apa ta se năruie seninul ...
Te'nghiață bolta, coltul pietrei doare
Și'n mal îți crește laurul și spinul.

O, câț noian de lacrimi nu desmierzi
Și câte rugăciuni la Dumnezeu!
Tot cerul urcă'n ramurile verzi

Din ochii tăi senini, pe când mereu
Tu'n desnădejdea stâncilor te pierzi,
Isvor pustiu al sufletului meu!

S I N G U R Ă T A T E

Era totu'ntr'un 'nceput
Sub cerească zămislire ...
Viață, moarte, nemurire,
Rază, negură și lut.

Din nimic nemărginire
Creștea'n hău nestrăbătut.
Scoc de fulger nevăzut
Mișca veac, soroc și fire.

Astăzi cerul parcă geme
Împietrit de-atâta pace
Poate că de multă vreme

Acea roată nesfârșită
În ursita lumii zace
Ca'ntr'o moară părăsită.

CRĂCIUNURI ÎN EXIL

de

N. S. GOVORA

Primul Craciun al exilului, cel din 1944, l-am petrecut in satul Revuca din Slovacia. Fusese un Craciun trist, dar oricum, in atmosfera lui deprimanta, mai licarea candela sperantei.

Acuma venise al doilea. Cu prietenul Mircea, ne indreptam prin spuma de zapada ce cazuse cu cateva zile mai inainte, de la Quency, unde lucram noi, catre satul in care se gasea grosul Romanilor. Se lasase inserarea si de pe creasta priveam luminile Margevalului.

Intre mine si Mircea era o apreciabila diferenta de varsta. El era aproape un copil, de o naivitate inerenta varstei, deschis, vesel, pe cand eu eram deacum pe aproape de patruzeci de ani, ursuz si iritabil. Si totusi eram prieteni buni. Ne intalnisem cu sase luni inainte pe strazile Marsiliei, triste epave ce se incapatinau sa supravietuiasca dezastrului, si de atunci nu ne mai parasisem. Facusem inchisoare impreuna la Marsilia, fusesem plini de paduchi (frantuzesti) si apoi ajunsesem in lagarul de repatriere de la Metz. Acolo trebuise sa batem din palme cu disperare la sedintele "Frontului National", camuflare a partidului comunist, caruia taranii ardeleni ii spuneau cu toata seriozitatea "Frontul Renasterii", si fusesera destul de dibaci ca sa pacalim pe tovarasa Elena si pe tovarasii Nicu si Jar, toti dupa nume romani get-beget dar in realitate romani de Sarbata, desi pusesera ochii pe noi. Tot cu Mircea am stors-o intr'o noapte din lagarul de repatriere de la Metz si, dupa multe peripetii, ajutati de doctorul Zaharie Popovici, am fost angajati la compania americana de lucru de la Quency.

In orice moment, fiecare om simte nevoia sa-si cheltuiasca capitalul afectiv, fie in iubire, fie in prietenie, si toata prietenia mea si in acelas timp o dragoste de frate mai mare, se indreptase catre acest tanar de 22 de ani, caruia crancenele vremuri nu-i permisesera sa cunoasca viata si nici nu se aratau semne ca i se va permite de aici inainte.

Satul era luminat mai puternic decat in celelalte zile, totusi nu se vedea forfoteala satelor noastre, veselia de la noi, atmosfera deosebita a Craciunilor noastre. Nu era harmalaia aceia de necolindele la ferestre. Inchideam ochii ca sa vad satul meu, casa, copilaria, si inima se sbatea speriata ca o pasare prins'n lat. Apucasem pe un drum greu, fusesem constient de aceasta din momentul in care ne hotarisem sa-l urmez, aveam in urma o viata traita deja si ma intrebam daca tanarul ce mergea alaturi de mine era si el constient de gratuitea si mai ales de lungimea drumului pe care apucase. Mircea mergea parca fara ganduri. Se bucura ca in seara aceasta ne vom intalni mai multi, la Margeval avea sa-si intalneasca fosti colegi de scoala, avea sa gaseasca o mancare mai buna si in plus avea sa vada si pe cei veniti de la Paris.

Si am ajuns si la Margeval. Baracile de aici erau mai spatioase decat cele de la Quency, numarul celor ce lucrau aici fiind mult mai mare decat peste deal unde lucram eu cu Mircea si unde nu eram decat opt Romani. Cei de la Paris sosisera deja si se intretineau cu "localnicii". Printre cei sositi era consulul Virgil Constantinescu, insarcinatul de afaceri al Romaniei la Paris, inginerul Mihaescu, proaspat horit, teologul Petre Popescu, etc. Consulul Constantinescu e un om pe care il cunosti ca o diplomat dupa figura. Ne fusese de mare ajutor tuturor celor ce venisem din Germania. Gratie lui reusisem sa ne facem hartii, le acordase cu multa larghete si cu multa prudenta. Nu spusese nimanui sa nu se intoarca acasa, dar nici nu sfatuise pe nimeni s'o faca. Cu tact, spusese ce ramane in Franta daca voieste aceasta.

Mai venise la Margeval si Quency de cateva ori, luase contact cu ofiterii americani si acestia fusesera incantati ca un insarcinat de afaceri se ingrijeste de compatriotii lui. Dupa cate stiu eu, nici unul dintre insarcinatii de afaceri ai tarilor din care erau camarazii nostri de alte neamuri de la companiile de lucru nu o facusera, si ei aveau mult mai multe facilitati si o mult mai larga audienta la Americani, deoarece tarile lor nu fusesera in razboiu cu Statele Unite.

Curand ne-am indreptat catre o camera mai spatioasa unde avea sa aiba loc slujba. Romanii nostri, imbracati in uniforme americane se strangeau unul in altul, ca si cum ar fi simtit nevoia unei atingeri fizice pentru a se convinge ca nu sunt singuri. Mi-am lasat capul pe piept, in minte imi venise o scena dintr'un film vazut candva in tara, in alte vremuri, un film cu subiect rusesc: undeva in China exilatii rusi se adunasera sa asculte o slujba religioasa in limba lor. Pe vremea aceia nu puteam sa banuiesc ca va veni o zi cand voiu fi intr'o situatie asemanatoare. Si timpul trecuse, tot ceea ce constituia viata mea si acela a lor noi se rasturnase, nu mai eram un burghez linistit care sa priveasca dintr'un fotoliu desfasurandu-se pe panza drama altora, ci, ca si Rusii exilati pe care-i vazusem in film, veniseem si eu intr'o tara straina, departe de Patrie, sa ascult o slujba religioasa in limba parintilor mei.

Nu mai ascultasem o slujba religioasa in romaneste de mult, de mai bine de un an, cand in Oborul de vite al targului Rosiorii de Vede fusesem chemat sa depun juramant de credinta fata de noile asezaminte. Atunci fusesem revoltat pe slujitorii credintei, carii veniseră sa ne ceara juramantul de credinta pentru a sluji pe necredinciosi, fusesem revoltat pe credinta insasi. De data aceasta, dupa un an de crancene incercari, inima mi-era moale ca ceara si se muia si mai mult in atmosfera de disperare in care ne gaseam, in aceste momente in care singura nadejde era la Dumnezeu si la credinta parintilor nostri. Rareori mi s'a intamplat sa fiu asa de impresionat de o slujba religioasa. In vremuri de restriste, inima se intoarce pocaita la Dumnezeu.

Dupa terminarea slujbei, consulul a tinut un discurs. Cu toata prudenta pe care, in situatia lui, consulul trebuia s'o pastreze, discursul a fost luminos, curajos. Realitatea era ca in acele momente nici el nu stia mai multe decat noi, orbecaia si el in aceiasi beznă, dar pentru noi el era un diplomat, deci un om informat. In plus, era o autoritate. Pe vremea aceia cautau motive de sperante in orice lucru cat de mic, pe atunci ziarele nu erau pline de articole anticomuniste si nici sefii de State nu faceau declaratii in contra lui Stalin, declaratii care, chiar daca nu sunt urmate de nimic pozitiv, constituie totusi pentru exilati o sursa de la care se aprovizioneaza cu sperante, cu iluzii.

In discursul sau consulul arata situatia in care se gaseste tara, arata rasturnarile ce s'au produs, dar isi exprima credinta ca toate se vor potoli in curand, ca ne vom putea intoarce la familiile noastre, caci de indata ce vor pleca Rusii din tara, chiar daca va fi un regim comunist, acesta va fi un regim romanesc, condus de Romani, si cu Romanii nostri, chiar comunisti, vom putea gasi o cale de intelegere. Desigur: pentru acele vremuri, cele spuse de consulul Constantinescu pareau afirmatii destul de intelepte si pentru o clipa ne-am lasat cu totii leganati de aceste iluzii.

A vorbit apoi Parintele colonici romanorti pe care il cunoscusem cu o luna mai inainte la Paris, dar cu un an inainte fusesem amandoi in Ungaria, la Buda Pesta si in alte parti, foarte aproape unul de altul, insa imprejurarile nu ne permisesera sa ne intalnim.

In timpul slujbei fusese solemn, impunator, ridicandu-se parca deasupra omenescului din el. Cand a inceput sa vorbeasca era un altul. De data aceasta era un moldovan sfatos, un taran simplu care nu-si cauta cuvintele, ale carui vorbe nu sunt dirijate de creer, ci numai si numai de inima. Si a inceput cu o poveste simpla, asa de simpla, ca nu parea destinata unor barbati ce infruntasera moartea in repetate randuri, ci unor copii, o poveste spusa copiilor de bunicul lor, in serile de iarna. Si povestea suna cam asa: Unui copil, parintii lui i-au dat o iconita. Fusese invatat ca aceasta

iconita o Doamne-Doamne. Copilul se indragostise atat de mult de iconita pe care i-a dadusera parintii, ca nu se mai despartea de ea nici o clipa. Si intr'o zi a pierdut-o. Copilul a inceput sa planga. desnadajduit si nimic nu a putut sa-l impace. Bomboanele, jucariile, mancarile, totul a fost de prisos. Copilul voia pe Doamne-Doamne si nimic altceva. Si atunci parintii s'au urcat in caruta si au plecat la targ ca sa-i cumpere copilului alta iconita. Si i-au cumparat-o si i-au adus-o. Dar copilul nu si-a incetat plansul. "Aista nu-i Doamne-Doamne al meu, eu vreau pe Doamne-Doamne al meu!"

Parintele nostru raspundea consulului Constantinescu prin aceasta pilda. Iconita era Tara, copiii eram noi si ne pierdusem Tara. Consulul ne oferea o alta Tara.

Am ramas toti pe ganduri si desigur pe multi i-a urmarit [illegible] nedesluşita povestea iconitei. Pe mine ma urmareste si acuma. Dupa atatia ani situatiile au inceput sa se contureze: iconita pierduta nu o vom mai regasi nici odata. Si multi dintre noi vor plange ca si copilul din povestea parintelui nostru [illegible]: aista nu-i Doamne-Doamne al meu!

S'a trecut apoi la masa. Americanii asistasera si ei la slujba, nu intelesesera nimic, dar fusesera desigur impresionati, asa cum pe vremuri fusesem si eu impresionat, cand pe panza unui cinematograf al unui oras de granita, vazusem slujba religioasa a Rusilor exilati in China.

Prin frigul ascutit, in drumul catre casa, mergeam usurat sufleteste si in inima incepuse din nou sa mijeasca speranta: ma impacasem cu Dumnezeu.

In Mai am parasit compania de lucru americana si am venit la Paris. Curand aceste companii s'au desfiintat si in capitala Frantei s'au strans toti cei cari fusesera la Quency si Margeval. In acele momente in Franta intreaga era o situatie economica proasta, lipsuri, cartele, fabricile erau inca desorganizate, nici un strain nu-si putea gasi de lucru. De la Bucuresti a venit o comisie de repatriere condusa de generalul Balosin si multi Romani au considerat ca se poate gasi o cale de intelegere cu stapanitorii tarii. Mircea se hotarase sa ramana. Ma gandeam la situatia lui si daca mi-ar fi cerut un sfat, as fi fost foarte incurcat. Stiam ca era singurul copil la parinti, acestia il cereau in fiecare scrisoare sa se intoarca acasa, si exilul isi arata coltii. Hainele pe care le aveam de la Americani erau inca bune, dar deja uniformele incepusera sa dispara de pe strazile Parisului si noi ne simteam destul de rau in ele. Incepusem sa ne procuram cate o palarie soioasa, cate un palton rupt si infatisarea noastra nu se deosebea prea mult de a vagabonzilor. In plus, banii pe care-i stransesem cat lucrasem la Americani erau pe sfarsite, desi tineam cu dintii de ei. Foamea incepea sa ne chinuie. Si atunci o parte au plecat in Brazilia, prima tara care-si deschidea portile pentru refugiati. Dar pe atunci nu era IRO si trenul trebuia platit de cei ce voiau sa emigreze. In plus, Brazilienii nu primeau decat agricultori cu acte in regula. Dar cum "Românii o destepti", s'au facut si acte din care reiesea ca Romanul candidat la emigrare lucrase sase ani la forma unui Frantuz oarecare, si s'au gasit si banii necesari pentru drum.

Eu mi-am gasit in cele din urma un post de garçon de course. Plata, formidabila: 3000 de franci pe luna din care plateam 1200 camera. De mancare, ori cata economie s'ar fi facut, nu ajungea. Ma culcam de multe ori flamand si desi cateodata mai aveam in dulap cate o jumatate de baghetа, nu ma atingeam de ea, caci ar fi insemnat ca a doua zi sa nu am ce manca.

Insfarsit, pe la inceputul lui Octombrie mi-am gasit un post mai bine platit. Lucram intr'un atelier de argintat si aurit si castigam 5400 de franci pe luna. Am gasit o camera cu bucatarie si m'am mutat in ea cu Mircea. El se inscrisese la politechnica, dar nu i se dadusе bursa, bursele erau destinate celor ce trebuiau sa vina din tara. Pentru noii stapani de la legatie, noi eram nazisti si intervenisera la guvernul francez ca sa se suprime bursele. Promiteau guvernului francez ca vor aduce ei alti studenti, democrati, ceiace s'a intamplat.

Gateam in casa. Gateam, o un fel de a spune. Menu-ul nostru era fixat pentru o luna intreaga: un singur fel de mancare, pranz si seara, o luna incheiata. Si asa se face ca eu si Mircea am mancat o luna conserve americane la care adaogam ceapa multa ca sa nu ne imbolnavim de scorbut, o luna fasole si o luna mazare. Pe urma am luat-o de la inceput.

Faceam o economie sangeroasa, deoarece voiam sa-mi fac un costum de haine. Numai ca nenorocul ma urmarea. La sfarsitul lui Noiembrie am avut un accident de lucru, un cazan cu apa clocotita mi se rasturnase peste picioare, si am stat in pat doua saptamani. In acest timp leafa mi-a fost redusa la jumatate. Totusi reusisem sa strang 2500 de franci. Se apropia Craciunul. Mircea descoperise dupa multa truda o prietena a familiei, prietena cu care copilarise si care in primul moment ii promisese tot sprijinul. Prietena din copilarie era maritata cu un Francez, era bogata, il invitase de vreo doua ori la masa si Mircea gasise interiorul familiar dupa care tanjea. Eu reusisem sa ma abrutizez, sa devin un mecanism, un resort, fara visuri si fara dorinti. Ieseam pe strazi, in special in serile ploioase, si priveam vitrinile, care daca nu erau pline, erau in orice caz departe de a fi goale, asa cum vazusem in Germania si Austria, si aveai ce privi. Priveam mancarurile din vitrinile restaurantelor si nu produceau asupra mea nici un efect, sau acelas efect pe care mi-l produceau ziduri le si trotuarele. De la unele localuri razbateau in strada acorduri muzicale, intrau si ieseau barbati si femei si nu ma impresionau in nici intr'un fel, nici macar nu-mi aminteau ca odata am intrat si eu in asemenea localuri, ca m'am asezat la o masa, ca am ascultat muzica. O singura preocupare aveam: sa adun 7000 de franci ca sa-mi pot cumpara un costum de haine. Deaceea ma opream la toate vitrinile, cercetam preturile, cautam cu ochii lacomi sa descoper calitatea stofelor.

Pentru Craciun deci, hotarirea era clara si o comunicasem si lui Mircea: nici o cheltuiala in plus, acelas menu, pranz si seara, fasole, hainele inainte de toate. El spera ca va fi invitat la prietena din copilarie. Eu trebuia sa raman singur acasa, cu ochii in tavan. Ma bucuram pentru el, desi din povestirile lui trasesem concluzia ca nu va fi invitat. Din aceste povestiri reiesea ca o primit ca o ruda saraca, din mila, o ruda pe care atunci cand o inviti ai grija sa nu mai inviti pe nimeni, pentru ca sa nu vada prietenii ca ai o ruda asa de nenorocita. Eu fusesem harsit de viata. In asemenea ocazii niciodata sa nu ai sperante. Nici o ruda, oricat de apropiata ar fi, si nici fratele nu te primeste cu bratele deschise. Te primeste la inceput, apoi cumnata incepe sa faca observatii, ai uitat lumina aprinsa in baie, ai facut sgomot cand te-ai culcat, ai lasat sa cada scrum pe covor ... Si intr'o zi, destul de jenat, fratele iti spune ca viata e grea, ca ar fi bine sa-ti cauti camera... Numai tata si mama te primesc pana la sfarsit.

Gandeam toate acestea, dar ma temeam sa-i spun ceva prietenului meu, pentru a nu-l desamagi. Si apoi, cine stie, imi spuneam eu, poate ca de data aceasta se va intampla o minune, poate ca de data aceasta prevederile mele de Casandra scrita vor fi rasturnate.

In seara de ajun mi-am luat cosul, cartelele si banii si am plecat sa fac cumparaturile. Nu l-am trimis pe Mircea, el astepta ca pe jar, telefonul. Si cand m'am inapoiat am constatat ca Mos Craciun imi facuse un cadou: un cadou teribil. Dupa ce am platit, am voit sa var banii in buzunar si i-am varit alaturi. Se dusese costumul meu, se dusesera economiile sangeroase facute. Un nod mi s'a urcat in gat, dar lacrimile usuratoare au refuzat sa curga. Tigara pe care am fumat-o in seara aceea mi s'a parut amara.

A doua zi m'am pregatit pentru biserica. Mircea nu mergea, el astepta ... telefonul.

M'am intors de la slujba si, asa cum prevazusem, Mircea era acasa. Masa era pusa si in bucatarie se frigeau doua biftecuri. Pe ma-

sa asteptau doua sticle de vin - Mircea utilizase cartelele pe care eu seara nu voisem sa le utilizez pentru a nu atinge hainele - si in plus, culme a risipei, Mircea cumparase si patru prajituri.

M'am uitat lung la el. Cauta sa fie vesel, dar se cunostea cu usurinta ca plansese. Telefonul nu venise. Visurile lui de a petrece dupa atata timp un Craciun in caldura unei familii, se prabusisera. Si plansese.

- Domnule capitan, m'am gandit sa facem si noi un Craciun omenesc ...

Dar cand a adus biftecele pe masa, nu s'a mai putut tine si a isbucnit din nou in plans, un plans cu sughituri. M'am apropiat de delel si i-am pus mainile pe umeri. Nu stiam ce sa-i spun. E asa de greu sa impaci un copil care a asteptat atatea zile telefonul!

- Linisteste-te, prietene. Nu uita ca esti la inceput. Vor veni inca multe altele. Cand te gasesti pe drumul pe care am apucat noi, trebuieste sa fii pregatit pentru toate.

- Nu uita ca noi nu vom mai gasi niciodata icoana pierduta. Sa ne impacam cu aceia pe care o avem, sau daca nu ne putem impaca, sa gasim in noi puterea de a ne inchipui ca am gasit-o pe cea pierduta.

Acesta care vine acuma e al noualea Craciun al exilului. Am mai petrecut deci cinci de la cel cu telefonul si cu banii pierduti. Cu timpul am inceput sa ne mai descurcam, am inceput sa ne obisnuim cu exilul, si vesele sau triste, Craciunurile exilului au trecut si am imbatranit. Prietenul meu Mircea nu mai este nici el un copil, ci un barbat care se apropie de 30 de ani. In acesti ani a invatat si el ca atunci cand esti exilat nu trebuieste sa astepti telefonul pentru a fi invitat. Iar in cazul cand prin cine stie ce minune vine, e preferabil sa nu accepti invitatia.

TREI ANI DELA MOARTEA POETULUI ION SÂN GIORGIU

In luna Martie s'au implinit trei ani de cand un fulger din inaltimi lumina scurt framantata frunte a poetului luptator Ion Sân Giorgiu. Apoi intuneric deplin si negurile vesniciei peste tot omenescul. Maini pioase au presarat flori campenesti, peste cel ce colinda luncile si vaile tinuturilor pe unde calcase in vremi imemoriale Siegfried, viteazul basmelor germane. Lume trista, putina, cuprinsa de frica mortii misterioase, privi chipul unui om necunoscut, care simplu, va odihni trupul chinuit, sub greutatea pietrei funerare. Nici o lacrima pentru un pribeag, nestiut de nimeni, cazut departe de Tara-i scumpa ... O tacere ... tacerea vesniciei... bulgari de pamant peste inima calda de altadata, acum impietrita, peste creerul fin, plin de ganduri innaltatoare, cari depaseau omul, peste mainile ce se intindeau amicale tuturor celor cu care se sfatuia ... O fi tresarit oare in acea clipa a inhumarii o fetita cuminte, dragalase, care chinuia noptile taticului, ale caruia versuri le stia pe de rost? O fi simtit oare falfait de aripi negre c'o mangaie peste pleoape umede de dor si lacrimi? Pe naframa unei sotii adorate or fi aparut cele trei picaturi de sange, cari insemnau ca domnul si stapanul casei nu se mai afla in viata?

Dusmanii poate c'or fi fost bucurosi ca un luptator darz si credincios unui ideal a luat calea neinturnata, dar prietenii l-au dus pe bratele - scut biruitor - de luptatori neinfricati, i-au dat onorul cuvenit unui ostas cazut in lupta, si i-au cantat imnuri de biruinta ... Ostasii nu sunt jeluiti, sunt salutati cu prezentarea armei ...

Peste crucea ce se va asterne cu vremea, pamantului primitor nu va rugini insa nici coiful, nici lira, ci pururi trandafirii inmiresmati ai amintirii noastre, saditi pe un mormant scump noua, ni-l vor reaminti prin parfumul lor pe poet, prin spinii lor pe luptator ...

DRUM DE TROIȚĂ

de

ION SÂN GIORGIU

Drumul șerpuește prin pădure,
Prin tufani de smeură și mure,
Tremurînd pe margini de genune
Și se catără pe brînci
Din coclauri putrede, prin stînci,
Strecurîndu-se spre soare-apune ...

E un drum de moarte și tărie,
Ce străbate ca o veșnicie
Pînă sus pre piscul singuratec
Ce și-a apăsat pe frunte
O căciulă albă - ca la munte -
Și veghează singur și lunatec.

Cresc ferige lungi și par umbrele,
Trandafir sălbatec și flori rele,
Iar prin tufe și prin mărăcini
Rîde-albastrul ențian
Și se oglindește năsdrăvan
În isvorul frînt printre ciulini ...

Dar în limpezimi de luminișuri,
În altar deschis printre tufișuri
Se înalță sprintenă troiță
Luminînd în soare
Chipul pur al Sfîntei Născătoare,
Încadrat de nimb și coroniță ...

Călătorul se oprește'n cale
Și s'apleacă umilit din șale
Să se roage Sfîntei care ține
Prunc dumnezeesc la piept
Și s'asculte ca un înțelept
Tunetul de prăvăliri alpine ...

ZI DE TOAMNĂ

Ce frumoasă-i viața azi,
Cînd întîia zi de toamnă
Se strecoară printre brazi,
Și pășește ca o doamnă.

Grîul doarme în grînare,
Bob de aur greu și dur;
Plugul iarăși vrea să are
Țarina jur împrejur.

Soarele-i încă fierbinte
Şi se scaldă'n heleşteie,
Vacile cu mers cuminte
Parcă-ar vrea din lac să-l beie ...

Iar mesteacănii îşi lasă
Pletele lor de arămă
Peste apa grea şi grasă
Unde aurul-şi destramă.

... Singur trec pe drum de ţară
Sprijinit pe-al meu toiag;
Pentru-a nu ştiu cîtea oară
Mă alintă-un cîntec drag.

Cîntec dulce, dus de boare,
Ca un şoi din Miază-zi,
Cînd mă voiu întoarce oare
Din bejenii şi pustii?

Cînd plutind din zare'n zare
Voiu ajunge'n ţara mea
Şi 'ntr'o dulce 'mbrăţişare
Sufletul prelung i-oiu bea?

... Pînă-atunci pe drum de ţară
Trec uitat şi fără urmă,
Venetic, umbră fugară,
Cîrtiţă ce viaţa-şi scurmă.

Toamna-şi lasă peste mine
Mantia-i de frunze moarte
Şi-mi îngroapă 'ntre ruine
Gînduri şi nădejdi deşarte ...

DIN MOLDOVA COPILĂRIEI MELE

de

MIŞU DEMETRESCU

Primele zile la ţară.

A doua zi, dimineaţa la şapte, ne-am trezit în balanganitul unui clopot care suna deşteptarea.

La opt eram toţi la masă, pe cerdac, şi luam cafeaua cu lapte cu cozonaci moldoveneşti înalţi cât nişte potcape de protopopi, cu unt şi cu miere pusă în castronaşe, cu faguri cu tot.

Programul zilnic era punctat de clopot: la şapte dimineaţa Kir Toma sau mama Anica suna deşteptarea în faţa fiecărei uşi; la opt ne chema la cafea, la douăsprezece la masa de prânz şi la şapte la cină.

În timpul zilei fiecare făcea ce poftea, bineînţeles nu noi copiii, care ne-am fi făcut de cap.

Mesele se luau, după cum era vremea, fie într'un chioşc din parc, fie pe cerdac, fie în antretul cel mare.

Cerdacul era locul preferit de întâlnire şi de şedere al tuturor, care-şi făceau veacul acolo aproape toată ziua. Foarte încăpător şi deschis spre miază-zi, se bucura de o priveliste minunată. Era ca un foişor pe culmea dealului. Se vedeau şoseaua naţională şi celelalte drumuri ca în palmă. Târgul Frumuşica se zărea în mijlocul câmpului; mai departe oglinda lacului Ivăşcăuţi şi aşezările omeneşti risipite prin verdeaţa dealurilor înconjurătoare. Când era timpul cald şi uscat se vedea, hăt departe, o bună bucată de şosea în apropiere de Hârlău. Nu te saturai privind.

Dimineaţa, după cafea, noi băieţii o porneam prin ceair sau pe la grajd sau la covalie, sau mai departe prin via distrusă de filoxera, din care rămăsese doar nucii şi alţi pomi fructiferi. După plimbare jucam popice sau croquet, sau ne jucam de-a hoţii şi poterăşii.

Distracţia mare era la grajd, unde ne-am fi petrecut toată ziua. Cum ne prindea însă vreun vizitiu ne punea în mâini o tesală şi o perie şi ne pofteau să grijim caii sau ne dedeau pur şi simplu afară. Bucurie, care era mai coltos, ne ameninţa: "fugiţi că amu mă duc sus şi, de v'o afla babaca, vă măsoară spetele cu bâtul!"

N'aveam voie să stăm la grajd. Şi dacă steteam, ne prindeau numai decât, căci răspândeam un miros caracteristic de grajd şi tata-mare începea îndată să ne caute pe la urechi.

După-amiezele se făceau plimbări în trăsuri sau în docare. Unii o luau la dreapta spre Vlădeni şi Rădeni, alţii la stânga spre Flămânzi şi Uriceni. La înapoiere toţi se abăteau prin Frumuşica să ridice scrisorile şi ziarele dela poştă şi să facă târguieli.

Seara după cină ne aşezam pe treptele scării principale. Ascultam cântecul apei curgând în bazinul din faţa casei, ne uitam la cerul înstelat, şi în nopţile cu lună priveam iarba care părea un covor ţesut în fire de argint.

Vorbeam pe şoptite şi adesea nimeni nu scotea un cuvânt, ca şi cum ne-am fi temut să tulburăm liniştea şi tăcerea care ne înconjurau. Când o bufniţă huhuia din când în când; un câine lătra undeva în sat, altul îi răspundea cu gura jumătate. Şi iar se aşternea tăcerea.

Viaţa aceasta ar putea părea monotonă sau plictisoasă, aşa zi după zi. Era însă cu totul altfel. Fiecare oră aducea schimbări şi variaţiuni neaşteptate.

Mai întâi contururile şi culorile lucrurilor erau în continuu altele. Apoi împrejurul nostru mişcarea, forfoteala de oameni nu înceta o clipă. Venea tot felul de lume: săteni, târgoveţi, barâşnici de vite, mişiţi, unii pe jos, alţii călări sau în cotiuge sau docărase. Nu mai vorbesc de persoane mai alese dela Hârlău sau chiar de la Botoşani, care erau poftiţi să rămână la masă ...

De pe cerdac unde îmi potoleam foamea în dimineaţa aceia, ascultam, venind dela covalie din ograda cea mare, un cântec viu şi vesel de ciocâne cazând cadenţat pe nicovale. Barosurile şi ciocanele mai mari dădeau sunete grave, ciocanele mai mici aveau glasul subţire şi cristalin.

În harmalaia sosirii nici nu-l auzisem eri. Mai auzeam o sarabana care intra hodorogind pe poartă, un cal care nechieza, sau o plesnitura de harapnic care îmi spărgea urechile, atâtea sgomote ce nu mai auzisem de anul trecut.

Luând comanda verilor mei mai mici, îi duc spre grajd. Ne oprim în drum la covalie, unde Iohan covalul, ajutat de o calfă se căsnea să potcovească o namilă de armăsar, care - plin de spumă, cu iasaua strângându-i botul - legat de un stâlp înalt, necheza de manie şi de durere, asvârlea, se smucea, se ridica în două picioare. Asta până s'a înfuriat Iohan, care - scuipând şi blestemând - i-a legat capul sus şi scurt de stâlp aşa că nu se mai putea mişca, şi a început a-i potrivi potcoavele noi, şi a început a mirosi a copita arsă de-ţi era mai mare dragul.

Alături, la Petrea lemnarul, lucrul se făcea în linişte, se auzea doar fâsâitul rindelei netezind o scândură.

Câţiva paşi şi intrăm în droşcărie. Londonul şi trăsurile în cari călătorisem eri fuseseră spălate şi grijite; poclitele şi aripile străluceau lustruite.

De cuie mari de lemn, înfipte în stâlpi şi în pereţi, atârnau nu ştiu câte rânduri de hamuri negre şi galbene (pentru caii roibi), cu hăturile şi căpestrele lor. Pe capre de lemn erau aşezate şeile.

Într'un colţ, în fund, se vedea o hardughie din timpul lui Pasvante, pe arcuri legate cu curele, cu vopseaua cojită, cu fierăria ruginită. Era "cupeaua lui Mavru". Pe ambele uşi se mai puteau deosebi urmele pajurilor care le împodobeau pe vremuri, când Vodă Ma-

vrocordat se lafaia intranso prin "Esi".

Cu trei-patru ani in urma, de multe ori ma cocotasem pe capra cupelei si cu o nuia de alun in mana il purtasem, in inchipuire, pe Vodă "Mavroncordat" (asa ii ziceau oamenii din partea locului) pe ici si pe colo. Acum verii mai mai micuti pofteau sa faca acelas lucru, dar s'au lasat pagubasi cand Pintilei i-a imbiat sa vada harmasarii la grajd.

Au cascat ochii mari. Unii - de cand erau ei - nu vazuse atatia cai, intr'un grajd atat de mare. Grajdarii, sub privirile iscoditoare ale lui Pintilei, se grabeau dupa treburi: tesalau caii puneau fan proaspat in stanoage ori faceau alte corvezi.

Randunelele, care isi aveau cuiburile in grajd, treceau ca sagetile pe langa noi, sburand pe sus si pe jos, intrau si ieseau ca fulgerul pe ferestrii si pe usi.

Nemmai invartim noi prin grajd dar cam obositi ne intoarcem spre casa.

Pe cerdac e sindrofie mare, se aud glasuri multe si rasete.

Venise parohii de la Storesti si dela Vladeni: parintele Angelescu si parintele Regleanu, insotiti de respectivi invatatori Ionescu si Postolachi (caruia noi copiii ii spuneam Prostolachi), sa ne pofteasca la serbarile scolare de impartirea premiilor. Din anii trecuti, cunosteam pe de rost recitarile, corurile si cuvantarile care aveau sa fie acelease.

Era in vizita si domnul Sapira, contabilul sef, un batranel tare simpatic, intotdeauna spilcuit ca scos din cutie. Era un om foarte cult si biata mama avea pentru dansul o deosebita consideratie. Ar fi stat de vorba impreuna ore intregi discutand literatura. Vorbea perfect nemtesto, si in satuletul in care traia, aproape izolat de lume, citea carti si reviste pe care le primea dela Lipsca. Era un povestitor nascut, plin de miez si de haz.

Pe parmaclâcul cerdacului era prinsa pe un picior demetal, o luneta marina, cu care atat bunicul cat si toti cei din casa cercetau zarea de jur imprejur, putand vedea perfect tot ce se misca pe sosele, pe drumuri si pe poteci, si pe camp. Ochiul magic, cum ii spuneau toti, avea mare importanta, era si un mijloc de distractie dar avea si un rost practic, caci vedeam de departe mosafirii cand soseau, iar cafelele si dulcetile se infiintau pe data ce mosafirii intrau in casa. "Grozava gospodina e coana mare" spuneau cei ce nu cunosteau smecheria.

Pe cand vorba era in toi, sosi unchiul Neculai dela camp. Se abatuse pela iazul Ivăscoaiei si ii dase pescarul un saculet plin cu raci vii, pe care ii oferi plocon mamei-mari.

- "Alege vreo câţiva mai arătoşi şi trimete-i la covălie să-i frigă pe mangal pentru mine" porunci tata-mare lui Kir Toma.

Dupa tuica cu masline mosafirii plecara, caci se apropiase ora prânzului.

Mamaliga cu ochiuri, smantana cu branza proaspata, ceapa verde atunci smulsa din gradina, puii fripti cu peperi murati, ni se parura minunatii in prima zi la tara, si pana le duceam la gura le mancam din ochi - dar ne obisnuiam repede, repede, cu bunatati de astea.

Bine pusi la cale, ne-am dus sa tragem un pui de somn. Era legge: toata lumea la odihna pana la trei.

După siesta, ne infiintam unii dupa altii pe cerdac, unde aparu tavile cu dulceturi si serbete de casa sau chiar cate o cutie cu rahat sau de bomboane dela Bucuresti. Cei mari sorbeau si cate o cafeluta turceasca. Noi copiii nu eram niciodata multumiti cu ce si cu cat ni se da; daca cineva si-ar fi pus mintea cu noi, am fi golit toate chiselele cu dulceata si cutiile cu zaharicale. Nenorocu ca nimeni nu se gandea sa-si puna mintea cu noi.

In ziua aceia au pornit la vizite in sat: bunica, tusa Zinca, mama si celelalte cucoane. Noi, scai dupa ele!

Ne-am oprit intai la doamna Şapira. Era o femeie firava, suferinda, tintuita aproape intotdeauna intr'un jilt. Fiica ei, duduia

Clara, facu onorurile casei impreuna cu o sora mai mare, maritata, care avea un baietel de varsta mea, tovaras al meu de joaca.

Casa, mica de tara, cu cerdac, era curata ca un pahar. In odaia cea mare erau rafturile cu carti ale stapanului casei, si pe mesute, in colturi, teancuri cu reviste nemtesti.

De acolo ne-am indreptat spre scoala, care era in apropiere. Doamna Ionescu, invatatoarea, maruntica, balaie, cu ochi albastri impodobea cladirea pentru serbare, ajutata de cele doua fetite ale ei, balaioare ca dansa. Barbatul ei, invatatorul, inchis intr'una din salile de clasa, facea repetitie cu elevii, nestiind ca-i picase se mosafiri. Se auzeau scartaituri de vioara, crampeie de coruri si franturi de recitari, intrerupte de cate un "doghitoculi", "boului", "magarilor", cu punctuatie de palme si sughituri de plans.

Ne abaturam apoi pela dascalul Costachi acasa.

Dascalul Costachi era o figură in intelesul cel mai coprinzator al cuvantului; inalt, subtire, drept ca un brad la varsta de peste saptezeci de ani; era spita de boier din ai lui Ştefan-cel-Mare, din cei pe care ticalosia vremurilor de mai aproape îi facusemaiuputin decat un razes. Intrunea sau intruchipa in persoana lui toate virtutile moldoveanului; un om ca putini altii, de dat ca exemplu: gospodar, harnic, cinstit, cumpatat, in viata lui nu intrase intr'o crasma, nu cunostea decat drumul casei si al bisericei. Era un intelept, un filosof in felul lui; satenii si toata lumea din imprejurimi veneau sa-i ceara sfaturi, iar cand se intampla sa se certe oamenii intre ei, tot la dansul veneau sa le deslege neintelegerile si sa-i impace. Judecata lui era mai dreapta decat a tribunalelor, caci era mai omenoasa si mai omeneasca; era respectata si primita fara cartire, fara alte vorbe.

Rar am vazut gospodarie atat de bine tinuta ca a batranului si dascalitei. In jurul casei toate erau randuite cum se cuvine si curate, iar in casa de abia te puteai invarti printre lazile cu zestre si gramezile de velinte si de tesaturi. Pe pereti erau blidare inegrite de vremuri, scoarte si blide vechi, demne de un muzeu; intr'un colt al odaiei, spre rasarit, o straveche icoana a Sfintei Fecioare cu Pruncul Iisus, luminata de o candela de argint pazea casa de toate relele.

La inapoiere, pana sa ajungem in deal acasa, ne iesise limbile de un cot. Greu la urcus!

Capul scarei principale parea o sala de lectura in plin aer. Tata-mare, liberal infocat citea "Voinţa Naţională", un unchiu junimist avea in mana "Epoca", doar unchiul Neculai afla "cele din urmă ştiri din lumea întreagă" din "Universul".

Ne-am culcat odata cu gainile si in seara aceia.

A doua zi venindu-i bunicului pofta de plimbare, se hotari sa mearga la Frumuşica dupa targuieli si-mi facu deosebita cinste sa ma ia cu dansul. Cinstea era mare, dar si frica; din te miri ce, se burzuluia ca un arici si apoi vai de urechile impricinatului! Ii stiam toti nepotii de frica.

In targ am tras deadreptul la Iancu Feller, bacan renumit in regiune. Pana sa se dea jos batranul din trasura, pana sa intram in prevalie, se adunase o droaie de copii; ii auzeam soptind: "der purăt", "ier grăize purăt", si imbrancindu-se cassa poata vedea mai bine isi tranteau cate un "ghei a draidrăn" printre dinti.

Feller, vesel, facand temenele, spunea "Bini aţi venit, măria voastră! Şi doriţi? Şi va plaçi? Avem di tăti!" Si se repezea "avem cafè Rio şi Martinica, untdelemn fin franţuzesc, sardele di cutie, măsline, alămâi, făină zero-zero di Botşani, zahar bucăţi şi căpăţâni, sarăşica!" ...

In timp ce bacanul isi facea inventarul marfurilor pe nerasuflate, ma uitam cu coada ochiului in dreapta si in stanga. Vazui o manuta dand laoparte perdeaua de la geamul usei din fundul prevaliei si cate un chip de copilas aparand o clipa si disparand in dosul perdelei cazute la loc.

Mirosea ca in toate bacaniile de tara: a peste sarat, a usturoi si ceapa uscata, a petrol, a chimion, si mai cu seama a iuşcă nouă, caci Feller vindea si bice. Am si acum in nas mirosul de catran, de iuşti unse de curand, atat de caracteristic.

Dupa ce tata-mare cumpara cate ceva din bunatatile lui Feller facuram cei cativa pasi care ne desparteau de chitărie, bine inteles cu escorta de băeti dupa noi.

Un miros placut de paine calda navaleste pe ferestrele si pe usa chitariei, pana in strada. Mi se facu foame deodata si-mi lasa gura apa cand Pintilei intinse ţuhalul curat pentru paini. Pe furis am rupt o bucatica de coaja pe care am bagat-o toata in gura, de frica batranului.

Chitarul fagadui ca va scoate a doua zi lipii, o specialitate de Botoşani: o paina nedospita, groasa cat degetul, turtita si rotunda, mare cat o roata de plug si presarata cu grunjiori de sare.

O luam indarat spre casa, dupa un popas la posta.

In targuletele din Moldova, oficiul postal era un fel de club unde se adunau proprietarii, posesorii din vecinatate si toata elita locala si din imprejurimi: magistrati, medici, avocati, etc. Acolo se rasfoiau ziarele sosite in ziua aceia, se comentau stirile, se punea tara la cale, se facea politica, conservatorii luandu-se la harta cu liberalii, junimistii cu conservatorii, uneori chiar toti laolalta.

In fata oficiului asteptau trasuri, gabriolete si docare de lux sau mai modeste; vara cand veneau dudui si duduci dela oras oficiul devenea un adevarat salon. Cate intrigi amoroase, cate casatorii nu s'au injghebat si n'au inceput in tacaneala aparatului de telegraf ...

La sosirea acasa dadui ochii cu doi padurari: mos Gheorghe Turturel si Neculai Lupu, care adusese ceva vanat marunt si niste coserci cu ciresi amare si cu fragi culese din padure.

Amandoi erau vanatori vestiti, din cei care nu pierdeau nici o incarcatura de pusca. Cand puneau arma la ochi, nu le scapa nici uliul in sbor, nici mistretul sau cerbul gonind, nu mai vorbesc de bietii iepuri. Mosu Gheorghe era scund si indesat, cu o fata deschisa, luminata de niste ochi albastri nevinovati, ca de copil; Neculai, potrivit de statura, slab, avea un chip de haiduc, intunecat si niste ochi sfredelitori de coloarea otelului, dar era o bunatate de om.

Acum ca am vorbit de Neculai, trebue sa pomenesc si pe fratesau mai in varsta Ilie, padurar si el, care se transforma in bucatar de specialitati, pe vara cat stam noi acolo. Nimeni nu nimerea ce dansul mieii, purcelii si puii la frigare si cartofii prajiti, nici pepenii si curechii murati.

Sambata pe la patru jumatate dupa-amiaza, am asteptat in curtea bisericei pe Petrea clopotarul. Cum s'a infiintat, m'am urcat dupa dansul in clopotnita, si - dintr'un colt - l'am privit indeplinindu-se indatoririle.

A inceput cu toaca. Toaca, o scandura de brad geluita, era atarnata de o funie prinsa in doua piroane mari infipte intr'unul din pareti. Cu doua ciocanase de lemn, cu care o atingea cand mai usor cand mai apasat, cand mai rar cand mai repezit, Petrea chema obstea la sfanta slujba de a doua zi, duminica, tragand si clopotele sa se auda pana in slava cerului chemarea catre credincioşi.

Cand s'a mântuit trasul clopotelor şi toaca, ne-am coborit in biserica si Petrea s'a transformat in paracliser, incepand sa deretece lacasul. Starnea nouri de colb cu un maturoi cat toate zilele si mi-am luat talpasita.

Duminica la opt dimineata intram cu totii in biserica, in ordine doscrescanda: bunicii, matusile si unchii si la urma noi cei mici.

Femeile din sat, fetele si copiii, ocupau pronaosul, gospodarii si flacaii steteau in fata lor, fruntasii si batranii in strane din naos din stanga, iar noi luaram loc in cele din dreapta.

Slujba de abia incepuse si urma dupa tipic. Cam balbaindu-ne-rusinati de atat norod, un var al meu mai mare a spus "Crezul" si eu "Tatăl nostru". Si dupa miruiala, toata lumea a pornit la scoala, la serbare.

Tata-mare, in mijlocul batranilor din sat, cu care vorbea de ale plugarici, deschidea drumul. Auzeam cate un mosneag spunand: "Ferească Dumnezeu de seşetă, că n'o plouat dila Sfinţii Imparaţi aşa o ploaie adivărată".

In curtea scoalei asteptau invatatorul si invatatoarea cu copiii, care cantara in cor "Mulţi ani trăiască", dupa ce se umplu curtea de lume. Parintele care ne ajunsese de pe urma, binecuvanta pe toti cei de fata, si apoi intraram in scoala. In sala cea mare de clasa, unde incapu aproape toata lumea, parintele spuse o rugaciune si serbarea incepu cu "Trăiască Regele" cantat de elevi si eleve. Urma cuvantarea invatatorului, impartirea premiilor, recitarile si cantarile.

Sala in care decurgea festivitatea era impodobita cu crengi de brad si de stejar, cu manunchiuri de fire de grau inspicate, cu tricoloruri mici de hartie, cu velinte si cu scoarte.

Mi-a ramas in minte un crampei dintr'o poezioara.

"Ghiorghi a Saftii, băet mare,
Strachină mai mică are,
Dar şi-i pasă de ţigani,
El vrea pa'azăşi di bani".

Era vorba de copiii dintr'un sat, care vindeau in gare, la trenuri, strachioare cu poame si Ghiorghi a Saftii, mai in varsta decat concurentii lui, cerea mai scump pe marfa desi strachina lui era mai putin incapatoare. Morala: ramanea cu marfa nevanduta caci prea se lacomise la castig.

Cand se termina serbarea la Storeşti, ne urcam in trasuri in docare - cum apucam - si mergeam la Vlădeni, al doilea sat de pe mosie, unde programul serbarei se repeta aproape aidoma.

Ne inapoiam acasa, buimaciti, cu capul toba dupa trei ceasuri de discursuri, de recitari spuse papagaliceste si de coruri.

Duminicile, dupa biserica, incepeau sa curga vizitele: preotii si invatatorii cu sotiile, lume dela Frumuşica si din vecinatate.

Venea lume si mai de departe, dela Hârlău de pilda: familia Carale, medicul plasei, judecatorul de ocol, si altii inca, de care nu-mi mai aduc aminte. Invidiam pe domnul Tănăsescu, oficiantul, posesorul unui foarte frumos docaras, inhamat cu doi cai straşnici, cu coamele tunse si coadele taiate.

Multi ramaneau pana noaptea. Adesea dupa amiaza mergeam la hora din sat, invartita de zor de fete si flacai, chiuind si tropaind intr'un nour de colb.

Era miscare si vanzoleala toata ziua. Sindrofia se spargea dupa cina, seara tarziu ... pe la noua, noua jumatate.

Treceau zilele incet, in liniste si pace, cu joaca, cu plimbarile, cu mai stiu eu ce! Intr'o dimineata, tusa Zinca - in toane bune pesemne - ne lua pe noi baietii sa-i vizitam imparatia: camarile si pimnita.

Camara cea mare era plina cu balercute si gavanoase cu muraturi, saci cu faina si cu malai, cu nuci si cu alune de an, cu fasole, linte si mazare. Astea pentru noi prezentau prea putin interes. Am patruns apoi in a doa camara, ale carei bunatatile ar fi putut face reputatia unei bacanii mari.

Spanzurate de grinzi, atarnau sunci, tot felul de afumaturi de porc, ghiudemuri, bujenite de capra. In putine si putinele se gaseau branza alba proaspata sau sarata, branza framantata. Pe polite, de jur imprejur, borcane cu povidla, cu dulceturi si serbete, capatani de zahar insirate ca soldatii la parada, faguri de miere care se scurgeau in strachini, cu "tăţi şele" cum se spunea la Moldova.

où au vrai on ne, est dans il phrase infinie quoique, ne pas sel seulement jubonkin l-ar il coupi la bâtel coupil,pe guiti au coquilli,

(Va suite)

DU CRÂNE :

gravuil • lupe ou petrol roter • contrevoter, inscrittor de pature (lors,nérateur) sedan • balan, plat dessog • canuel- sare, ou au fur creux, ou deux bouts) ortoir • bitoche mari- bulaire • grains de surveat sogrer • pâtel pt, pouma bouch- nort a obstacori, ocluc • pâtre- ster, puiton • grift cati • ne sureti, ed tocile burlpic • sauce, de pâte • sqrer pt, tra- surli grift • suroter, pecit • coal mut valeuk ne purli, ne gnite purli • boiseil, boiseil col sorg phel • drotrie • du- droululi ontiste • brutorie jubal • sec pocaer • grandes po- pre • destrevote cureul • ve- ne, matuli • tenlast, inprovis- ne • saul trouck bujeuli • pestrone.

DU "PEUPLE DU MATIN"

VERS
de
MARCEL DE RUDDER

Depuis si longtemps je vous
Cherche à elipi étoile ne cogibri pe nen.

Suite la chose
Privind le negatie ce tenere tiuntepti,
Intrinsiqtier de trous le durere pi le thone,
Intrinsiqtier de trous ! ...

Total le mec autere,
Pipetuiul qilent nuel mat stange nenul fuptiulent et nepti...
Intelt sonnet le nuel stange tanrinpenent ce se prolinge...
Et mertil bulelete nuel stange stecliteree autertipti.
I nere le eterl-de stec, ne qite, le ren.
Cere ce e prenerl pstrelugtil
Pe nere e stet, der e'e ne.
Autertiple nec nete nec nel nere finter tente autertipele,
Tintel ce i e'e lleurti tuel retente fulfite ere
Et ne i ce re lleurt tintertpti.
Pureree nec re ti le stec pi ne nel ti le aurere,
Le tente nepherile nuie...

Nel autert pfeil'e vlitre ti.
Tintel vlitre et i tinterpti nele re ti vlitre nec et.

Invocation au Pâtre
de
CARLOS DE RUDDER

Prolonge ta rampe ici,
Et mets fureur
Ta sonnette sois lumière de mers,
Et mon vêtement
Se blanchi de fleurs ornente le pont ecarlate

Îţi sărut gura, şi aflu 'n ea
savoarea tropicală a unui fruct umed şi dulce.
Mireasma ta mă 'mboldeşte la voluptatea adulmecării.
Ochii tăi albaştri sunt mai albaştri decât toate florile de
trapucabá, răsărite nebuneşte în inima junglei!

Nu-mi pasă, pământule sălbatic,
că nepângăriţii palmieri brejauvá
îşi ascund ciorchinii vineţii între coroane
şi că eu trebue să beau apă, pe care mi-o aduc zorii,
în frunzele groase de caraguatà !

Nu-mi pasă că papagalii
umblă flecărind peste noi,
şi că semenii lor, pictaţii ararà, chicotesc de râs;
vei auzi cântând în vocea mea
privighetorile duioşiei !

Nu-mi pasă că seara braziliană,
împodobită toată cu maracujà,
îşi învoaltă'n cer semnele prevestitoare
ale florilor învrăstate cu aur şi cu liliachiu.

Aşa de intimă va fi atingerea
de trupu-ţi văratec, de gura-ţi rubinie,
şi aşa de neostoită va fi vânzoleala noastră
pe patul nupţial de liane împletite,
că noaptea va cădea picurând stele aurii
şi presărând de-asupră-ne, printre ramuri,
lumină de lună ...

Oct. 1944.

Din portugheză, de
VICTOR BUESCU

POEZII ANTOLOGICE BRAZILIENE

B. LOPES:

"PER RURA"

Dimineaţă clară; strălucitor
Pe orizont soarele urcă;
O adiere parfumată aleargă
Prin vale, munţi şi câmpie,
Aducând pe aripi răcoroase
Lin zvon de cântece.

Deasupra-acelor case,
Albe şi prietenoase căsuţe,
Fumuri albăstrii se ridică;
Şi porumbei se văd pe streşini.

Zvonul cântecelor creşte ...

Apare-o ceată plină de voe bună,
Lume veselă, mulţumită şi 'mpăcată,
Cu corfe de răchită şi chelteic.
Trec culegând tuleele
Din porumbiştea ruginie şi uscată;

De-acolo s'aude ecoul
Cântecelor atât de frumuoase ...

Cântaţi, cântaţi, fetişcanelor !

IMN PRIMĂVERII

(Entre Verdes)

Lăstar înmugurit, belşug de floare! Zeitate,
Ce peste a Driadelor împărăţie eşti
Stăpână adorată, - crăiasă ce domneşti
În lumi din basm şi vis înfiripate;

Întră, magnifică splendoare-a primăverii,
Întră 'n acest bordei umil şi 'ntunecat
Ca el să se transforme, primindu-te, 'n palat
Măreţ, lăcaş senin al încântării ...

Împrăştie-mi în suflet lumina-ţi glorioasă
Şi 'nvredniceşte-mă de-a ta cuminecare
Dă viaţa şi putere fiinţei-mi istovite;

Venirea ta irumpă tumultoasă
În glas de corn şi chiuit de vânătoare
Trezind ecoul văii adormite!

Din portugheză de
NIC. IANCU

ANTONIO GONÇALVES DÍAS (1823-1864):

CÂNTECUL PRIBEGIEI

Ţara mea are palmieri,
În care cântă privighetori;
Păsările ce ciripesc aci,
Nu ciripesc ca colo.

Cerul nostru are mai multe stele,
Livezile noastre au mai multe flori,
Codrii noştri au mai multă vieaţă,
Vieaţa noastră mai multe iubiri.

Singur, rătăcind, în noapte,
Dorurile-mi sunt acolo;
Ţara mea are palmieri,
În care cântă privighetoarea.

Ţara mea are frumseţi,
Ce nu le'ntâlnesc nicăeri;
Singur rătăcind în noapte,
Dorurile-mi sunt acolo.

Ţara mea are palmieri,
Unde cântă privighetoarea;
Să nu dea Dumnezeu ca să mor,
Fără să mă întorc acolo;

Fără să nu-i gust frumseţea,
Ce n'o întâlnesc nicăeri,
Fără să nu-i văd palmierii,
Unde cântă privighetoarea.

Nota.

Gonçalves Días, mare poet liric si om de stiinta brazilian, creatorul stiintei indianiste in patria lui. Luptator darz pentru desatorarea de sub influenta poeziei portugheze. A studiat in tara si Europa. Traducator al lui Schiller.

In 1864 se 'mbarca din Le Havre pentru patrie si pieri in naufragiul din golful Antins, langa farul dela Itacolomi.

MACHADO DE ASSIS (1839-1909):

LA MOARTEA LUI GONÇALVES DÍAS

Muri cântăreţul vitejilor mei !
Focioare din codri, plângeţi-l cu mine !
Oceanul dusman îl atrase spre-adânc
Nu-i nimeni în urma ultimului său
Pat jalnic; etern se-odihneşte de-acum,
În loc unde nu e nici ochi de vitează,
Nici mână de vergură să poat' alinta
Trup rece. În van veghetori de pe ţărm
Chema-vor într'una cu jale, duios
Pe cel ce 'nturna maestrit cântul lor.
Muri cântăreţul vitejilor mei !
Focioare din codri, plângeţi-l cu mine !

La sânul lui Ybake-i e templul suprem,
Acolo turna-va în glasuri frumseţea,
Mânia, valoarea, tristeţea, durerea,
Şi-o spune-o deapururi ecourilor dragi
Ce viu îi străluce sub frunte un fulger.
Şi nici peste margini de ape ascunse
N'o plânge focioara mai dulce, mai jalnic,
Nici glas din colibă puternic n'o creşte
Să cânte în vânturi măreţele fapte
Viteazul tamoyo. Ci dulce şi tare
Din piept răsări-va-i o inimă sacră.
Muri cântăreţul vitejilor mei !
Focioare din codri, plângeţi-l cu mine !

"Coema, iubită neapus de Itajuba,
Coema n'a murit; o floare de câmp
Umbreşte mormântu-i şi i-l împodobeşte,
Şi jalnic în juru-i se tângue vântul,
De-acuma-i pierdută focioara tymbira,
Trăieşte- 'ntre noi. Frumoasă şi mândră
Cu chipul cel nobil, podoaba'n serbări,
Vitejilor visele ca înfloreşte. El
Cântăreţul cu faimă sfărma morţii
Eternul ei jug; iar fata din codru
Păzi-va de-acuma bătrâne colibe
Şi cele din urmă ruine păzi-va.
Muri cântăreţul vitejilor mei !
Focioare din codri, plângeţi-l cu mine !

Dar Pajé ce fuge cu ochii lui stranii,
Trăieşte şi moare'n pădurea adâncă,
Repetă al bardului nume; şuvoaie
Ce râul şi-aruncă în mare-or trimite
Măcar o duioasă, o lacrimă smulsă
Din inima caldă ce-a fost alintat-o
Cândva când senină şi pură svăcnea
Şi glasul în cânturi celebre-o cânta.
Muri cântăreţul vitejilor mei !
Fecioare din codri, plângeţi-l cu mine !

Din original de
I. G. DIMITRIU

Note.

Ybake - zeitate indiana.
Tamoyos - confederatia de luptatori indigeni contra dominatiei portugheze in Brazilia.
Tymbiras- trib indian.
Pajé (piaga) - sef spiritual al indienilor din Amazônia, fiind preot, profet si medic in acelas timp.

SPOVEDANIA
de
NICOLAE NOVACOVSCHI

... El n'a venit in seara aceea, nici a doua si nici a treia zi. Doamna Aghiasmă incepuse sa devie nervoasa si nerabdatoare de parca el ar fi fost intr'adevar "baiatul ei". Ori de cate ori ne intalneam la masa, ea imi vorbea mereu de el si numai de el. De ce n'avenit? De ce nu vine? Ce s'a putut intampla cu el? Cred ca pana si la scoala, elevelor, le vorbea tot despre el. Atata grije parinteasca pentru un strain poposit in casa ei depe cine stie ce meleaguri, nu mi-a fost dat sa vad inca pana atunci. Dela o vreme, m'am molipsit si eu de boala ei si-l asteptam cu destula nerabdare, ca pe o cunostinte veche, ca pe un om care-mi era aproape si necesar, cu toate ca nu-l vazusem niciodata in viata mea. Orice sgomot, ma facea sa tresar. Poate a venit, ma intrebam cu mereu si-mi gaseam o pricina pentru a iesi afara din camera mea, sa merg la spalator sau sa-mi caut o carte in rafturile bibliotecii instalata in hol.

Timpul se facuse frumos. Am iesit de cateva ori cu doamna Aghiasmă in oras, la cinematograf. Ea insa, nu mai era aceeas pe care o cunoscusem in prima zi. Se schimbase complect. Era mereu tacuta, si ganditoare. Umbra lui era mereu prezenta si-i intuneca privirile si gandurile. In fine, catre sfaritul saptamanii, inainte de a fi rousit sa ma ridic din pat, ea a navalit in camera mea cu fata zambitoare, radiind de bucurie ca o adolescenta indragostita.

- A venit! ... A venit, Iza! ... "Baiatul mamii", a venit, spune ea ...

- Da?! ... am zis eu ... O, ce bine-mi pare! ...

De ce mi-ar fi parut bine, singura nu stiu.

- ... Frant de oboseala si de foame ... Poti sa-ti inchipui ... o saptamana incheiata sa tot calatoresti de ici colo, sa dormi prin vagoane sau prin salile de asteptare, sa mananci pe apucate in restaurantele garilor intre sosirea unui tren si plecarea altuia ... Ce viata si ce meserie marsava-i meseria asta de ziarist ... I-am spus de atatea si de atatea ori, sa o dea dracului cu cine a invatat-o cu tot si sa se lase de ziaristica, dar in zadar. Mi-a spus si mi-a jurat ca o prea tarziu, nu se mai poate lasa de ea, ca i-a intrat in sange ca o boala rea ... Si scrie, Iza, scrie drage mea, frumos si emotionant ... Reportajele lui, o Doamne, ce frumusetti... Pacat ca nu stii si nu poti citi romaneste ... Ce? ...

- Vare pacat, am raspuns eu, fara ca sa fiu catusi de putin convinsa de asta. Apoi am continuat: daca as fi stiut ca va trebui sa pribegesc prin Romania, poate ca as fi invatat si limba dumneavoastra ...

- Ei, daca ar sti omul ce are sa patească si cate are sa indure in viata lui, a spus ca, fara indoiala ca si-ar ordona-o in asa fel ca sa poata trece prin ea mai usor ...

Privindu-si ceasul bratara, ca mai spuse:

- O! ... trebuie sa plec acum ... astazi am ora intaia la clasa a patra ... Mai am apoi o ora la clasa a doua, dar am sa rog pe o colega sa ma suplineasca, iar eu am sa viu acasa sa pregatesc o masa care-i place lui ... sarmaluțe ... strudel ... si un vin de Odobești ... Pentru intoarcerea "fiului pierdut" ...

Zise si plecă.

Cele dintai raze de soare se strecurau sfioase in camera ..."

- Nu te plictisește, Dimitrie, povestea asta? - il intreba ea jucandu-se cu mana prin parul lui, apoi se aplecă si-l sarută pe frunte.

- Catusi de putin, - raspunse el, dimpotriva, imi place sa te ascult cum povestești toate acestea.

"... Dupa ce a plecat doamna Aghiasmă, am mai trandavit putin in pat faurindu-mi fel si fel de ganduri. Apoi m'am ridicat, mi-am facut toaleta, dar n'am plecat ca deobicciu sa fac o mica plimbare prin Cișmigiul care era doar la cativa pasi de casa noastra. Am ramas in camera s'am rasfoit o gramatica franceza pe care mi-o daduse doamna Aghiasmă.

Pe la orele zece, am auzit miscare dincolo in camera lui ... Am uitat atunci si gramatica si totul si am inceput sa ma plimb destul de agitata si nervoasa prin camera de parca ma gaseam in preajma unui examen grei pe care trebuia sa-l dau si de care eram convinsa ca depindea toata soarta vietii mele. Dupa catva timp, usa camerei lui s'a deschis, amascultat pasii lui traversand holul si intrand in bae, apoi zgomotul dusului ... Cand s'a reintors spre camera lui, am alergat cu sufletul pe buze si inima batandu-mi pe tornic de parca ar fi voit sa sparga cosul pieptului si sa iasa afara, si l-am spionat prin gaura cheii ...

De ce faceam toate acestea, singura nu-mi puteam da seama. Totusi, simteam limpede ca omul acesta pe care inca nu-l vazusem, la fata si pe care nu-l cunosteam decat din istorisirile doamnei Aghiasmă, reusise sa-mi tulbure si sa-mi neliniștească sufletul si gandurile. S'am simtit atunci reinviind in mine teama nelamurita care ma cuprinsese in prima zi cand intrasem in casa doamnei Aghiasmă... Toata viata mea, incepand din copilarie si pana pe bancile Universitatii, nu am putut suporta in apropierea mea prezenta vre-unui barbat. Din pricina aceasta, am avut multe neplaceri si certuri cu mama si cu fratele meu cari ma credeau anormala. Nu reusea sa vina la noi vre-unul din prietenii sau colegii fratelui meu, ca sa nu-l fac sa nu mai paseasca niciodata prin casa noastra. Mi se parcau atat de caraghiosi cei mai frumosi si indragostiti pana in varful urechilor. Si știam bine ce ei cautau prietenia fratelui meu, ca sa poata astfel ajunge la mine. Nici ca studenta, mai tarziu, cand m'am schimbat, cu toate ca, de multe ori cand vedeam si citeam pe fata colegelor si prietenelor mele, umbra impacarii si a fericirii pe care le-o dadea dragostea, imi era ciuda pe mine insa-mi, ma uram singura si alergam in camera mea, ma incuiam acolo si plangeam ... Ce n'as fi dat sa fi putut fi si eu ca ele, sa simt si eu bucuria si fericirea pe care ti-o da dragostea impartasita. Sa ma astepte si pe mine cineva la iesirea dela Facultate ... Astăptam si eu un Fat-Frumos care sa infiga adanc plugul in pamantul intelenit al sufletului meu ca sa-l trezească la viata ... Dar in zadar ...

Si acum, iata-ma deodata intorsa cu fata spre un rasarit de soare nou. Iata-ma neliniștită din cauza unui barbat ... Parca nu

nu-mi venea sa cred. Si totusi, aceasta era adevarul. Aceasta era realitatea in care ma svarcoleam ...

Peste catva timp, usa camerei lui se deschise din nou.

Plecă. Si in urma lui, am simtit in sufletul meu cascandu-se un gol in care se deslantuiseră toate furtunile pamantului. M'am plimbat catva timp cu pas nervos prin camera ca un condamnat la moarte in celula lui si aveam impresia ca din ce in ce, camera se micșorează, pereții se strang tot mai mult in jurul meu sa ma inchida in intunericul lor pentru vesnicie sau sa ma striveasca. Atunci, am dat buzna afara si am iesit in strada scaldata in soare. In dreptul Cișmigiului, m'am trezit fata'n fata cu doamna Aghiasmă.

- Incotro, draga mea? m'a intrebat ea.

- Am iesit putin sa iau aer si acum, tocmai ma pregateam sa mă reintorc.

Mințeam. Mințeam cu nerusinare. Dar, nu vroiam ca nici un chip sa mai raman singura cu gandurile mele. Aveam nevoie de a simti pe cineva alaturi de mine, de a putea sta de vorba cu cineva.

M'am reintors cu doamna Aghiasmă si i-am dat ajutor la bucatarie.

- Sa vezi ce surprins are sa ramaie cand ii voiu spune ca faci parte si dumneata din "familia noastra" - mi-a zis dansa in timp ce aranjam masa.

Cand orologiul din sufragerie batea ora unu, el a intrat, dar, n'a parut atat de surprins de prezenta mea aci, asa cum se astepta doamna Aghiasmă. In schimb eu, m'am rosit para in varful urechilor si m'am fastacit ca o eleva prinsa copiind la teza. Eram firesc ca el sa nu fie catusi de putin surprins de prezenta mea acolo, caci pe vremea aceea, intreg Bucureștiul era plin de compatrioți de ai mei. - Chiar in dimineata aceea, spuse el, am avut la redactie vizita a doui ziaristi polonezi cari vroiau sa scoata un supliment saptamanal al ziarului in limba poloneza, pentru refugiati.

Tot timpul mesei, l-am spionat si l-am studiat. El nu era deloc elegant imbracat, asa cum vazusem pe altii aci in București sau in tara noastra. Avea o fata taiata parca din stancile munților, ochii negri, adanci, priviri patrunzatoare, gene stufoase, parul negru si carlionțat. Nu era un om frumos. Cu toate acestea, din toata figura si infatisarea lui se degaja un aer de distinctie rara ...

Ne-am imprietenit inca din prima zi si am inceput impreuna colindele noastre prin București. N'a existat nici un film, nici o piesa de teatru, nici o bucata de opera, precum si nici o expozitie de pictura sau sculptura pe care sa nu le vedem. Ne-am plimbat apoi zile intregi prin muzeele Capitalei romanesti. Muzeul militar din Parcul Carol cu relicvele lui istorice si muzeul Simu in care geniul romanesc era atat de bine reprezentat, m'au impresionat adanc. Am ramas alaturi de el ore intregi in fata tablourilor lui Grigorescu. Stateam mauca, nevenindu-mi sa ma desprind locului sau sa ma dezmet, parca, niciodata de ele. Parca vad si astazi "Țiganca" si "Păstorița". Nu știu daca Grigorescu este mare ca artist de o valoare circulatorie mondiala, dar pe mine tablourile lui m'au fermecat pur si simplu si m'au facut sa vad in acest popor pe care-l cunosteam mult prea putin, un popor vital si onest, in sanul caruia se ascunde un uriaș potential creator. Romanii iubesc, știu sa iubească arta si frumosul in toate manifestarile lui ... Sunt caraghioasa, nu? Iti vorbesc tie despre poporul tau, ca si cand tu nu l-ai fi cunoscut niciodata! ...

... Si astfel, zi de zi, merau impreuna, ne-am trezit la un moment dat ca din camaraderia si prietenia noastra, s'a nascut si a inflorit in noi, in sufletele noastre, frumos, pomul dragostei. Da! Eram indragostita! Iubeam! Pentru intaia oara in viata mea. O, daca m'ar fi vazut mama si fratele meu atunci. Daca ar fi decifrat in ochii mei lumina cea mare a dragostei, nu știu, nu-mi pot inchipui ce ar mai fi putut sa spuna. Dar ei erau acum amandoi pierduți undeva in lume si numai aveam nici o speranta sa-i

mai regasesc vreodata.

Cunosteam acum destul de bine Bucurestiul din hoinarelile noastre. Si mergeam in fiecare zi sa-l iau dela redactie sau il asteptam in fata Facultatii de litere, ca sa pornim apoi hai-hui, inlantuiti, trecand printre oameni ca printr'o padure. Nu mai vedeam pe nimeni, si nu ne mai pasa de nimic. Eram si traiam numai pentru noi si dragostea noastra.

Intr'o seara, am intarziat mai mult ca deobicei intr'un local si cand ne-am intors acasa, doamna Aghiasmă dormea de mult. Dealtfel, in ultimul timp, ne intalneam destul de rar, noi fiind prinsi in tumultul dragostei, iar ea, avand acum de furca cu lucrarile trimestriale ale elevelor. Petrecuseram intr'adevar o seara minunata in tovarasia catorva colegi si colege de facultate de ale lui.

In hol, inainte de a ne desparti, i-am spus in romaneste, ceeace invatasem dealtfel tot dela el in clipele noastre frumoase de dragoste, la Sosea.

- Valeriu ... da-mi un sarut! ...

- Numai unul? intreba el.

- Nu, mai multe.

- Cate?

- Unu, doi, trei, patru ... zece ... o suta ... si mai multe... multe de tot ...

- Asta ar insemna sa stam aici toata noaptea, imi spuse el sarutandu-ma.

- Atunci ... sa intram, am spus eu.

- Da, sa intram, a incuviintat el. - E mai bine. Altcum se trezeste doamna Aghiasmă.

M'a luat de brat si m'a condus in camera lui. Si in noaptea aceea m'am daruit omului acestuia pe care-l iubeam acum cu atata patima si nebunie. Tot ceeace in viata-mi de pana aci, traita obscur si neghiob nu am cunoscut si nu am avut, tot ceeace crezusem ca nu a fost facut si pentru mine, imi luam acum cu sete si turbare, din plin. Si-l iubeam. Il divinizam pe omul acesta care-mi deschisese portile spre gradina farmecata si inflorita a dragostei, si vietii. Prin el si cu el, am invatat sa cunosc si fata cealalta a vietii si a lutului ...

Craciunul l-am petrecut in casa parinteasca a doamnei Aghiasmă, din Ploesti. Numai noi trei, intr'o placuta atmosfera familiara. Faptul ca in zilele acelea, el era mai putin al meu, m'a facut sa sufar mult. Eu il vroiam sa fie numai si numai al meu. Intreg. Si pentru totdeauna.

In ceea de a treia zi, el a trebuit sa se reintoarca in Bucuresti unde indatoririle lui de ziarist il rechemau. Iar eu, protexpolonezi de mama, am plecat impreuna cu el.

Cred ca buna doamna Aghiasmă, a inteles totul. Nici atunci si nicicand altadata, nu mi a spus femeea aceasta nici un cuvant care sa ma jigneasca. Dimpotriva, s'a aratat totdeauna intelegatoare si ne-a inconjurat si mai departe pe amandoi cu aceeas dragoste de mama.

In ziua in care ne-am intors in cuibul dragostei noastre din Bucuresti, el a venit seara dela redactie vesel si sburdalnic ca un copil, mi-a luat capul intre palme, m'a sarutat pe frunte, pe ochi, pe buze, apoi mi-a spus:

- Iubito, maine dimineata plecam in munti.

- Unde? am intrebat cu nelumerita.

- Sus ... in munti ... Facem Revelionul in Bucegi ... Am vorbit astazi la telefon cu un camarad de redactie care a petrecut Craciunul acolo si care trebuie sa se intoarca acum in Capitala ... Avem camera lui ... Ce zici? ...

- Cu tine, Valeriu, am raspuns, merg pana si in fundul iadului.

A doua zi pe inserat, eram sus in Bucegi si dupa ce ne-am instalat in camera cedata de colegul lui, ca doi tineri insurati, ne-am deschis putin trupurile cu o tuica de pruna fiarta si cu zahar, apoi am iesit sa citim sub cerul spuzit de stele, povestea

minunata si alba a muntelui. Ne-am indepartat de cabana pana ce nu am mai auzit zgomotele si veselia ce strabateau dinlauntrul-ei violand brutal si vulgar linistea de templu a muntelui si de acolo, din mijlocul imparatiei tacerilor albe si matasoase, priveam cum cerul greu de stele se sprijinea de fruntea Ceahlăului ...

Noaptea anului nou, cu toata furtuna turbata ce se deslantuise si purta omatul in valuri uriase de ici colo, am petrecut-o totusi frumos, cu vin, dans, sampanie si diferite feluri de mancaruri pregatite din vanat, in salita micuta a cabanei unde se servea masa si unde ne ingramadiseram acum cu totii. Domnea acolo o veselie, intelegere si prietenie cum rar mi-a fost dat sa mai vad vreodata...

- De ce sunt oare oamenii aici atat de schimbati, Valeriu?-l-am intrebat eu.

- De ce? ... Pentruca toti cei pe care-i vezi aici, au fost chemati din zarva de balamuc a orasului, de mirajul muntelui ... Aici, nu se fac afaceri, nu se discuta politica ... Duhul muntelui a coborit in toti si i-a transfigurat ... De aceea, aici oamenii se impaca atat de frumos, atat de minunat ... Geana si lupta pentru existenta care-i face in oras sa se certe, sa se dusmaneasca, sa se ucida, sa ridice tari impotriva altor tari, popoare impotriva altor popoare, aici a fost uitata, cum uitate sunt si ambitiile politice sau nationale. Priveste numai si asculta, Iza, aici fiecare vorbeste limba pe care invatat-o din gura mamei lui si nimeni nu se sinchiseste de asta. Pe nimeni nu-l supara cu ceva asta ...

El tacu un moment, aruncandu-si privirile de jur imprejurul salii, dela masa la masa.

- Am sau nu dreptate, domnule Crângu, se adresa el avocatului din Brasov care statea la masa cu noi impreuna cu sotia sa, o femee blonda, cu ochi albastrii si nas acvilin, ispititor de alba si frumoasa.

- Da! ... Aveti dreptate, raspunse acesta ... Totusi, exista si aici o goana ... Goana dupa frumos care sublimeaza sufletele si le inalta sus, sus de tot, pe culmile nebanuite ale marilor impacari demiurgice ... Cred ca daca toata lumea ar putea trai numai o zi pe an in mijlocul acestor binecuvantari si in apropierea lui Dumnezeu, n'am mai avea razboaie ...

Din cand in cand, vuetul sinistru al furtunei, patrundea cu fiori reci pana aci inlauntru. Simteam umarul ei propit in peretii dinspre Nord ai cabanei, incercand s'o urneasca din loc si s'o asvarle undeva in funduri de genune.

In cumpana dintre ani, luminile au fost stinse. Chiote si tipete in toate limbile, urmate de fluieraturi stridente, au izbucnit din piepturile tuturor cutremurand peretii cabanei mai puternic, parca, decat vantul care chiuia pe afara. Toti tipau, fluierau, aruncau pahare de pamant si se sarutau deavalma si pe apucate. In clipele acelea de betie, nimeni nu se mai gandea la trecut, la ce au lasat sau ce au pierdut odata in anul care fugea- Si nici la ce putea sa aduca anul care incepea.

Cand Valeriu m'a strans puternic in brate si m'a sarutat, dorindu-mi un an nou mai bun si mai fericit, nu stiu de ce, mi-am simtit ochii scaldati in lacrimi ...

Pe la orele patru, ne-am despartit de domnul si doamna Crângu si am urcat spre camaruta noastra dela etaj.

Afara, vantul continua sa bata cu aceeas furie, de parca duhul muntelui se rasvratise. Furtuna care se deslantuise din noaptea aceea in noi, in sufletele si trupurile noastre, era cu mult mai salbatica si mai sinistra. Innebuniti de patima sangelui care ne ardea in vine pana la incandescenta, ne daruiam unul altuia cu toata frenezia carnii si ramaneam imbratisati, impreunati, topiti unul intr'altul, ore intregi, fiindu-ne parca teama sa ne despartim, sa ne indepartam trupurile unul de celalalt, ca nu cumva sa ne pierdem si sa nu ne mai regasim niciodata. Nu ne dadeam seama ca, inconstient, traiam si ne framantam in spasmele unui epilog sumbru si ucigas.

Zece zile am trait in betia aceasta amar de dulce a sangelui si

a carnii. Apoi ne-am facut bagagele si am parasit muntele cu taine-
le si misterele lui albe, cu noptile lui senine sau bantuite de
furtuni, am parasit Bucegii acestia care-mi ramaneau de acum in a-
mintire atat de dragi, pentruca in ei, cu ei, am impletit cel din-
taiu si cel mai frumos poem de dragoste ...

In leganarea mulcoma a trenului care ne aducea indarat spre Bu-
cureşti, am simtit ca acolo in omaturile albe ale Bucegilor imi ra-
manea ingropat tot visul meu de fericire ..."

(Fragment din romanul"...Şi viaţa merge înainte")

GEDICHTE
von
NIC. IANCU-PĂLTINIŞANU

DÄMMERUNG

Sternschnuppen fielen
und die Seen schrieen auf ...
Ein blauer Hirsch im schnellen Lauf
sammelt auf der Heide das Gezirp der Grillen.

Keuchend stolpert der Wald
den Berg hinan;
ein grauer Felsen hält ihn plötzlich an
mit schroffer Gewalt.

Zitternd beugt sich die Stunde
unter des Siegers Stahl, -
Schwarze Sensen, unten im Tal,
machen ihre Runde.

Zaghaft dem dunklen Schlund
ein Glühwürmchen entsteigt ...

Wer mag versteh'n was er schweigt,
der fremdsprechende Mund ... ?

São Paulo, 1949

DU HAST DEN FRÜHLING GEBRACHT

Ein rosiger Hauch pacht ans Fenster, so leise,
Dass wir es kaum vernehmen ...
Die letzten Schatten flüchten ins Tal, wie Schemen;
Irgendwo, ganz nahe, zwitschert eine Meise.

Hast du's gehört? - die ganze Nacht
Hat der Föhn die Berge stürmisch geküsst, -
Sie haben ihr weisses Kleid eingebüsst -
Und haben geweint, - doch er, der Schelm, hat gelacht.

Warum seufzest du, Liebste? Lass' all die Sorgen!
Ein neuer Tag bricht ein.
Blick doch zum Fenster: der junge Morgen
Bringt dir als Gruss den gold'nen Sonnenschein.

Grau lastete der gestrige Abend auf unserm Gemüt ...
Doch deine Liebe hat über Nacht
Den Zauber des Frühlings gebracht ...
Und siehe nun - das erste Schneeglöckchen blüht! ...

Immenstadt, 1946

DU BIST FÜR MICH ÜBERALL ...

Ich brauch' dich nicht zu suchen
Denn du bist für mich überall:
Im Glucksen der Quelle, im Rauschen der Buchen,
Im sehnsüchtigen Ruf der Nachtigall.
In den Blumen, die im Walde blüh'n,
Im Sterngefunkel, im Alpenglüh'n.

Und immer und überall werd' ich dich finden,
Magst du noch so ferne sein ...
Im süssen Duft der blühenden Linden,
In den rosigen Schleiern, die den Morgen verkünden,
Im silbernen Mondlicht, im Sonnenschein ...

Es gibt kein Entrinnen für dich, kein Entweichen, -
Meine Sehnsucht wird dich ewig erreichen!

Immenstadt, 1946

"BECHIE"
de
D. EM. POPA

Asa era cunoscut in lumea aviatorilor: "Bechie" ... Pentruca,
desi Locotenent Comandor cu vechime, oridecateori punea mana pe
cate-un avion, cum venea la aterisaj, cum ii si rupea bechia. Mai
greu a fost la inceput pana ce a rupt doua, trei, ca pe urma toa-
ta cariera lui n'a mai facut altceva, decat sa rupa bechiile.

Inca din scoala militara, unul din camarazii lui, l-a botezat
asa si asa i-a ramas numele pana astazi si tot asa a fost trecut
prin analele aviatiei.

Era Comandantul Scoalei de Vanatoare dela Buzău.

Centrul Iasi, ma detasase pentru cateva luni spre a urma cur-
surile de perfectionare de aici, unde atat de mult ne speriase Be-
chie cu sborurile, incat ne gandeam sa mergem la Prea Sfintitul
Episcop Ghenadie, al Buzăului, sa ne permita scoaterea la camp a
icoanei facatoare de minuni dela Biserica Banului, sau a moaste-
lor Sfintei Filofteia dela Crâng, ca sa mai dea Dumnezeu putina
ploaie si sa avem vreme sa ne mai odihnim si noi.

Era in timpul Dragaicii ... Chiuiturile saltimbacilor de pela
panarami si cantecele lautarilor, se auzeau pana la noi. Rezemati
de planurile unui SET, impreuna cu alti doi camarazi dela Constan-
ţa, priveam la acrobatiile unui instructor de sbor, asteptand ora
ca sa ne luam si noi calea aerului.

Caldura soarelui era puternica si ne cuprinsese o lene mole-
sitoare.

Camaradul din stanga, tot cautand pe bolta cerului vreo umbra
de nor spune:

- Mai! ... si nu mai da Dumnezeu putina ploaie, sa ne mai o-
dihnim si noi!

- Cum sa dea, ma! ... dac'a legat Bechie ploile! ... raspund
eu, cu ochii catre Dragaica de unde aroma mitititeilor, imi facea

impresia ca-mi gadila narile.
- A legat pe dracul sa te ia! Naiba mătii de haimana! ... ras-punde Comandorul care se apropiase pe nesimtite la spatele nostru.

Munster-Lager, 1945

POEZII
de
AL. PETRU-SILISTREANU

NOAPTE ...

Şi-afară plouă din greu,
parc'ar ploua
cerul sufletului meu.
Şi inima
în care s'a încrustat pe veci
durerea ...

Noapte ...
şi 'n mine clopot de moarte
simt ...
căci presimţirile nu mă mint ...
Când bat,
când bat,
ca pentru 'un ceas solemn ...
când numai moartea
stinge-va durerile
şi-al veşniciei untdelemn.

Noapte ...
eşti întunerecul ce duci la moarte ...
ce duce şi strigoii
ce vorbesc de teamă în şoapte ...
printre mormintele cimitirelor,
unde-i apusul
speranţelor ...
iubirilor ...

DANSUL DRACULUI

Alerg dus ...
stins -
de durere
în flăcări negre
aprins ...
Ce-o fi oare în creer?
Cântă un greer ...
De durere aprins
simt cum dracul
cu lutu-mi s'a 'nchis:
dansând nebun în noapte
cu Eva ...
scânteia păcatului mare
de care ameninţa
în veci n'are scăpare.

Alerg dus ...
nins de tristeţea,
ce-a frânt anii frumoşi ...
Tinereţea ...

EROIC Ă

Vuieşte stepa,
gerul este greu ...
La Stalingrad
sub ziduri reci de ghiaţă
se luptă neamul dac
pentru viaţă.
Când Volga svârle
sloiuri peste maluri
şi crivăţul ajunge pân' la os ...
Când Satan
e mai crud,
mai fioros,
atuncea clipa jertfei 'n noi se naşte
şi-apunem mii
în sângerânde stele ! ...
Vuieşte stepa
gerul este greu
şi-alături îl simţim pe Dumnezeu ! ...

"D. P."
de
RADU DRUMARU

E mult de-atunci
De când lăsai Ţara departe,
Cu râuri, dealuri, văi şi lunci.
Şi câtă vreme ne desparte ...

Lăsat-am munţi
Şi plaiuri verzi şi-albastra mare,
Lăsat-am intristate frunţi
Lăsat-am totul şi mă doare.

Când am plecat,
pierzând mereu, în depărtare,
Pământul ce m'a legănat,
plângeam amar, cu 'ndurerare.

Departe ce-a
De ce mi-a fost mai drag pe lume;
Mi-e viaţa fără înţeles
Făr' de surâs şi făr de glume.

Trăesc pierdut
Printre străini, ciudaţi şi mulţi,
Gândesc mereu, cu suflet mut
La cei rămaşi flămânzi, desculţi ...

ZIDIREA CETĂŢII SCUTARI
de

Trei fârtaţi durară o cetate
Trei fârtaţi, trei Marliaveevici:
Vucaşin, cel mai în vârstă, craiul,
Celălalt voivodul Uglieşa,
Goicu Marliaveevici, cel mai tânăr.
Pe Boiana - Scutari ei durară
Şi vârtos muncirâ ei trei ani
Ani trei cu trei sute de meşteri,

Nici puturǎ astfel temelie,
Nici cetate ca sǎ o înalţe,
Cǎci ce înălţau în faptul zilei,
Îl surpà un duh rau peste noapte.
Şi când an al patrulea 'nceput-a
Strigă duhul rău din vârf de munte:
"Vucaşine crai, zadarnic totu-i
În zadar îţi cheltui toatǎ starea.
N'ai sǎ poţi sǎ 'nalţi nici temelie,
Nici ca sǎ durezi cetate tare,
Până nu găseşti tu două nume
Astfel ca Stoian şi cu Stoiana,
Dar sǎ fie fraţi de acelaş carne -
Sǎ-i zideşti în turn la temelie,
Astfel ca sǎ stee acolo 'n piatrǎ,
Doar aşa dura-vei tu cetate !

Când Vucaşin craiul auzit-a,
Îşi chemǎ pe sluga-i Desimir:
"Desimir, bǎiete, mult iubite!
Până azi mi-ai fost plecatǎ slugǎ,
De-azi 'nainte mi-eşti ca un fecior!
Pune-mi armăsarii la cǎruţǎ
Şi mi-o 'ncarcǎ cu-aur, sǎci vreo saşe.
Du-te şi-mi colindǎ lumea largǎ,
Cată-mi două nume potrivite,
Cată-mi, tu, Stoian şi cu Stoiana,
Dar sǎ fie fraţi de-aceiaş carne -
Furǎ-i ori plăteşte-i bine 'n aur!
Adu-i la Scutari de pe Boiana
Sǎ-i zidesc în turn, la temelie,
Astfel ca sǎ stee acolo 'n piatrǎ
Doar aşa dura-vom noi cetate!"

Desimir auzi crăiasca vorbă,
Prinse telegarii la cǎruţǎ
Şi-o 'ncǎrcă cu aur, saci vreo saşe -
Şi colindă, biet, în lumea 'ntreagă
Cată două nume potrivite,
Cată un Stoian şi o Stoiană.
Şi cătă el vreo trei ani de zile,
Nu găsi cu-acelaş sunet nume,
Nicaeri, Stoian şi cu Stoiana.
Şi se 'ntoarce la Scutari acasă,
Lăsă telegari şi cu cǎruţa
Lăsă plini vreo şase saci cu aur;
"Craiule, te uită, cai, cǎruţǎ
Îţi aduc şi sacii tăi cu aur,
N'am găsit Stoian şi cu Stoiana,
Nume să se potrivească 'n sunet."

Când Vucaşin craiul auzit-a,
Îşi chemă pe Radu, meşter mare,
Radu cu trei sute de alţi meşteri,
Să nalţe Scutari lângă Boiană.
Ce nălţă Vucaşin dărma duhul,
Nu voia să lase temelia,
Nici să se înalţe 'n sus cetatea.
Striga duhul rău din vârf de munte:
"Ei, Vucaşin, craiule, m'ascultă!
În zadar îţi cheltui toată starea,
N'ai să poţi să nalţi nici temelie,
Nici ca să durezi cetate tare.
Ci m'ascultă! Sunteţi trei fraţi doară;
Fiecare c'o soţie dragă.

Care 'n zori veni-va la Boiana
Prânz s'aducă lumii ce lucrează
S'o zidiţi de vie 'n turn de piatră!
Astfel aşeza-veţi temelie
Astfel veţi dura cetate tare".

Când Vucaşin craiul auzit-a,
Îşi chemă la sine pe fârtaţi:
Auziţi, iubiţii mei fârtaţi!
De pe vârf de munte răcni duhul,
În zadar îmi cheltui toată starea
N'om putea ca să turnăm zidire,
Nici ca să nălţăm cetate mândră,
Şi-astfel zise duhul de pe munte:
Şi voi sunteţi trei Merliavcevici
Şi-aveţi soaţe tare credincioase;
Care 'n zori veni-va la Boiana,
Prânz s'aducă lumii muncitoare
Pe-aia s'o zidim la temelie,
Ca să stea zidirea nesurpată
Şi ca să nălţăm cetate mândră.
Fraţi! pe Dumnezeu va să jurăm
Nici o vorbă să grăim soţiei,
Să lăsăm ca soarta să aleagă
Cine-o merge mâine la Boiana!"

Şi pe Dumnezeu jurară fraţii,
Soaţelor nici o vorbă să grăiască
Şi când ziua dete spre'nserare,
Se 'nturnară'n albe curţi, acasă,
Minunat cinară ei, fârtaţii;
La hodină-apoi cu toţi se duse.
Dară vezi! Minune 'ntre minuni -
Vucaşin uită de juruire.
Cel dintâiu grăi soţiei sale:
"Tu să te păzeşti, iubită soaţă!
Mâine n'ai să mergi înspre Boiana,
Să n'aduci tu prânzul pentru muncă!
Cǎci se tâmplă rău apoi cu tine,
Te-or zidi de vie 'n turn de piatră!"

Şi-Ugliesa călcă juruirea
Şi grăi spre scumpa-i soţioară:
"Ţi-o spuiu dinainte, soţioară!
Mâine n'ai să mergi înspre Boiana,
N'ai s'aduci tu prânzul pentru muncă!
Cǎci ţi-oiu pierde tânara-ţi vieaţă,
Te-or zidi de vie 'n turn de piatră!"

Numai Goicu ţine juruirea,
Soţioarei nu rosteşte-o vorbă.

Şi când zorii zilei se crăpară,
Cei trei Merliavcevici se îndreptară
Spre cetatea cea de pre Boiana.

Iată vremea prânzului soseşte
Şi craiesei îi revine rândul,
Şovaie, se'ndreaptă spre cumnată,
Spre cumnată, soaţa lui Ugliesa:
"Scumpa mea cumnată, mă ascultă!
Capul de dureri îmi crapă'n două.
Bine ca eşti sdravănă! Du nu pot
Prânzul că să-l duc la truditori."

Şi-i grăieşte soaţa lui Ugliega:
"Tu, cumnată, şi mândră crăiasă!
Junghiu m'a săgetat astăzi prin mână.
Să trăeşti! Dar azi nu pot să duc,
Dar grăieşte tinerei cumnate!"
Şi la ea se duse 'n grabă mare:
"Tu, cumnata, soaţă e lui Goicu!
Capul de dureri îmi crapă'n două,
Bine că eşti sdravănă! Eu nu pot
Prânzul ca să-l duc la truditori!"
Şi-i grăieşte blând soaţa lui Goicu:
"Maică dragă şi mândră crăiasă!
Bucuros vreau ca să te ascult,
Dar mi-e pruncul încă ne'mbăiat,
Scutecile dalbe, nespălate".

Şi-i grăi crăiasa dimpotrivă:
"Du-te acolo, tânără cumnată,
Prânzul ca să-l duci la truditori!
Ţi-oiu spăla cu dalbele veşminte,
Pruncul, ţi-oiu scalda, cumnată dragă!"

Nici o vorbă nu mai spuse soaţa,
Ci grăbeşte prânzul ca să-l ducă.

Şi când a ajuns ea la Boiana,
O zăreşte Goicu Merliavcevici,
Şi voinicu-i coplesit de jale,
Jale pentru soaţa lui iubită,
Pentru pruncul lui cel drag din leagăn;
Doar de-o lună şi orfan sărmanul,
Pe obraji curg lacrime şiroaie.
Mândra-i soţioară îl zăreşte,
Lângă soţ se-opreşte, lângă lume
Şi şoptaşă 'ncet ca îi grăieşte:
"Ce ţi s'a întâmplat, iubite doamne,
Că-ţi curg lacrimi pe obraz şiroaie?"

Şi-i grăieşte Goicu Merliavcevici:
"Rău de tot e, scumpă soţioară!
Doamne, am avut un măr de aur,
Şi-mi căzu în valurile apei;
De-aia plâng şi nu mă ostoiesc!

Şi nu gîmte răul soţioara
Şi-i răspunde soţului ei drag:
"Dumnezeu să mi te ţie'n viaţă,
C'ai să afli tu alt măr mai bun".

Mai năpraznic jalea îl oboară,
Capul şi-l întoarce într'o parte,
Mândra soţioară să nu-şi vază.

Şi cei doi cumnaţi vin mai aproape
De soţia tânără-a lui Goicu,
Îi apucă braţele ei dalbe
Şi o duc la temelia stâncii,
Unde stă cel meşter mare Radu,
Radu însă-şi strigă pe alţi meşteri,
Tânăra femeie însă râde,
Tot gândind că-i joacă ori e glumă.

Şi zoresc, zidirea s'o înalţe,
Cei trei sute meşteri buni la treabă,
Bârne-aşează ei şi pietre multe.

Până la genunchi este zidită;
Tânăra femeie însă râde,
Tot gândind, ce glumă va să fie.

Zidul se înalţă, harnici meşteri
Prind în scoabe bârne, aşează pietre.
Pân' la brâu e biata prinsă'n ziduri,
Greu apasă bârnele şi piatra.

Simte'n fine ce-i se pregăteşte,
Geme şi se tânguie sărmana,
Bunilor cumnaţi cere 'ndurare:
"Nu vă rabde Dumnezeu drăguţul,
Tânără să mă ziditi de vie!"

Bunilor cumnaţi cercă 'ndurare,
Dar aceştia faţa şi-o întoarse,
Încălcând ruşinea ca şi frica,
Soţului ea cere îndurare:
"Te îndură, scumpe domn, bărbate!
Tânără să mă ziditi de vie.
Lasă-mă acasă la măicuţă!

Saci cu aur are maica noastră,
Cumpără de sârg un rob ori roabă,
S'o ziditi în zid, la temelie".
Dar zadarnic biata se mai roagă.

Când văzu dar mândra între mândre,
Că-i zadarnic ruga cea fierbinte,
Strigă ea pe Radu, meşter mare:
"Meşter Radu, frate 'ntru Cristos!
Pentru sân o ferestruică-mi lasă,
Sânul meu cel dalb slobod mi-l lasă,
Dacă-mi vine fătul, pruncul Iovo,
Dacă-mi vine să pot să-l hrănesc!"

Frate'ntru Cristos Radu primeşte,
Pentru sân o ferestruică-i lasă,
Slobod loc la sânul dalb al maicii,
Dacă vine fătul, pruncul Iovo,
Dacă vine să poat' să-l hrănească.

Şi' ne'odată biata se mai roagă:
"Meşter Radu, frate'ntru Cristos!
Pentru ochi o ferestruică-mi lasă,
Ca să văd spre curtea mea cea albă,
Când mi-aduc pe Iovo, fătu-mi drag
Şi când înapoi spre casă-l poartă!"

Meşterul şi-aceasta o primeşte;
Ferestruică ochilor ei lasă,
Ca să-şi vadă curtea ei cea albă,
Când i-aduc pe Iovo, fătul drag
Şi când înapoi spre casă-l poartă.

Şi-astfel o zidesc de vie'n ziduri.
Pruncuşoru'n leagăn îl aduce,
Şi-l hrăneşte-o săptămână'ntreagă.
După aceia glasul i se curmă.
Pruncului mereu îi curge hrană,
Anu'ntreg la sânul dulce suge.

Si minune s'a tâmplat de-atunce.
Astăzi curge lapte'acolo, leacul
Maicilor cu sânii seci de hrană ...

Lübeck, 1946

Tâlmăcire de
I. G. DIMITRIU

I D E I O A M E N I F A P T E

UNIREA PRINCIPATELOR.

De-acum in sase ani, unde nu putem sti, vom sarbatori centenarul Unirii Mici, in cadrul cel mai solemn posibil spre a desprinde din umbra personalitatea lui Cuza Vodă, ultimul domn pamantean, care prin cinste, iubire de popor si glie, dreptate, omenie si mai presus de toate demnitate, a intrat in legenda. S'a vorbit mereu destul de putin de acest domnitor si s'au facut nedreptati amintirii lui. Ba s'au si scris unele carti in care Voevodul nu era prins in linii si culori demne de El. Noi nu putem sti aceasta cauza a denigrarii lui, si chiar de-am banui-o nu-i locul s'o reimprospatam.

Ne facem o datorie sa amintim cuvintele intraripate cu care viitorul sau sfetnic M. Kogălniceanu il saluta in Iași: Dupa 150 de ani de umilinte si degradare nationala, Moldova a intrat in dreptul de a-si alege Principele. Ridicandu-te pe tronul lui Ștefan cel Mare, neamul romanesc se'nalta pre sine. Alegandu-te Principe am aratat lumii, ca pentru legi noua, vrem oameni noi. Tu ai de indeplinit o frumoasa si mare menire. Esti chemat sa deschizi o era noua pe care am trasat-o prin Constitutia dela 19 August. Fa, ca legea sa inlocuiasca arbitrariul. Fa, ca legea sa fie vartoasa, si Tu, Altetă, ca print, fii bun si ingaduitor, fii bun, mai ales cu cei ce-au intalnit indiferenta sau rautatea celorlalti principi. Nu uita ca te-au ales 50 de deputati si ca vei stapani 2 milioane de fiinte. Fa, ca in regatul Tau sa domneasca pacea si dreptatea; potoleste patimile, fa sa inceteze urile ce ne despart si stabilește intre noi vechea fratie.

Fii bun, Altetă, si popular, fii print cetatean!
Urechea Ta sa fie deschisa adevarului si inchisa minciunii si lingusirii!

Voevodul Cuza a urmat sfatul dat de marele istoric si barbat de stat Kogălniceanu, caci aceasta a fost sfat intelept, romanesc si spus din inima pentru dragul Tarii, iara cel care le-a rostit a fost istoric roman, intelept, iubitor de Tara si Neam, modest, departat de trufie si apropiat de pamant si popor.

Erau alti oameni, alte vremi, alte suflete, pe-atunci! Deaceia astazi, sa-i avem in inimi si gand si amintirea lor s'o pastram vie, acum mai ales, ca oricand.

SFÂNTA TINERE$E ...

Am privit intotdeauna cu nesfarsita dragoste manifestatiunile tinerești. Tineretul de totdeauna a stiut sa pastreze trecutul, sa pretuiasca prezentul si sa aiba incredere in viitor. Mai mult decat, noi, cei varstnici. Este firesc. O revarsare de suflet, Chiar cand aceasta revarsare este potop, se iarta tineretului tot, tot, caci mai presus de toate sta dragostea si sacrificiul ... si tineretul le da din prisosinta.

Comemorarea Unirii Principatelor a fost organizata de "Asociatia Studentilor Romani din Franta", cu multa inima, la 24 Ianuarie,

orele 9 seara, in sala St. Séverin din Paris.

Cu multa simtire si avant a ilustrat actul istoric al Unirii, dl N. Djuvara, tanarul diplomat roman, care si-a legat activitatea de acest nefericit exod al pribegilor romani, cum si de studentimea din Franta. Urmeaza programul artistico-literar.

Par. V. Zapârțan, inimosul misionar roman, care zi de zi sacrifica pentru refugiati ultimul sau dinar si vorba de incurajare a condus corul studentesc, viu aplaudat.

Doamnele Coca Meyer si Ortansa Cizek au recitat versuri din autori romani, domnii Florică si Buică au executat corect, in duet de muzicute de gura, cantece romanesti si jocuri.

Impresionant de frumos jocurile romanesti executate de tineri romani si francezi. Acest lucru are mare valoare de propaganda printre prietenii nostri francezi.

Nu trebue sa omitem pe doamna Ghinescu, care a interpretat artistic "Gura Lumii" de V. Militaru, fabula atat de actuala. La fel dl N. Furlungeanu, care a cantat bucati romanesti si a citit fabula "Berbecul și oile", compozitie proprie.

Era firesc ca sa-si dea concursul si fostii actori bucuresteni M. Dodoli si Romeo Costea-Pepino.

In cantecul nostru atat de induiosator si plin de sperante "Fora Unirii" serbarea a luat sfarsit.

Corpul studentesc sub presedintia dlui dr. Juilland se manifesta frumos si nu-i scapa niciun act national sa nu fie interpretat prin sufletul "sfintei tinereti", atat de pretuita de noi.

UN ABECEDAR AL PRIBEGIEI.

Nu se putea o mai mare bucurie pentru parintii si copiii aflati in refugiu ca oferirea unui abecedar, intocmit cu dragoste materna si cu o pricepere dascaliceasca vrednica. Numai o mama buna si o profesoara cu innascut simt pedagogic putea sa mai gandeasca si la odraslele Romanilor pribegi cari trebuesc crescuti in duhul cartii neamului din care fac parte. De Craciunul anului trecut aceasta mare bucurie ne-a implinit-o Doamna Profesoara Maria Găzdaru dela Buenos Aires.

Cu drag de mama a compus cele peste 70 de pagini si a oferit din prisos suflet si stiinta copilasilor. Sigur c'a stiut greutatea de a impleti materiile pe sufletele micutilor intre 7 si 8 ani, dar imbinarea meastrita a cuprinsului, face ca abecedarul sa fie o placere nu numai pentru micuti, ci si pentru noi, cei batrani.

Autoarea incepe cu cantecele noastre traditionale, cu sfaturile catre elevi si apoi cu gandul romanesc la libertatea mult dorita, initiaza in literile alfabetului, in care fiecare litera este o notiune legata de tara. S'ar numi in metodica: actualizare.

Poezioarele, lecturile, bucatile patriotice, desenele, toate arata marea grije si iubire pentru copii, si aceasta este important lucru in zilele grele pe care le traim.

Selectiunea povestirilor este iaras remarcabila: Elena Farago, Ion Creangă, Alecsandri, Coșbuc, Vlahuță, Topârceanu, Radu Gyr, F. Cristescu, Arghezi, Iosif, Par. G. Lecca, Biciulescu-Tassu, etc., autori cari au scris si pentru copii bucati antologice.

Sa felicitam pe Dna Găzdaru pentru aceasta munca in numele copilasilor este prea putin, sa omagiem truda Dsale am ofensa pe harnilasilor este prea putin, sa omagiem truda Dsale am ofensa pe harnica profesoara care si-a consacrat viata micutilor prieteni ...

Cred ca tuturora sa ne stea in suflet dragostea de Tara si de Neam, cu care a fost binecuvantata Dna Găzdaru, dascalita micutilor din exil. Este pentru Dsa o mangaere si pentru noi un indemn.

Cuvinte de lauda se cuvin editurii "Cuget Românesc" intru realizarea operei

MELODIILE LUI NELLO MANZATTI.

De ce cand ici in mana cele "zece cântece de inimă albastră" ale iubitului nostru compozitor si poet Nello Manzatti, te invaluc o melancolie? Nu poti spune ca-i inexplicabila. Parcurgi un album, in care par'ca sunt incrustate numai amintiri legate de fiinte cari au murit de mult ... Par'ca din ele tresare o lume care nu mai este... Lume de visuri... de idealuri frante... Iara melodiile cantate cald si duios iti topesc sufletul, ti-l parfumeaza cu "busuiocul... altor zări... astăzi înnecate în plâns si dor si nenoroc"... "Frumoasa mea cu ochii verzi" imi aminteste de cineva neuitat care cand il auzea pironea zarile cerului si cine stie la ce gandea... Poate la vreun crampei de iubire neimplinita, fara noroc... "Nu ne-am iubit", "Am încercat să uit", "Mi-e dor", "Fata care nu iubea", in care ne vedem pe noi insine in sbuciumul vietii noastre sentimentale, tineri trubaduri stapani pe-o vieata pururi amagitoare. Cine oare ramane insensibil la "Cântecul mansardei" in versurile caruia traieste tineretea noastra svapaiata dar plina de farmecul poeziei? "Vin' mândruta" l-am auzit cantat poate de sute de ori si uneori se strecoara melodia pe furis in sufletusi aluneca pe buze vrand nevrand... Cine-i oare vinovat? Sufletul vesnic tanar? Poezia si armonia cantecului? Nu mai stii, caci totul se impleteste fermecator. Ori cat am fi de batrani "straniul colind" al iubirii ne bate la usa inimii si noi primim bucurosi colindul, ca-i din mosi-stramosi doara ...

Poate ca niciodata n'am gandit ca sub freamat de palmieri straini de noi vom simti mai amarnica si trista duiosia versului si muzicii din "Vânt de seară". In exilul acesta trudnic pentru unii dintre noi simtim geniul poetico-muzical, cu simt profetic, cu divina inspiratie a bucatii... Este cantecul fiecarui dintre noi. "In sbor trec peste mine anii/Departe'ntre străini mă frâng/... Ca mâine, vântule blajin/In piept s'or stinge măghiranii/In suflet cel din urmă crin/"... Si oricât te socoti voinic si barbat, tot ti se furiseaza stropi de roua printre gene obosite si chinuite de greul vietii de pribeag.

Si mai apoi soptesti "Cântecul de leagăn" cu "Dormi usor/Legănat de povesti/Scump odor/Cu ochi mari/Ingerești.." ca sa-ti vina pe buze si alt cantec de leagan legat de cei de-acasa, din temnite, morti sau pierduti pentru vecie.

In acest album ni-e vieata noastra pe care ne-o cantam fiecare acum, cand ne facem unele socoteli. De aceia picurii cristalini ce ni se preling fara voie pe obraji livizi dupa ce inchidem incet albumul sunt omagiul nostru pentru iubitul nostru creator de emotii si reverii la 25 de ani de vieata artistica.

A MURIT MIHAIL POPESCU ...

Ne-a venit înfioratoarea stire ca Mihail Popescu, primul nostru protagonist al "Național"ului din București a înnebunit si a murit imediat.

Fostul prim june-erou al Burgtheater-ului din Viena, pe scena caruia a fost ovationat de publicul vienez pretentios, cativa ani de zile, a murit, sau mai bine zis, a fost omorit.

Pe rampa teatrului istoric vienez, unde marele Kainz a cules laurii succesului artei desavarsite, unde Romanii idolatrizati, Agata Bârsescu si Raul Aslan trasee vesnic în amintirea generatiilor ce încet se sting, Mihail Popescu si-a spus fermecatoarele versuri din Grillparzer si Shakespeare.

Nu vor uita niciodata Vienezii pe Leander, Romeo si Hamlet în interpretarea lui Mihail Popescu.

Scena Bucurestiului sovietizat a sdrobit însa pe acest luceafăr al teatrului romantic. Jignit de politrucii Teatrului National (recentul caz cu "Smeul" din "Insir'te mărgărite") cari nu puteau sa-i distruga puterea artei lui perfecte, au reusit sa-l ucida trupeste.

Cu Mihail Popescu se sfarseste dramatic un mare artist roman.

Sa-i fie tarana usoara!

C R O N I C A L I T E R A R Ă

MIHAI NICULESCU, Amintiri în uniformă. Valle Hermoso, Cartea Pribegiei, 1952;

C. V. GHEORGHIU, La seconde chance. Roman. Paris, Plon, 1952;

D. G. R. SERBANESCU, Ciel rouge sur la Roumanie. Paris, Sipuco, 1952;

E. MIHĂESCU, Citind Biblia. Valle Hermoso, Cartea Pribegiei, 1953;

I. L. CARAGIALE, Opere alese. Introducere de J. Mateika. Freiburg i. Br., Biblioteca Română, 1952.

"A FOST ODATĂ", culegere de legende si basme românesti, selectate de V. Buescu. Freiburg i. Br., Biblioteca Română, 1951.

Aceasta carte se citeste pe nerasuflate, daca nu exageram, adica nu te mai saturi de ea si-ti pare rau la urma ca se sfarseste. Dupa titlu s'ar banui cine stie ce întâmplari cazone, cu ofiteri si cu soldati, cu batai si cu laudarosenii de lupta. Aceasta carte, una dintre putinele ce le-am citit si mi-a placut, este un tovaras bun oricarui ins ce gusta literatura. Este o carte a unui scriitor format. Autorul stie sa scrie, sa povesteasca animat, sa analizeze sufllete rafinate sau primitive, sa descrie scene umane - moarte, iubire, frica, etc., ca sentimente predominante, cu rara putere de observare si de umanizare, lucru greu pentru multi, cari n'au putinta asta. Explicarea? Anii de foileton literar, unde a citit cartea buna sau rea, a disecat-o amanuntit, si a criticat-o pozitiv sau negativ, si implicit a stiut ce trebuie si ce nu trebuie sa contina o carte, care sa fie contemplabila.

Dl Niculescu a ales titlurile celor trei parti cu mult gust. "Ca si când n'ar fi viată-mi", "Nu credeam să'nvăt a muri vreodată" si "Taina traită unde s'a dus?" Titluri sugestive, cari initiaza pe cititor in opera autorului. In prima parte vieata de scoala militara, manevrele, si "zona", unde intalnim tipuri ce le-am vazut si noi, cu calitati si metehne; in partea doua razboiul facut de autor ca ofiter combatant, si care a trait tragedia mortii si a durerii, care descrie atat de omeneste sentimentul fricii omenesti, cu elanul luptei, cu umanitatea romaneasca si chiar fata de dusman; in partea treia, evacuarea ca ranit, convalescenta, cu increntele aventuri de dragoste, etc. iarasi da autorului prilej sa ne arate nu numai o opera, ci cum se poate scrie o opera de arta, chiar când întrebuintezi limbaj a la Ioachim Botez din "Insemnările unui bolfer" sau coltisorul dela "Curentul" ...

Actiunea este curgatoare ca o apa de izvor, personagele bine prinse, uneori cu umor specific romanesc, cadrul vietii in mijlocul mortii, viu si omenesc, simplu si natural. Cartea Dlui M. Niculescu izvaluie talentul de viitor romancier al Dealo, si cu care se va mandri literatura romaneasca.

Despre aceasta lucrare nu se poate scrie nimic precis, caci nu este altceva decat o publicatie de propaganda însa cu scop comercial. Am fost prima revista care am semnalat dubioasa literatura a dlui Ghcorghiu, si am precizat-o în I. N. No. 1 din Ian. 1951. Am facut pronosticuri cari au suparat pe unii domni, nimeni însa n'a infierat aceasta faimoasa "literatura" a acestui domn autor. Si acesta lucrare ce si cea dintai "Ora 25" este pusa în acelas serviciu, cu o vadita tendinta din care trebue sa iasa si ponegrirea Romanici.

N'are o tema psihologica cum ar fi firesc, nici idei secundare, peripetiile sunt slab conduse si cu efect de publicatie fasciculara. Si ar fi avut putinta sa scrie ceva bun si cu acest material, dar scriitorului îi lipseste nu numai viziunea romanului, ci si obiectivitatea necesara.

Personajul principal este Bodnar (Bodnăraș) in jurul caruia gravitează slaba actiune ... cinematografica. Plecand de mic copil in Rusia pana ce ajunge sa devina si el cetatean al ... ONU-lui (observatia autorului) trece prin multe peripetii bravandu-le pe toate cum a putut, culminand cu o minciuna, drept informatie servita Sovietelor, prin care o servitoare ucisa de avioanele rusesti devine "mama comunismului" ca a murit semnalizand stiri sovietelor (in realitate Tinca Neva umbla beata cu o lanterna in mana sus pe casa, sa se culce probabil). Alte personagii sunt: Petre si Maria Pillat, Ileana, Ion Costache, Motok, Păternik(un evreu crestin care ucide pe toti evreii din Croatia) Eddy Thall(Leny Caler) care devine o sionista teribila, Ofiterul Varlaam, etc. Toate personagiile sunt conventionale inerte, conduse de autor, ca niste fantose de bâlcău, desi s'ar fi putut crea frumoase lucruri cu o parte din materialul prezentat chiar asa de senzational. Aurel Popescu si Generalul Rosu sunt niste aparitii antipatice si nerealizate, iar discutiile dintre ei sunt imbecilitati.

Spatiul nu ne permite sa scriem prea mult, dar daca aceasta lucrare este lipsita de simt literar, de gust estetic, de discernament critic, macar sa nu se fi exagerat cu senzationalismul de propaganda in defavoarea Romaniei, vizand anumite interese.

Se poate, ca si un om care devine, datorita imprejurarilor, arhicunoscut si bogat, sa scrie cu mai multa constiinta de scriitor, si inima de roman. Daca insa nu le are, este altceva.

Cartea aceasta ranoste sufletul obidit al Tarii si pribegiei, este o mascară literara si va veni o vreme cand autorul va regreta aceasta dusmanoasa iesire fata de duhul pamantului romanesc.

Cartea este prefatata de dl Marcenu-Pivert si cu un studiu asupra autorului de catre dl M.L.G. Ea poate fi considerata ca un document al vremii caci contine lucruri cari vor apartine istoriei. Credem ca aceasta a intentionat sa faca si dl Serbanescu precizand pentru strainatate unele indicatiuni istorico-geografice(1854-1944). Apoi arata cum au evoluat evenimente politice externe si interne, cari au dus implicit la 23 August 1944,rolul partidelor politice si al Regelui Mihai, caderea maresalului Antonescu in imprejurari le cunoscute, dar aci precizate, intrucat autorul are informatiile luate la fata locului, cum am spune. Mai departe arata intrarea "hoardelor sovietice" in Bucuresti, barbariile fara seaman cari le-au savarsit fata de lumea inselata in credinta ei. Partidele politice fantome, manevrate de Moscova aduc pe comunistii ruso-romani la putere, si ele nu mai au nici un cuvant in fata valetilor din Kremlin, Ana Pauker et comp. Se creaza frontul democratic, care face jocul Moscovei, se incepe dresajul politico-politist al cetatenilor, si la 19 Nov. 1946 au loc asa zisele alegeri (asupra carora trebue sa se insiste intr'o editie noua) adevarata teroare rosie. Lupta contra lui Maniu si incercarea de a distruge partidul national taranesc sunt puncte de realizat de catre Rosii, la fel ca si izgonirea sub o forma oarecare a Regelui. Stalinismul se impune prin tortura, temnita si munca fortata, jefuirea persoanelor si caselor, insasi a Tarii prin inflatia odioasa a leului roman.

Autorul cu talent remarcabil prezinta in imagini infioratoare infernul comunist stabilit in Romania, si din care nu scapa nimeni. Dea discuta pe larg prabusirea economici Tarii, distrugerea scoalei, bisericii si armatei, a justitiei si a tuturor institutiilor bastinase, dusmane comunismului.

Ca orice lucrare de documentare are tinta de propaganda contra comunismului si liberarea Tarii. Dl Serbanescu face un real serviciu pribegiei tiparind aceasta carte informativa, si nazuind sa castige straintatea pentru cauza noastra.

Daca autorul reuseste, isi face datoria catre Neam cu prisosinta.

Citind cartea Dnei E. Mihăescu ramai cu gandurile departe de realitatea ce-o traim si te confunzi cu o viata coreasca, curata, neprihanita, asa cum o fi trait biblicii Adam si Eva. Par'ca desprinzi din ea adevarata istorie a vietii sufletesti a oamenilor, cari au

trait, au pacatuit si s'au prabusit in bratele "Fiarei". Intr'adevar, cine citeste Biblia, intelege viata altfel. Biblia este istoria care a fost si care va veni. Sir de marete simboluri pe care le intelegi altfel, la fiecare citire a Sfintei Carti. Explicarea pe care ne-o da autoarea, cu o convingere apostolica, intr'adevar, ne uimeste fiindca trece puterile de gandire si imaginatie ale unei femei. Suntem neobisnuiti cu o carte de argumentatie rascolitoare ca aceasta, unde ne sunt prezentate popoarele de astazi in lupta contra comunismului, cum si unele persoane simbolizate, precis. Dna Mihăescu isi incepe studiul cu Geneza si termina cu Apocalipsul, teoretizand sensul victii umane, ca "elite ale Edenului", apoi prezinta pe Satan, la inceput inger rasvratit, pana la intruparea lui in chip uman, razboindu-se in Rusia de astazi.

Cartea este scrisa intr'un chip atat de simplu si clar, ca poate servi de calauza oricarui ins ce vrea sa cuprinda in mintea lui neintelesul de pana acuma.

Un stil adecvat tezei sustinute, fraza logica, calda, convingatoare, precizarea si actualizarea actiunii si a personalor, talmacirea istorico-geografica a elementelor biblice, fac din aceasta carte, o adevarata problema a zilelor noastre, caci te obsedeaza si dupa ce-ai terminat ultima fila.

Explicarea Bibliei, mai ales acum, este necesara, chiar si celor ce n'au indrasnit sa-i rasfoiasca paginile pana acum si de aceea seviciul ce ni-l face autoarea este plin de pretuirea noastra.

Dl Prof. Mateika, in cadrul activitatii fructuoase a Bibliotecii Romane din Freiburg i.Br. (Germania), prezinta "OPERE ALESE" din I. L. Caragiale, "editie de pribegie cu prilejul centenarului nasterii scriitorului". Nu mai este nevoie sa vorbim de opera maestrului roman, nici de analiza arhicunoscuta a capodoperelor sale. Prezentarea dlui Mateika este un fel de a exprima marea sa dragoste pentru celebru dramaturg si prozator, cum si de a-l arata asa cum este el in realitate, nu cum a fost falsificat de "onorabilii" din tara.

Dupa "Poeziile populare" stranse cu sarg de I. Grigoriu, si dupa "Doinele" lui Alecsandri, margaritare de preț, Caragiale selectionat este o dovada de gust incontestabil al editurii, si felicitam pe dnii I.Mateika si V.Mihailescu, cari ne-au dat un dar frumos.

Prezentarea vol. " A FOST ODATĂ" ... de catre Dl Prof. V.Bucescu, este mai mult decat o surpriza, este o binefacere pentru pribegiei. "Intampinarea" prefatatorului este o explicare minunata a materialului si selectiunea s'a facut cu grije si pricepere. Gasim acolo pe maestrii basmului romanesc cu tot ce au ei mai bun. Daca in tara nu mai apar si sunt considerate productiuni burgheze, aci stau in liniste in gradinele sufletelor noastre. Explicarile cuvintelor sunt iarasi de mare folos.

Daca suntem recunoscatori, tineri si batrani, dlui Prof. Bucescu, la fel nu uitam pe dnii Virgil Mihailescu si Mircea Orendovici,cari s'au straduit sa dea acestei opere amploarea ce-o merita. Contributia artistica a dlor G.Ploșca si B.V. de mare lauda.

Bucuria ne este mare si copiii nostri rasfoiesc cu grije viata ideala a fetilor frumosi si a cosanzenelor visurilor noastre copilaresti de altadata, prinse in creatiile poporului roman.

I. G. DIMITRIU

CRONICA MĂRUNTĂ

Cerem iertare domnilor autori cari ne-au trimis carti spre a fi recenzate, intrucat nu am raspuns cu corectitudinea noastra obisnuita, datorita celor ce ni se impune. Greutatile materiale ni sunt vesnic tovarase de drum. Spatiul aproape ca ni este calculat. Suntemdeci obligati sa restrangem la maximum cronicile, notele, informatiile literare, etc., asupra lor insa vom reveni la timpul sorocit.

Inrnumarul trecut 7-8, pag.50, randul 14, rugam sa se citeasca: Caracal-Corabia, cari din neobservarea noastra au ramas in.forma: Cor- Cor. Scuze domnilor cititori, si d esigur, distinsului colaborator, dl Ing. D.Mihăescu, care ne-a onorat cu o prea interesanta cronica sociala.

In urma hotaririi de perfect acord luate de dnii St.Baciu, F.Brădescu si I.G.Dimitriu, in calitate de membrii fondatori ai "Cercului Cultural Andrei Mureşanu" din Rio de Janeiro, s'a procedat la dizolvarea acestui Cerc numai pentru motivele urmatoare: Greutatea legalitatii lui, lipsa de membri, lipsa de fonduri si imposibilitatea de a realiza punctele precizate in infiintarea dela 9 Iunie 1951. Toata arhiva cu gestiunea financiara, s'a sigilat si este in curs de trimitere, Bibliotecii Romane din Freiburg i.Br. (Germania) spre pastrare.

In consecinta, nimenea nu mai este indrituit sa vorbeasca, sa actioneze, sa incaseze vreo cotizatie, sau se poarte corespondenta in numele acestui cerc, astazi desfiintat.

Informam pe dl V.Postavaru, in chestiunea manuscriselor si publicatiilor lui I.Sân-Giorgiu, ca poate lua contactcu Biblioteca Romana din Freiburg i.Br. (Germania), cu colaboratorul nostru D.Em.Popa, din Paris, si cu actorul Pascal Marcu (New York). Acestuia din urma i-am trimis personal, la dorinta regretatului profesor, manuscrise si imprimate. Primii doi pot da lamuriri si-asupra renumitei colectii filatelice a repausatului, fost mare pasionat amator.

Calendarul pe 1953 intocmit de confratele "Libertatea" contine pe langa materialul calendaristic propriu zis o copie a Nasterii Domnului din Muzeul Riéder-Marcote (Elvetia) si simtitele versuri din "Căsuţa dela Nistru" de Ion Buzdugan.

Colaboratorul nostru, poetul N.S.Govora, lucreaza cu harnicie la talmacirea in romaneste a "Istoriei Românilor" de Xenopol, care se tipareste treptat si din cari primele corecturi s'au si facut.
Aceasta lucrare vede lumina zilei datorita inimoseniei dlui Tr. Popescu, om de cultura care ajuta propaganda pentru Neam, facuta in silnicia strainatatii.

Poetul Eugen Relgis, colaboratorul nostru, si-a strans in volum poeziile romanesti, scrise sudamericana, cu titlul "Sudamerica"; vor aparea deasemenea in versiune spaniola o "Istorie a omenirii" si "Jurnal de toamnă", fara indoiala lucrari valoroase.

"Ciel rouge sur la Roumanie" de dl avocat D.G.R.Şerbănescu, care a obtinut succes in publicitatea franceza, este tradus si in spaniola si greaca.
Editia 2-a franceza va contine si procesul "sumanelor negre", cum si multe imbunatatiri informative, intrucat cartea are caracter documentar.

COMUNITATEA ROMÂNILOR DIN SPANIA organizeaza in luna Mai a.c. o saptamana romaneasca prin care vrea sa dovedeasca pe cale culturala dreptul nostru la viata, injustitia ce ni s'a facut si recunoasterea pozitiei de santinela avansata impotriva Asiei invadatoare, comunisto. Se va deschide cu serviciu divin aceasta festivitate, personalitati de reputatie europeana vor asigura ciclul de conferinte, se vor organiza expozitii de arta romaneasca, manifestari muzicale si coreografice, etc. Comitetul de initiativa format din dnii: Vinistru N.Dimitrescu, G.Demetrescu, presedintele Comunitatii romane, Par.Dr. Al.Mircea, Prof. Al.Busuioceanu, Luis Boncyto Marti, consul A.Rauţă si C.L.Popovici, profesori universitari, indeamna pe Romani sa ajute aceasta manifestare nationala care are sprijinul Spaniei ospitaliere.
Suntem cu tot sufletul alaturi de aceasta fapta romaneasca admirabila si dorim tot succesul ce-i se cuvine pe drept.

"Cooperare ilimitată, singurul mijloc de a învinge bolşevismul" este titlul conferintei tinute sub auspiciile "Asociatiei Braziliene a Europei Libere" de catre dl Lt.-col. Eduard Ressel, in seara zilei de 10 Ianuarie 1953, in sala ABI. din Rio de Janeiro. Intr'o curgatoare portugheza, Dsa a demonstrat, in fata unei alese asistente formate din brazilieni, refugiati, diplomati straini, oameni politici diversi, etc., ca numai printr'o totala cooperare a lumii libere poate fi zdrobit comunismul, altfel intreaga aceasta lume se afla in primejdia de a-si pierde cultura si existenta fizica.

O mare bucurie ne face Dna Mabel Nandriş cu traducerea povestilor lui Ion Creangă in limba engleza sub titlul "Folk tales from Roumania" in editura Routledge and Kegan din Londra. Omagiem munca Doamnei Nandriş, care prezinta sub alt chip lectorilor englezi, pe acest favorit al lor. (Se spunea pe vremuri ca este cartea de capataiu a lorzilor englezi). Dl J.P. Hogan scrie o cronica in revista "The Aryan Path" din Bombay din Febr.1953, accentuand ca "Mrs. Nandriş's translation is admirable". Iata cum geniul moldoveanului din Humuleşti a trecut hotarele Tarii si a iesit si din Europa. Felicitam pe Dna Nandriş pentru acest succes literar care se rasfrange si asupra noastra.

Cu ocazia implinirii a 90 de ani dela infiintarea Soc. pentru cultura si literatura romana din Bucovina, societate legata de viata spirituala a Romanici, condusa de marile personalitati bucovinene ale vremilor, si a centenarului poemului "Cântarea României" de Al.Russo, dl Prof. Gr.Nandriş a scos cu adevarate sacrificii materiale, primele canturi ale maretului si impresionantului izvor de apa vie a istoriei durerii romanesti. Inspirat de Lamenais si partial de Mickiewicz, gasim tonul biblic, psalmic al creatiei. S'a crezut ca s'ar datori acest poem lui N.Bălcescu, dar realitatea este, ca el doar a tradus opera lui Russo, scrisa in frantuzeste, ca opera de propaganda.
Ce ne place este aranjarea facuta cu gust poetic a canturilor, asa cum nu le-am cunoscut pana acum, de catre dl Prof.Nandriş, care credem ca va face toate sacrificiile ca sa dea pribegiei intreaga opera.
Tacut, Dsa munceste fara trambite si surle si sapa mereu in ogorul nelucrat al publicului englez obligandu-i cu eleganta si curtenzie sa ne intoleaga dreptul la viata culturala, drept astazi sugrumat de reporisti.

SEVER POP. La dialectologie-aperçu historique et méthodes d'enquêtes linguistiques. Louvain, 1400 p., 77 planse este lucrare publicata cu concursul Fundatiei universitare a Belgiei si cuprinde: dialectologia romana si neromana. Tabla de materii ne prezinta un material urias pentru ambele parti ale lucrarii si dovedeste munca de-o viata de om a savantului profesor. Nu ne indoim ca lucrarea este pusa la punct in amanuntimi si ultimele studii bibliografice isi au locul lor special.

AL. BUSUIOCEANU. Mitul dacic in istoria si cultura Spaniei (extras din rev. "Destin"-Madrid) ne aduce o mare surpriza: explicarea fraternitatii proverbiale dintre Romani si Spanioli." ... Ispanicii sunt descendenti din Goti sau Daci si Spania a fost fundata - la a patra ei fundare si definitiva, in sec.V-lea - de poporul dela Dunare (p.4) Mai mult, Traian imparatul si cucerirea Daciei nu sunt pomenite in cronicile spaniole , dar in schimb sunt revendicati Decebal, Zamolxe, Boerebista ... Pe urma confuzia ce se facea de catre oci vechi intre Goti si Goti ar putea sa ne surprinda iaras intr'o zi, caci si asupra Getilor se stiu prea putine lucruri precise.
Fericita cercetare a dlui Busuioceanu da loc la perturbatii interesante in lumea istoricilor ortodocsi de pana acuma.

N.I.HERESCU, Contenarul lui Nicolae Bălcescu, Col. Indreptar, nr.1, este o brosura tiparita intru amintirea secolului dela moartea marelui istoric si sef al revolutiei dela 1848. Scrisa cu caldura si dragoste, autorul prezinta pe luptatorul politic, scriitorul, istoricul Bălcescu in aureola adevarata a marelui Roman. Pretioase sunt cronologia si manifestul fragmentar catre poporul roman.

G.USCĂTESCU, Fenomenul Nationalist, extras din "Destin" este un studiu interesant care vadeste preocuparile autorului. Analizarea fenomenului nationalist, situatia istorica grea in care se afla tara astazi, strangerea de la sine a fortelor nationaliste imprastiate menite sa intareasca pozitia Tarii, sunt temele propuse si demonstrate cu logica. Concluzia autorului: Numai nationalismul mantuie Europa de grozavia bolsevica!

VICTOR BUESCU, Latinitatea verbului "desfăta" in Col. "Destin"este studiul aparut in "Boletim de filologia" din Lisabona, XIII,1952, p.20-36 in care autorul demonstreaza ca rom. desfăta presupune lat. fatare -fatuus (nesarat, plictisitor).

MARIUS CIŞMIGIU, Fundamentul juridic al rezistentei si teoria constitutionala a reprezentantei nationale in exil (Col. "Destin"). Seriosul studiu prezinta juridic realitatile istorici ultimilor 8 ani si cu o ampla documentare stiintifica arata legitimitatea dreptului de rezistenta.

AL.PETRU-SILISTREANU, Tolelou, poeme. Rio de Janeiro, cu o prefata in care se vorbeste despre miscarea literara din Silistra. O culegere de 23 de poezii dintre cari dobuna parte s'au publicat in revista noastra. Simti lupta sufleteasca a poetului care, chinuit,ravneste spre un ideal de care materia lui il departeaza continuu. Desi uneori sinistrul si lugubrul par sa domine inspiratia pura, totus poetul revine sa-si cante sentimente mereu deprimante, chiar cand sunt patriotice.

CURIERUL ROMÂNESC,I, 1-2, Ian.1953, Paris, este noul nostru confrate care apare ca"publicatia Sindicatului ziaristilor democrati". Bogat in informatii si scris cu ingrijire se afirma ca necesar lumii pribege.romanesti. Articolele politice si literare sunt alese, de retinut amintirile despre actorul roman De Max, societar al Comediei franceze.

VATRA, III, 1,2,3, 1953, Roma, abunda intr'un material istoric documentar pretios, cu articole originale sau reproduse, interesante schitele de razboiu, bine si impresionant redate de dl D.Em.Popa.

INSEMNĂRI, II, 13 si 14, 1953, Buenos Aires, revista de lupta legionara darza, cu articole semnate de dnii Radu Ghonea, Tr.Puiu, Lucian Furcui, etc., discuta probleme de politica externa, polemica, sau istorie a miscarii. Revista scrisa cu nerv si suflu de lupta, necesara tintei anticomuniste.

CĂMINUL, II, 6, Dec.1952, si III, 1, Ian.-Martie 1953, São Paulo, prezinta ca intotdeauna material literar adecvat temei propuse de redactorul ei, dl N.Iancu-Păltiniganu. Se vede marea grija a redactorului de a servi acea patura de cititori, dornici de literatura usoara, nealterata de rafinament, ba paginile ultime pot fi silabisite chiar de copilasii, atata de iubiti de Mos Nae Paltin.Plina de duioşie apare pagina Basarabici cu material adecvat Unirii.
Afara de redactor citim poezii si proza din Radu Gyr, Tolescu, Gârleanu, Dragu, E.Mihăescu, I.Carâp, Silistreanu, Jolescu, Novacovschi, etc.

MOFTUL ROMÂN, nr.6, Paris, clandestin. Reusite sarje impotriva figurilor romanesti din diaspora. Umorul sanatos nu supara pe nimeni. Mai secretoase fruntile exilatilor.

ROMÂNIA, V, nr.1, Ian.1953, Buenos Aires, revista politico-culturala condusa de dnii Manzatti si Frâncu, intotdeauna interesanta pentru ca e bine scrisa. Retinem articolul documentat al dlui Gr. Şt. Toculescu, in care discuta competent greaua problema a nationalismului economic. Cronica literara a dlui Manzatti, obiectiva si justa, "Coltul lui Gâgă" fermecator de frumos, informatiile pretioase.

CUGET ROMÂNESC, II, 4-6, 1952, Buenos Aires, revista "exclusiv culturală" in redactarea dlui Prof. D.Găzdaru, a carcia aparitie in publicistica activa o salutam fratern, publica studiul redactorului, in continuare, "Contribuţia Românilor la progresul cultural al Slavilor" cu bibliografii necunoscute multora dintre noi, dar pretioase problemei puse. Acest studiu ar trebui tradus in limbi straine si impartit pretutindeni spre a se vedea adevarul istoric, in fata minciunii reperiste. Meritoriu studiul dlui Milo Lefter asupra spatarului N. Milescu, iaras cu material nou. Dnii Vintilă Horia si I.G.Dimitriu semneaza versuri. Notele si darile de seama asupra cartilor, juste.

B.I.R.E., VI, 148-153, Paris, publica stiri din tara, din strainatate, articole de pura informatie ca si de polemica.

CRONICA ROMÂNEASCĂ, IV, 1-3, 1953, New York, revista politica democrata, bine scrisa si documentata, asupra situatiei din Tara in special. Contine uneori si articole culturale.

INDREPTAR, II, nr.11 si 12, 1952, III, nr.1 si 2, 1953, München, prezinta o serie de articole de specialitate, versuri distinse, note culturale si informatii. Articolele dlui Prof.N.I.Heresecu despre "Scrierea limbii române" si "Despre turcirea limbii si despre un discipol al lui Eminescu" sunt nu numai perle critico-literare, ci raspunsuri sfichiuitoare la adresa laicilor "culturali" din Republica ... cari strica limba si traditia ei, ingropand o cultura solida de sute de ani. Destinul neamului romanesc in cursul secolelor il analizeaza dl Mircea Eliade, cu competenta, dar cam deprimant, in articolul "Căderea în istorie" iaras pagini de antologie cultural-istorica.

TROIŢA, II, 1-3, 1952/1953, Toronto/Canada. Noul confrate canadez editează o foaie mimeografata bine, caracterul ei este de "luptă pentru ortodoxă şi românească". Articole simtite. Note si lectiile de l. engleza pretioase pentru incepatori.

ROMÂNIA MUNCITOARE, nr.10-15, Oct.1952-Martie 1953, Paris, revista sindicalistilor romani scapati peste granita. Condusa de dl Ef. Gherman. Bine informata, scrisa fara pretentii, dar cu ingrijire, este utila muncitorimii din exil, care intelege anticomunismul si primejdia in care ar cadea insus sindicalismul, daca s'ar apropia de flacara moscovita.

ROMÂNIA VIITOARE, Febr.1953, Paris, prin dl recenzent care face "Revista presei" ne ia din nou in spanga pe chestia catire-citire si critice-critici. Nu mai este cazul sa dau o explicare, explicarii Deale, caci oricine poate sa le citeasca in orice manual de cl. IV secundara. Credeti-ne ca noi le-am predat cam vreo 20 de ani elevilor, dintre cari unii sunt chiar prin Paris, si nu erau dintre cei mai slabi. Deci s'o lasam ... desi nu ne "jeneaza" catusi de putin "justele satisfactii".
Nota cu "revista partidară" atribuita revistei RV pe care o citesc cu simpatie mereu, nu mi-a apartinut mie, ci unui fost coleg de redactie, si cu care n'am fost de acord in aceasta chestiune.
Nu intelegem de loc chestia Cosbuc, amestecul lui intr'o ciorba oarecare de bors. La fel expresii ca "legionarii prefera sentimentul oricare la ei este acelaş lucru cu adevărul". Ce inseamna aceste lucruri?
Cosbuc este un mare poet roman si umanist, fara sa fie profet sau luptator. Atat. Dar e mare. Restul, vorbe de claca. Insulte nemeritate

Pe urma, am vazut ca "în general nu suntem armean" si ca "în special" va trageti chiar din Hatmanul Luca Arbore (din el mi-au mai spus ca se trag 3 armeni, un evreu si 2 greci, eu va cred pe toti), dar il cainez pe sarmanul hatman). Dare la sirul strabunilor "armeni" pe care-i deranjati din morminte in cap cu Ossian (nu cumva vine cuvantul dela os, dati o explicare in "Confruntări", va rugam) ati uitat tocmai pe cel cu care m'as fi multumit mai mult si care era si oplosit tot pe langa Luca Arbore, l-ati uitat pe bietul Mogârdici Caspian.
Nadajduim ca aceasta "polemică" cum o numiti Dvs, s'a sfarsit.

VERS, II, Nov.-Dec.1952,Albany/N.Y., cu colaborarile constante si cunoscute prezinta un material ales. Remarcam talentul de prozatoare al Dnei Anişoara Stan. Cronicile literare juste. Am ruga colegial pe dl Novacovschi, distinsul nostru colaborator, sa verifice materialul trimis spre publicare. De pilda niste "versuri" paraguiene in care patria este imaginata ca o cocota, sunt simple pornografii si n'au ce cauta intr'o revista de talia superioara a "VERS"-ului nostru drag.

LIBERTATEA, II, 17-18, 1952 si III, 19-20, 1953, Madrid, prezinta articole importante sub semnatura dlor: Horia Sima, Vasile Iasinschi, Gen.Chirnoagă, V.Posteucă, Ilie Vlad, C.L.Popovici, G.Uscătescu, etc., cum si informatii din toata lumea romaneasca, o substantiala revista a revistelor, diverse notite si ştiri din tara subjugata.

ORBIS, Tome I, 1952, Bulletin international de documentation linguistique, apare la Louvain, organ al Universitatii catolice (Centre international de dialectologie générale) contine un articol informator al dlui Prof. Sever Pop, lista de colaboratori si de adeziuni, cum si tabla de materii a tomului I "Le langage des femmes", ancheta linguistica mondiala.

VESTITORII, II, 5, Dec.1952 si III, 6, Febr.1953, Salzburg , revista de doctrina legionara. Colaboratorii acestor numere sunt dnii: Horia Sima, Gr.Manoilescu, I.Protopopescu, Lucian Furdui, I.Ceauşescu, G.Uscătescu, C.L.Popovici si Vasile Iasinschi. Spatiul nu ne permite sa citam valoroase articole de sinteza politica seriosa, documentata, romaneasca. De remarcat cronica externa, revista presei, comentariile, notele,etc., cari dau prestigiu acestei publicatii.

DACIA, VII, 10, Dec.1952, Rio de Janeiro, tribuna de lupta romaneasca, cu articole politice doctrinare semnate de dnii Ing.D.Mihăescu, Nicu Iandu, Tolescu, F.Brădescu, S.Giurgea, I.Tolescu,V.Ciobanu, M.Proţopescu, N.Croitoru, D.Iordan, etc. De remarcat articolele "Intre Pentagon şi Kremlin" si "Dacia ideală a lui Mihail Eminescu". Revista presei, note, informatii, carti, etc. bine prezentate.

Ultimul numar al revistei "EXIL" cu subtitlul "revista scriitorilor români exilaţi" redactata de poetul Ştefan Baciu, membru al SSR, aduce in paginile sale un bogat material semnat de scriitori de vaza din publicistica noastra. Regretam incetarea aparitiei acestei publicatii, care avea o misiune in diaspora noastra nefericita.

Rugam pe dnii colaboratori si cititori sa noteze noua noastra adresa:
INŞIR'TE MĂRGĂRITE, Rua Pres. Backer 240 (fundo),
Niterói-Icaraí (Est. do Rio), BRASIL.